

รายงานการวิจัย

เรื่อง

ปัญหาการใช้สิทธิยึดหน่วงลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ
Right of retention of copyright concerning the hire of work

ผู้เสนอโครงการวิจัย

รองศาสตราจารย์นิติ วุฒิ

หัวหน้าโครงการ

รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติ ก้องเบญจภูษ

ผู้วิจัยร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสวรรค์

ผู้วิจัยร่วม

ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากคณะนิติศาสตร์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ปัญหาการใช้สิทธิยัดหน่วยลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ

นิวัติ วุฒิ

กิจบดี กองเบญจภาษ

ปภาศรี บัวสวรรค์

อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย

(รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตั่นศิริ)

อนุมัติให้งานวิจัยฉบับนี้เสนอต่อคณะกรรมการวิจัย

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

อาจารย์ที่ปรึกษารายงานผลการวิจัย

.....

(รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตั่นศิริ)

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่องวิจัย : ปัญหาการใช้สิทธิยัดหน่วงลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ

ชื่อผู้วิจัย : นิวัติ วุฒิ

กิจบดี กองเบญจภูษ

ภาสกร บัวสุวรรณค์

ปีที่วิจัย : 2559

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบความเป็นมา และแนวความคิดในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดหน่วงในลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง มาตรการทางกฎหมาย คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดหน่วงของเจ้าหนี้ เพื่อทราบถึงปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และสิทธิยัดหน่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง และทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และสิทธิยัดหน่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร โดยค้นคว้าจากตำรา หนังสือ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วย ทรัพย์สิน หนี้ และจ้างทำของ พบว่า ผู้ว่าจ้างมีสิทธิในลิขสิทธิ์ตั้งแต่เวลาที่ผู้ว่าจ้างสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ส่วนกรณีหากผู้ว่าจ้างผิดสัญญา ผู้รับจ้างไม่สามารถยัดหน่วงผลงานลิขสิทธิ์ไว้ได้

ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่าควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยกำหนดให้ผู้รับจ้างสามารถมีสิทธิยัดหน่วงผลงานลิขสิทธิ์ และควรนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้โดยอนุโลม

ABSTRACT

Research Title : Right of retention of copyright concerning the hire of work

Researcher : Niwat Woothi

Kijbodi Kongbenjapuch

Praphasri Buasawan

Year of Research : 2016

This Research aims to know backgrounds and concepts of employer's copyright protection and contractor's exercise of right of retention for the copyright; legal measures, supreme court judgments in relation to employer's copyright; and the creditor's exercise of right of retention so as to know legal problems on the employer's copyright and the contractor's right of retention for the copyright, and so as to know legal guidelines for problems-solving on the employer's copyright and the contractor's right of retention. This Research is a documentary research by searching the data from textbooks, books, and documents concerned.

According to the study of copyright laws, together with the Civil and Commercial Code on properties, obligation, and hire of work, the employer is entitled to copyright as from the time at which the employer has created the work pieces. In the case where the employer is in breach of contract, the contractor is unable to retain the work pieces with copyright.

The Researchers would like to render recommendations that the provisions contained in Section 10 of the Copyright Act, B.E.2537 (1994) ought to provide that the contractor can have the right to retain the work pieces with copyright, and that the provisions contained in the Civil and Commercial Code should apply, *mutatis mutandis*.

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณรองศาสตราจารย์ประเสริฐ ตัณศิริ ที่กรุณารับเป็นที่ปรึกษา
งานวิจัย ขอขอบคุณคณาบดีคณะนิติศาสตร์ ประธานกรรมการและคณะกรรมการวิจัย
คณะนิติศาสตร์ทุกท่าน ที่พิจารณาเค้าโครงวิจัย ตรวจสอบและตรวจทานงานวิจัย และ
ให้การสนับสนุนเพื่อให้ได้รับเงินทุนอุดหนุนการวิจัย

ขอขอบคุณรองศาสตราจารย์นิวัฒน์ มีลาภ ที่กรุณาให้ข้อมูลและคำแนะนำที่เป็น
ประโยชน์ตลอดระยะเวลาของการวิจัย และขอขอบคุณคุณกิตติชัย ผอมทอง ที่ช่วย
สนับสนุนและดูแลผลงานวิจัยจนสำเร็จมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(1)
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	(2)
กิตติกรรมประกาศ.....	(3)
 บทที่	
1 บทนำ.....	1
1. ความสำคัญของปัญหา.....	1
2. วัตถุประสงค์.....	5
3. ขอบเขตของการวิจัย.....	5
4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย.....	5
2 ความเป็นมา แนวคิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ความหมายของจ้างทำของ สิทธิยัดหน่วย และคำพิพากษากฎีกา.....	7
1. ความเป็นมาของลิขสิทธิ์.....	7
2. ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา.....	9
3. แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์.....	10
4. ความหมายของสัญญาจ้างทำของ.....	11
5. ความหมายของสิทธิยัดหน่วย.....	12
6. คำพิพากษากฎีกาที่เกี่ยวข้อง.....	13
3 กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ จ้างทำของ และสิทธิยัดหน่วย.....	28
1. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.....	28
1.1 ความหมาย ประเภท และลักษณะของลิขสิทธิ์.....	28
1.2 การคุ้มครองลิขสิทธิ์.....	31
1.3 การได้มาซึ่งการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์.....	31
1.3.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นลูกจ้าง.....	32

บทที่	หน้า
1.3.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นผู้ว่าจ้าง.....	33
1.3.3 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลงงาน.....	35
1.3.4 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการรวบรวมงาน.....	37
1.3.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ.....	38
1.3.6 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการได้รับอนุญาต.....	38
1.3.7 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นผู้รับโอน.....	38
2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างทำของ.....	39
2.1 สาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของ.....	39
2.2 หน้าที่ของผู้รับจ้าง.....	39
2.3 หน้าที่ของผู้ว่าจ้าง.....	46
2.4 ความระงับแห่งสัญญาจ้างทำของ.....	48
3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน.....	50
3.1 ความหมายของทรัพย์สิน.....	50
3.2 ประเภทของทรัพย์สิน.....	51
3.3 การได้มาซึ่งทรัพย์สิน.....	52
4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้และสิทธิยึดเหนี่ยว.....	53
4.1 หนี้.....	53
4.1.1 ความหมายของหนี้.....	53
4.1.2 วัตถุประสงค์แห่งหนี้.....	54
4.1.3 ผลแห่งหนี้.....	54
4.2 สิทธิยึดเหนี่ยว.....	55
4.2.1 ความหมาย และลักษณะทั่วไปของสิทธิยึดเหนี่ยว.....	55
4.1.2 ผลของสิทธิยึดเหนี่ยว.....	59

บทที่	หน้า
4 วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิขัดขวางลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ.....	62
5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	75
1. บทสรุป.....	75
2. ข้อเสนอแนะ.....	76
บรรณานุกรม	77
ประวัติผู้วิจัย.....	79
ประวัติที่ปรึกษาโครงการวิจัย.....	83

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญของปัญหา

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ให้ความคุ้มครองแก่ผลงานสร้างสรรค์ที่เกิดจากผลผลิตทางปัญญาของมนุษย์ในงานประเภทต่าง ๆ ได้แก่ งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ งานสิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ และงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกศิลปะ แผนกวิทยาศาสตร์¹ งานที่กฎหมายลิขสิทธิ์คุ้มครองเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับความเป็นศิลปะ หรืองานอุตสาหกรรมศิลป์ เน้นคุณค่าทางความรู้ ความรื่นรม หรือคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งมีลักษณะของความเป็นนามธรรมมากกว่ารูปธรรมของวัตถุที่เป็นผลงาน

ลิขสิทธิ์จัดเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่ได้รับ ความคุ้มครองตามกฎหมายเฉพาะ มีลักษณะที่แตกต่างกับทรัพย์สินทั่วไปในทางแพ่ง ในกรณีที่มีข้อโต้แย้งสิทธิอันเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ต้องนำกฎหมายลิขสิทธิ์มาปรับใช้ แต่บางกรณีที่กฎหมายลิขสิทธิ์ไม่ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะก็สามารถนำกฎหมายแพ่งมาปรับใช้เท่าที่สามารถจะปรับใช้ได้ ตามแนวคำพิพากษาฎีกากรณีเครื่องหมายการค้าที่ศาลให้เครื่องหมายการค้าเป็นสินสมรสได้ แต่ด้วยลักษณะของลิขสิทธิ์ที่ไม่ใช่ทรัพย์สินในทางแพ่งและ ไม่เป็นสังหาริมทรัพย์ ศาลได้เคยมีคำพิพากษาว่าเครื่องหมายการค้าไม่สามารถครอบครองปกป้องได้ เป็นต้น

การให้ความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์เป็นการคุ้มครองการแสดงออกทางความคิด (Expression of Idea) ของผู้สร้างสรรค์โดยไม่คุ้มครองความคิด (Idea) และเป็นการคุ้มครองความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Originality) ที่ไม่มีลักษณะผูกขาด กล่าวคือ

¹พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 6.

ผลงานลิขสิทธิ์ที่สร้างสรรค์ขึ้นมาหากผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเอง โดยไม่ได้ลอกเลียนงานของผู้อื่นแล้ว แม้ผลงานนั้นจะมีความเหมือนหรือคล้ายกับ ผลงานของผู้อื่นที่ได้สร้างสรรค์ไว้ก่อนแล้วก็ไม่ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์โดยให้ถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว (exclusive right) ในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน อนุญาตให้ผู้อื่น ใช้งานลิขสิทธิ์ และการให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น² ซึ่งหากมีผู้นำผลงาน อันมีลิขสิทธิ์ไปกระทำในลักษณะที่กระทบต่อสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ ก็จะถือว่าเป็นการละเมิด³ ผู้ที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายได้แก่ ผู้สร้างสรรค์ การสร้างสรรค์งานในฐานะลูกจ้าง⁴ การได้ผลงานในฐานะผู้ว่าจ้าง⁵ การดัดแปลงงาน⁶ การรวบรวมงาน⁷ การจ้างของส่วนราชการ⁸ ผู้รับโอนงาน⁹

กรณีการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ว่าจ้างมีความแตกต่างจากการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายกรณีอื่น เพราะส่วนใหญ่เป็น ผู้สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง (นอกเหนือจากการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้รับโอน) แต่สำหรับผู้ว่าจ้างมิได้เป็นผู้สร้างสรรค์ แต่ได้ทำสัญญาจ้างบุคคลอื่นให้สร้างสรรค์งาน ให้ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา 10 กำหนดว่า “งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดย การรับจ้างบุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้าง จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น” การสร้างสรรค์งานโดยการรับจ้าง เป็นการรับจ้างตาม สัญญาจ้างทำของตามกฎหมายแพ่งว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ มาตรา 587 กำหนดว่า

²พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 15.

³พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 27-31.

⁴พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 9.

⁵พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 10.

⁶พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 11.

⁷พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 12.

⁸พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 14.

⁹พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 17.

“อันว่าจ้างทำของนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้างตกลงจะทำการงาน สิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น” การที่กฎหมายลิขสิทธิ์ได้กำหนดให้ลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้ว่าจ้างตามสัญญาจ้างทำของ มีปัญหาที่ต้องพิจารณาเกี่ยวกับการทำสัญญาจ้างเพื่อสร้างสรรค์งานลิขสิทธิ์ ได้แก่ ปัญหาการทำสัญญาจ้างในลักษณะที่กำหนดให้มีการชำระค่าจ้างบางส่วนก่อนงาน เช่น สัญญาจ้างเขียนนวนิยาย มีข้อกำหนดว่า “ตกลงให้ผู้ประพันธ์เขียนนวนิยาย 1 เรื่อง มีทั้งหมด 16 ตอน ผู้ประพันธ์ตกลงส่งมอบงานครั้งละ 3 ตอน ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายค่าจ้างให้ในการส่งมอบผลงานทุก 3 ตอน จนกว่าจะครบ 16 ตอน” ตามสัญญาครั้งแรกเมื่อผู้ประพันธ์เขียนนวนิยายตอนที่ 1-3 เสร็จแล้วส่งมอบงาน ผู้ว่าจ้างได้จ่ายค่าจ้างให้ตามสัญญา ครั้งต่อมา มีการส่งมอบงานตอนที่ 4-6 แต่ผู้ว่าจ้างไม่ชำระค่าจ้างตามกำหนดระยะเวลาในสัญญา ลิขสิทธิ์บางส่วนที่สร้างขึ้นตกเป็นของใคร กล่าวคือ ลิขสิทธิ์จะตกเป็นของผู้ว่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนดทันทีหรือไม่ หรือต้องมีการชำระค่าจ้างก่อนตามความสำเร็จของงาน โดยเฉพาะผลงานที่มีเนื้อหาและความสมบูรณ์ใน 16 ตอน แต่สำเร็จบางตอน จ่ายค่าจ้างบางตอน เมื่อพิจารณาจากลักษณะของลิขสิทธิ์ที่ไม่ใช่ทรัพย์สินในทางแพ่ง และไม่สามารถแบ่งแยกได้ กฎหมายลิขสิทธิ์จะให้ความคุ้มครองผลงานบางส่วนบางตอนอย่างไร ผู้ว่าจ้างจะยังคงมีลิขสิทธิ์ในผลงานบางส่วนบางตอนหรือไม่ และหากผู้ว่าจ้างไม่ชำระค่าจ้าง ผู้รับจ้างซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์จะใช้สิทธิยึดหน่วงลิขสิทธิ์บางส่วนบางตอนนั้นเพื่อให้ผู้ว่าจ้างปฏิบัติการชำระหนี้ได้หรือไม่

ปัญหาการทำสัญญาจ้างในลักษณะที่กำหนดให้มีการชำระค่าจ้างเพียงครั้งเดียวเมื่องานสำเร็จ โดยหากมีผู้รับจ้างได้สร้างสรรค์ผลงานทั้งหมดแล้วเสร็จ แต่ผู้ว่าจ้างไม่ชำระค่าจ้างตามกำหนดระยะเวลา ซึ่งสามารถแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ กรณีที่ 1 ผู้รับจ้างส่งมอบงานลิขสิทธิ์แล้วแต่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างตามสัญญา หรือจ่ายค่าจ้างเพียงบางส่วน ลิขสิทธิ์ที่สร้างขึ้นตกเป็นของใคร กรณีที่ 2 ผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานเสร็จยังไม่ส่งมอบงานเพราะยังไม่ได้รับค่าจ้าง ลิขสิทธิ์ที่สร้างขึ้นตกเป็นของใครและผู้รับจ้างจะใช้สิทธิยึดหน่วงลิขสิทธิ์เพื่อให้ผู้ว่าจ้างปฏิบัติการชำระหนี้ได้หรือไม่

ในประเด็นปัญหาข้างต้นเป็นการศึกษาวิเคราะห์ถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของ ผู้ว่าจ้างโดยพิจารณาว่าลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของตกเป็นของผู้ว่าจ้างแล้วตั้งแต่ระยะเวลาใด ได้แก่ ตั้งแต่ที่มีการตกลงทำสัญญา หรือผลงานสำเร็จ หรือเมื่อมีการส่งมอบ หรือเมื่อมีการจ่ายค่าจ้าง การศึกษาปัญหาดังกล่าวมีความสำคัญถึงการคุ้มครองผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ตามสัญญาด้วย เพราะหากผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานแล้ว ไม่ได้ค่าจ้าง แต่นำผลงานไปแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง แทนการปฏิบัติตามชำระหนี้ หรือหากผู้ว่าจ้างไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ ผู้รับจ้างจะยังคงมีสิทธิแสวงหาประโยชน์จากงานนั้นในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์เพื่อทดแทนการสูญเสียที่ได้ลงทุนลงแรงสร้างสรรค์ผลงานดังกล่าวได้หรือไม่ และหากทำได้จะทำได้ในช่วงใด

ปัญหาอีกประการหนึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิการยึดหน่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง ในฐานะเป็นเจ้าของหนี้ในสัญญาต่างตอบแทน เมื่อคู่สัญญาไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 วรรคแรก “ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวมานี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนด” ปัญหาทางกฎหมายคือ เมื่อกฎหมายกำหนดให้ลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้ว่าจ้าง แต่ผู้ว่าจ้างยังไม่ปฏิบัติตามชำระหนี้ และในกรณี que ผู้รับจ้างยังไม่ได้ส่งมอบงานสร้างสรรค์ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน จะถือว่าเป็นการครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนอันเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครองนั้นหรือไม่

ในประเด็นปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ว่า ผู้รับจ้างเป็นเจ้าหนี้ที่จะมีสิทธิยึดหน่วงลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิทางแพ่งในอันที่จะยึดหน่วงไว้เพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ได้หรือไม่ และหากผู้รับจ้างใช้สิทธิยึดหน่วงตามกฎหมายแพ่งไม่ได้ จะมีสิทธิอย่างไรต่อผลงานที่ตนเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น

จากปัญหาที่กล่าวมาทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัญหา การใช้สิทธิยึดหน่วงลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ โดยจะทำการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประกอบการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังต่อไป

2. วัตถุประสงค์ (Objective)

1. เพื่อทราบความเป็นมา และแนวความคิดในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดห่วงในลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง
2. เพื่อทราบมาตรการทางกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดห่วงของเจ้าหน้าที่
3. เพื่อทราบถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และสิทธิยัดห่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง
4. เพื่อทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และสิทธิยัดห่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง

3. ขอบเขตของการวิจัย (Scope of Research)

การศึกษานี้ครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาดังต่อไปนี้และแนวความคิดการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และศึกษาประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ เกี่ยวกับการใช้สิทธิยัดห่วง โดยศึกษาจากพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบความเป็นมา และแนวความคิดในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดห่วงในลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง
2. ทำให้ทราบมาตรการทางกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และการใช้สิทธิยัดห่วงของเจ้าหน้าที่
3. ทำให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง และสิทธิยัดห่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง

4. ทำให้ทราบถึงแนวทางแก้ไขปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวกับลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้าง
และสิทธิยัดหน่วงลิขสิทธิ์ของผู้รับจ้าง

บทที่ 2

ความเป็นมา แนวคิดเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ ความหมายของจ้างทำของ สิทธิยัดห่วง และคำพิพากษาศาลฎีกา

การวิจัยในเรื่องสิทธิยัดห่วงในลิขสิทธิ์ ผู้วิจัยจะศึกษาเกี่ยวกับความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา ความเป็นมาของลิขสิทธิ์ แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ความหมาย ประเภทและลักษณะของลิขสิทธิ์ การคุ้มครองลิขสิทธิ์ และคำพิพากษาศาลฎีกาที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมาของลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์เป็นกฎหมายที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานตั้งแต่สมัยกรีกและโรมันจนกระทั่งมีการพัฒนาการคุ้มครองในช่วงการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้งประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศสได้มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรมพิมพ์ ความก้าวหน้าในการพัฒนาความรู้ หนังสือ และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ก่อให้เกิดการลอกเลียนแบบหนังสือ หรือคัมภีร์ทางศาสนามากมายในสมัยนั้นในประเทศอังกฤษจึงได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้พิมพ์และผู้ขายที่เรียกว่า สเตชันเนอร์ (The Stationer) ขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 1709 ส่วนในประเทศฝรั่งเศสก็มีแนวคิดในการคุ้มครองที่เน้นความสำคัญของผู้สร้างสรรค์ จึงเกิดระบบลิขสิทธิ์ที่สำคัญ 2 ระบบ คือ ระบบลิขสิทธิ์ (Copyright System) ที่เน้นการคุ้มครองการทำซ้ำลิขสิทธิ์โดยให้ความสำคัญกับผู้พิมพ์เป็นสำคัญมีประเทศอังกฤษเป็นแม่แบบ และระบบสิทธิของผู้สร้างสรรค์ (Author Right System) ที่มุ่งให้ความสำคัญในการคุ้มครองผู้สร้างสรรค์เป็นสำคัญมีประเทศฝรั่งเศสเป็นแม่แบบกฎหมายลิขสิทธิ์ของแต่ละประเทศในแต่ละระบบได้มีการพัฒนาจนกระทั่งมีการรวมตัวกันจัดตั้งอนุสัญญาเพื่อการคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม (Berne Convention) ในปี 1886 มีหลายประเทศเข้าร่วมเป็นสมาชิกรวมทั้งประเทศไทยเข้าเป็น

สมาชิกเมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม พ.ศ. 2474 และเป็นสมาชิกฉบับแก้ไข ณ กรุงปารีส
ปี ค.ศ. 1971

ประเทศไทยให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์มาตั้งแต่ ร.ศ. 111 ปรากฏในประกาศ
หอพระสมุดวชิรญาณ ในปี ร.ศ. 120 ได้มีพระราชบัญญัติให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์แก่
ประชาชนเป็นการทั่วไปเรียกว่าพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์ผู้แต่งหนังสือ ร.ศ. 120 ซึ่ง
จำกัดอยู่เฉพาะงานหนังสือเท่านั้น ในปี พ.ศ. 2457 มีการตราพระราชบัญญัติกรรมสิทธิ์
ผู้แต่งหนังสือ พ.ศ. 2457 ขึ้น ซึ่งมีขอบเขตของการให้ความคุ้มครองที่จำกัด ต่อมาในปี
พ.ศ. 2474 ได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองวรรณกรรมและศิลปกรรม พ.ศ. 2474
ออกมาใช้บังคับ โดยในช่วงเวลานี้ประเทศไทยเข้าเป็นภาคอนุสัญญากรุงเบอร์น์
กฎหมายฉบับนี้มีขอบเขตกว้างขวางและรัดกุมขึ้น มีการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับ
อนุสัญญากรุงเบอร์น์ ซึ่งให้ความคุ้มครองแก่นงานวรรณกรรมและศิลปกรรม และขยาย
ความคุ้มครองงานของต่างประเทศที่เป็นประเทศภาคีอนุสัญญาด้วย กฎหมายฉบับนี้
ถือเป็นกฎหมายลิขสิทธิ์ที่บังคับใช้ยาวนานที่สุด จนถึงปี พ.ศ. 2521 ได้มีการตรา
พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 ขึ้นขยายความคุ้มครองแก่นงานลิขสิทธิ์เพิ่มขึ้นและ
เพิ่มโทษทางอาญาให้สูงขึ้น ต่อมาปี พ.ศ. 2537 ได้ตราพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.
2537 ขึ้นให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป
ประกอบความการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องกับความตกลงทริปส์ (TRIPS) กฎหมาย
ฉบับนี้ได้ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน'

¹จริประภา มากลั่น, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์
วิญญูชน, 2558), หน้า 24 - 27.

2. ความหมายของทรัพย์สินทางปัญญา

ใน WIPO² กล่าวถึง ทรัพย์สินทางปัญญา (intellectual property) ว่า ได้แก่ สิ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดสร้างสรรค์ จากจิตใจและปัญญาของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวกับส่วนของข้อมูลซึ่งนำมาประกอบในการสร้างวัตถุที่มีรูปร่างโดยไม่จำกัดจำนวน โดยทรัพย์สินอันมีที่มาจากวัตถุเหล่านั้น ไม่ได้อยู่ในวัตถุที่สร้างขึ้น แต่อยู่ที่ข้อมูลหรือความคิดที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ขึ้นมาอย่างไรก็ตามขอบเขตแห่งสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้มีลักษณะเช่นเดียวกับสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งย่อมต้องมีข้อจำกัดบางประการในการใช้ประโยชน์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้เช่น ระยะเวลาในการคุ้มครองสิทธิอันถูกจำกัดโดยกฎหมายในกรณีลิขสิทธิ์และสิทธิบัตร เป็นต้น

ทรัพย์สินทางปัญญา หมายความว่า สิทธิอันเกิดขึ้นจากผลิตผลทางความคิดมากกว่าจะหมายถึงตัวผลิตผลที่ได้รับการสร้างสรรค์ขึ้น ด้วยเหตุนี้ คำว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” จึงหมายถึงสิทธิตามกฎหมายซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวข้องกับผลผลิตจากปัญญาของมนุษย์³

พจนานุกรมไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า ทรัพย์สินทางปัญญาไว้ หมายความว่ารูปแบบใดก็ตามของกรรมสิทธิ์ที่ทำให้เจ้าของสิทธิได้รับผลตอบแทนจากสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ คิดค้นขึ้นมา เช่น สิทธิบัตร ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า⁴

เมื่อพิจารณาจากความหมายโดยรวมของทรัพย์สินทางปัญญาแล้ว คำว่า “ทรัพย์สินทางปัญญา” คือ สิ่งที่เกิดจากความรู้ ความคิดและประสบการณ์ เพื่อให้เกิดงานประเภทใดประเภทหนึ่งขึ้นและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในทางใดทางหนึ่ง

²WIPO, **Background Reading Material on Intellectual Property** (Geneva, Switzerland: WIPO, 1988), p. 3.

³Jeremy Phillip and Alison Firth, **Introduction to Intellectual Property Law** (London: Butterworths, 1990), p. 3.

⁴ฝ่ายหนังสือส่งเสริมเยาวชน, พจนานุกรมไทย ฉบับทันสมัย พ.ศ. 2543 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอช. เอ็น. กรุป, 2543), หน้า 247.

สำหรับผู้กระทำเอง หรือต่อสาธารณะ และผู้ก่อให้เกิดผลงานย่อมมีสิทธิที่จะกระทำ
 ให้งานภายใต้ความคุ้มครองตามกฎหมายในงานทรัพย์สินทางปัญญาแต่ละประเภท

ทรัพย์สินทางปัญญาจึงเป็นส่วนหนึ่งของการกระทำที่เกิดขึ้นหรือปรากฏ
 ขึ้นในรูปแบบของวัตถุที่มีรูปร่าง โดยมีพื้นฐานอยู่ที่วัตถุที่ไม่มีรูปร่าง ซึ่งในส่วนที่ไม่มี
 รูปร่างนั้นเองเป็นตัวกำหนดให้เกิดทั้งงานที่จะปรากฏเป็นรูปร่าง และเกิดทั้งสิทธิที่
 ผู้กระทำจะต้องได้รับความคุ้มครอง

3. แนวคิดและเหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์

แนวความคิดพื้นฐานในการคุ้มครองลิขสิทธิ์โดยทั่วไป คือ การคุ้มครองเพื่อ
 ส่งเสริมให้ผู้ริเริ่มสร้างสรรค์งานศิลปกรรมและวรรณกรรมมากขึ้น ให้สังคมส่วนรวม
 ได้รับประโยชน์ เกิดความเป็นธรรมและหลักประกันสำหรับผู้สร้างสรรค์ที่ใช้สติปัญญา
 ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในการสร้างสรรค์ผลงาน โดยผู้อื่นไม่สามารถล่วง
 ละเมิดได้ นอกจากนี้เจตนารมณ์การคุ้มครองผู้สร้างสรรค์โดยทั่วไปก็เพื่อความยุติธรรม
 แก่ผู้สร้างสรรค์ เพื่อสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจที่ผู้สร้างสรรค์ได้ลงทุนไป และเพื่อ
 ส่งเสริมการเผยแพร่วิชาการและวัฒนธรรม

เหตุผลในการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ได้แก่

1) เหตุผลแห่งความยุติธรรมของสังคมทั่วไป ที่ว่าผู้สร้างสรรค์สมควรได้รับ
 ประโยชน์ซึ่งเป็นผลผลิตจากแรงงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้น ประโยชน์ที่เขา
 ทั้งหมดจะได้รับอยู่ภายใต้เงื่อนไขแห่งค่าตอบแทนการใช้งานสร้างสรรค์นั้น ๆ และถือ
 ว่าเป็นความเป็นธรรมตามธรรมชาติ ที่ถือว่าเมื่อผู้สร้างสรรค์ได้ทุ่มเทสติปัญญา กำลังกาย
 ก่อให้เกิดงานขึ้นมาเขาย่อมเป็นเจ้าของงานนั้น และควรมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในงาน
 ที่สามารถป้องกันมิให้ผู้อื่นมาใช้งานของเขาโดยไม่ได้รับอนุญาต

2) เหตุผลแห่งความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรม เมื่อผู้สร้างสรรค์ได้รับความ
 คุ้มครองผลตอบแทนที่ได้รับจากงานของผู้สร้างสรรค์ที่ได้ผลิตขึ้นนั้น ทำให้เกิดความ
 เจริญก้าวหน้า วรรณกรรม นาฏกรรม ดนตรีและอื่น ๆ และขยายตลอดไปถึงหนังสือเรียน
 ตำราเรียน ฯลฯ ของประเทศชาติอันเป็นการพัฒนาวัฒนธรรมของชาติทางหนึ่ง

3) เหตุผลบนพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การลงทุนบางครั้งมีความจำเป็นต่อการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น การสร้างภาพยนตร์ การสร้างงานสถาปัตยกรรม การจัดพิมพ์หนังสือ การผลิตสิ่งบันเทิงเสียง จะได้รับประโยชน์อย่างเต็มที่เมื่อมีการคุ้มครองลิขสิทธิ์ และจะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศด้วย

4) เหตุผลด้านศีลธรรม งานสร้างสรรค์ที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นเป็นการแสดงออกทางปัญญาของผู้สร้างสรรค์ ดังนั้นผู้สร้างสรรค์จึงควรที่จะได้รับความเคารพนับถือ หรือมีสิทธิในการตัดสินใจในการนำงานมาทำซ้ำหรือออกเล่นแสดงในที่สาธารณะหรือมีสิทธิห้ามงานของเขาไปใช้จนเกิดความเสียหาย เรียกว่า “ธรรมสิทธิ”

5) เหตุผลทางด้านชื่อเสียงและเกียรติคุณของประเทศชาติ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในประเทศใด ย่อมแสดงถึงปรัชญาหรือคุณลักษณะของคนในชาตินั้น เป็นการเผยแพร่ขนบธรรมเนียมประเพณีให้แพร่หลายไปเป็นที่รู้จักกันได้ทั่วโลก

4. ความหมายของสัญญาจ้างทำของ

สัญญาจ้างทำของ หมายถึง สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้รับจ้างตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจน สำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น⁵

จากความหมายดังกล่าว จะเห็นได้ว่า สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาที่เกิดจากการตกลงถูกต้องตรงกันระหว่างบุคคลสองฝ่าย ฝ่ายหนึ่งคือผู้ว่าจ้าง อีกฝ่ายหนึ่งคือผู้รับจ้าง โดยผู้รับจ้างตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่ผู้ว่าจ้างโดยผู้รับ จ้างไม่ได้อยู่ในความควบคุมบังคับบัญชาของผู้ว่าจ้างและผู้ว่าจ้างไม่มี สิทธิจะสั่งงานหรือบอกการแก่ผู้รับจ้าง สัญญาจ้างทำของมีความหมายรวมถึงการทำให้เกิดวัตถุมีรูปร่างอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น (Production of thing) หรือการดัดแปลงต่อเติมวัตถุมีรูปร่าง และทำ การงานให้

⁵ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2559), หน้า 27 -28.

⁶ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 587.

เกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นนอกจากทำให้เกิดวัตถุมีรูปร่าง กล่าวคือ การจ้างทำของอาจเป็นการจ้างทำสิ่งของจริง ๆ หรือเป็นการเหมาให้ทำงานเกิดผลอันไม่เป็นสิ่งของก็ได้ เช่น จ้างปลูกบ้านทั้งหลังหรือต่อเติมบ้านเพียง บางส่วน เขียนรูป ทาสีบ้าน แสดงภาพยนตร์ จ้างว่าความ ฯลฯ เหล่านี้ เป็นจ้างทำของได้⁷

5. ความหมายของสิทธิยึดหน่วง

สิทธิยึดหน่วง คือ สิทธิของเจ้าหนี้ในอันที่จะครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้เป็นหลักประกันหนี้ ซึ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นจนกว่าจะได้รับชำระหนี้⁸ หรือกล่าวง่าย ๆ ว่าสิทธิยึดหน่วง เป็นมาตรการคุ้มครองเจ้าหนี้อีกอย่างหนึ่งเพื่อให้เจ้าหนี้มีหลักประกันการชำระหนี้ ในกรณีที่เจ้าหนี้ได้ครอบครองทรัพย์สินของตนเองมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินที่ครอบครองนั้น กฎหมายให้สิทธิแก่เจ้าหนี้ที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้จึงกล่าวได้ว่า สิทธิยึดหน่วง เป็นสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะยึดหน่วงทรัพย์สินที่ตนได้ครอบครองไว้ และมีหนี้ที่เป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวเนื่องกับทรัพย์สินนั้น เพื่อเป็นประกันการชำระหนี้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้⁹

สิทธิยึดหน่วงเป็นทรัพย์สิน คือ เป็นสิทธิซึ่งมีอำนาจเหนือตัวทรัพย์สินซึ่งเกิดขึ้นโดยอำนาจของกฎหมายเท่านั้น ไม่อาจตกลงโดยคู่กรณี และเมื่อเกิดสิทธิแล้วเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็ใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ได้

⁷สรรพากรสาส์น, เรียนรู้เรื่อง จ้างทำของ ให้สอดคล้องกับประมวลรัษฎากร [Online], available URL: http://www.sanpakornsarn.com/page_article_detail.php?alID=550, 2014 (มีนาคม, 19).

⁸โสภณ รัตนกร, คำอธิบายลักษณะหนี้ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548), หน้า 316.

⁹สุนทร มณีสวัสดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553), หน้า 248.

สิทธิยัดหน้าเป็นทรัพย์สินประเภทอุปกรณีสหหรือสิทธิที่เป็นอุปกรณืแห่งสิทธิของหนีประธาน เป็นการประกันการใช้หนี้เช่นเดียวกับ จำนอง จำนำ เมื่อประธานระงับ อุปกรณีสหก็ระงับไปด้วย¹⁰

หลักเกณฑ์การเกิดสิทธิยัดหน้า ต้องมีองค์ประกอบครบ 4 ประการ

1. ต้องครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1367 บุคคลใดยึดถือทรัพย์สิน โดยเจตนาจะยึดถือ เพื่อคนท่านว่าบุคคลนั้นได้ซึ่งสิทธิครอบครอง

2. ได้การครอบครองโดยชอบ

3. มีหนี้เป็นคุณเกี่ยวด้วยทรัพย์สินที่ครอบ ในการครอบครองทรัพย์สินผู้อื่น โดยชอบนั้นต้องมีความผูกพันทางหนีอยู่ และเป็นหนี้ที่เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบนั้น

4. หนี้ันต้องถึงกำหนดชำระ¹¹

ดังนั้นเมื่อเมื่อเข้าองค์ประกอบทั้ง 4 ประการ แล้ว ผู้เป็นเจ้าหนี้จึงจะมีสิทธิยัดหน้าทรัพย์สินที่ตนอำนาจยึดถือได้

6. คำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวข้อง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5201/2549

จำเลยที่ 1 รับจ้างผู้อื่นปลูกสร้างอาคาร ในการนี้จำเลยที่ 1 ได้สั่งซื้อสังกะสีจากโจทก์และว่าจ้างโจทก์มุงหลังคาอาคาร กรณีจึงตกอยู่ในบังคับของ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/34 (1) ตอนท้ายที่ว่า เว้นแต่เป็นการที่ได้ทำเพื่อกิจการของฝ่ายลูกหนี้ันเอง ดังนั้นอายุความสิทธิเรียกร้องของโจทก์จึงมีกำหนด 5 ปี เมื่อนับระยะเวลาจากวันครบกำหนดชำระเงิน ซึ่งจำเลยที่ 1 ผิดนัดถึงวันฟ้องยังไม่พ้นกำหนด 5 ปี ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

¹⁰ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 241.

¹¹ชมชื่น มัณยารมย์, *สรุปย่อนิติศาสตร์ มสธ* [Online], available URL: lawmst.blogspot.com/2014/04/4.html, 2016 (มีนาคม 3).

โจทก์ส่งมอบงานติดตั้งหลังคาอาคารให้แก่จำเลยที่ 1 แล้ว หลังจากนั้นเมื่อฝนตก หลังคารั่วและเปิดออกเมื่อถูกลมตี อันเป็นความชำรุดบกพร่องซึ่งไม่พึงพบได้ในขณะเมื่อรับมอบ โจทก์จึงต้องรับผิดชอบจำเลยที่ 1 ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 598 โดยจำเลยที่ 1 มีสิทธิยึดหน้าวงค่าจ้างไว้ได้เพียงเพื่อให้โจทก์แก้ไขซ่อมแซม การชำรุดบกพร่องดังกล่าว เมื่อโจทก์ยังซ่อมแซมไม่แล้วเสร็จ จำเลยที่ 1 จึงชอบที่จะยึดหน้าวงสินจ้างไว้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3874/2549

บทบัญญัติตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 653 วรรคหนึ่ง ที่ว่า ถ้าไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเงินเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อผู้ยืมเป็นสำคัญ จะฟ้องร้องให้บังคับคดีไม่ได้ นั้น หมายความว่ารวมถึงการห้ามมิให้ยกขึ้นต่อสู้คดีด้วย เมื่อการกู้ยืมเงิน 5,000,000 บาท ที่จำเลยอ้างว่าโจทก์กับ ร. ร่วมกันกู้ยืมจากจำเลย นั้นไม่มีหลักฐานแห่งการกู้ยืมเป็นหนังสือ จำเลยจึงไม่อาจอ้างการกู้ยืมเงินดังกล่าวขึ้นต่อสู้โจทก์เพื่อยึดถือ โฉนดที่ดินของโจทก์ไว้ได้ และการที่โจทก์กับ ร. ตกลงโอนที่ดินให้แก่จำเลยเป็นการดีใจนี้ โดยจำเลยจะต้องชำระเงินเพิ่มให้แก่โจทก์กับ ร. อีกจำนวนหนึ่ง เห็นได้ว่าจำนวนเงินที่จำเลยจะต้องชำระเพิ่มนั้นเป็นสาระสำคัญที่จะต้องตกลงกัน แต่จำเลยก็ยังไม่ได้การตกลงกันในรายละเอียดว่าจำเลยจะต้องชำระเงินเพิ่มให้แก่โจทก์กับ ร. เป็นจำนวนเท่าใด จึงนับว่ายังมีได้มีสัญญาต่อกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 366 วรรคหนึ่ง จำเลยจึงไม่มีสิทธิที่จะยึดหน้าวงโฉนดที่ดินของโจทก์ไว้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4671/2549

เจ้าหนี้มีประกันตาม พ.ร.บ.ล้มละลายฯ มาตรา 6 ต้องเป็นเจ้าหนี้ผู้มีสิทธิเหนือทรัพย์สินของลูกหนี้ในทางจำนอง จำน่า หรือสิทธิยึดหน้าวง หรือเจ้าหนี้ผู้มีบุริมสิทธิที่บังคับได้ทำนองเดียวกับผู้รับจำนำ คำว่า สิทธิยึดหน้าวง หมายถึง สิทธิยึดหน้าวงตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 241 ซึ่งบัญญัติว่า "ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่นและมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหน้าวงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ก็ได้..." การที่ลูกหนี้นำห้องชุดมาวางและทำหนังสือประกันไว้ต่อศาลจังหวัดสมุทรปราการอันเป็นศาลยุติธรรม เป็นองค์กรแห่งรัฐซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ไม่มีหน้าที่หรือวัตถุประสงค์ในการครอบครองทรัพย์สินไว้ให้เจ้าหนี้ เจตนาของลูกหนี้ ในการทำหนังสือประกันก็เพื่อทะเลาะการบังคับตามคำพิพากษาคตามกระบวนการที่ กฎหมายบัญญัติไว้ ไม่มีข้อความใดในหนังสือประกันที่แสดงให้เห็นว่าลูกหนี้ทำ หนังสือประกันดังกล่าวเพื่อให้เกิดนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้ นี่ตาม คำพิพากษาศาลจังหวัดสมุทรปราการที่เจ้าหนี้นำมายื่นคำขอรับชำระหนี้มีมูลหนี้มาจาก สัญญาจ้างทำของที่ลูกหนี้จ้างเจ้าหนี้ผลิตงานโฆษณาโดยทำเป็นวิดีโอเพื่อเผยแพร่ภาพ และเสียงทางสถานีโทรทัศน์ซึ่งเจ้าหนี้มีสิทธิได้รับค่าจ้างตอบแทนเท่านั้น หากใช้เป็นคุณ แก่เจ้าหนี้เกี่ยวกับห้องชุดที่ลูกหนี้นำมาวางเป็นประกันแต่อย่างใด เจ้าหนี้จึงไม่มีสิทธิ ยึดห้องชุดดังกล่าว จึงถือไม่ได้ว่าเจ้าหนี้เป็นเจ้าหนี้มีประกันตามพระราชบัญญัติ ล้มละลายฯ มาตรา 6

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8141/2548

การที่โจทก์ส่งมอบสินค้าและการที่ทำชำระคบกพร่อง จำเลยชอบที่จะยึดหน่วง ราคาสินค้าและค่าสินจ้างไว้ได้ ดังนี้ การชำระหนี้จึงยังมีได้กระทำการเพราะพฤติการณ์ อันใดอันหนึ่งซึ่งจำเลยผู้เป็นลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบ จะถือว่าจำเลยผิดนัดตั้งแต่วันครบ กำหนดชำระหนี้ตามที่ตกลงกันไม่ได้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 205 โจทก์จึงไม่มีสิทธิคิดดอกเบี้ย แต่เมื่อศาลกำหนดให้จำเลยใช้เงินจำนวนนี้ จึงเป็นหนี้เงิน ที่จำเลยต้องชำระตามคำพิพากษาและต้องเสียดอกเบี้ยนับแต่วันที่โจทก์มีสิทธิจะได้รับ คือ นับจากวันที่ศาลชั้นต้นมีคำพิพากษาเป็นต้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9208 - 9209/2547

การปล่อยชั่วคราวของพนักงานสอบสวนนั้น สามารถให้ปล่อยชั่วคราวได้สูงสุด เพียง 6 เดือน ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 วรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังกล่าว สัญญาประกันตัวผู้ต้องหาเป็นอันสิ้นสุดลง จำเลยซึ่งเป็น พนักงานสอบสวนไม่อาจควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อไปได้ จึงไม่มีเหตุที่โจทก์จะต้องมาขอ ปล่อยผู้ต้องหาด้วยการนำโฉนดที่ดินมาให้จำเลยยึดถือไว้อีก จำเลยจึงต้องคืนโฉนดที่ดิน พิพาทแก่โจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6734/2547

โจทก์กับ ข. ได้ทำสัญญาจะซื้อขายที่ดินพิพาทโดยโจทก์ชำระราคาครบถ้วนแล้ว ส่วน ข. ได้ส่งมอบที่ดินพิพาทให้โจทก์ครอบครอง แต่ยังมีได้จดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ หนึ่งดังกล่าวจึงเป็นคุณประโยชน์แก่โจทก์เกี่ยวกับทรัพย์สิน ซึ่งครอบครองอยู่จนกว่าจะมีการจดทะเบียนโอน โจทก์ย่อมเป็นผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวที่ดินพิพาทตามความหมายใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 แม้อันที่โจทก์ขาดอายุความตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1755 วรรคสาม ก็ตาม แต่ตามมาตรา 1755 วรรคสาม ยังบัญญัติให้อยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 193/27 ก็กำหนดให้ผู้ทรงสิทธิยึดเหนี่ยวที่ดินไว้จนกว่าจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นทายาทของ ข. ไปจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ ทั้งยังมีสิทธิฟ้องบังคับให้จำเลยทั้งสองจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้โจทก์ด้วย เมื่อศาลชั้นต้นวินิจฉัยปัญหาเรื่องอายุความมรดกที่จำเลยทั้งสอง ให้การต่อสู้ไต่ถาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม ทั้งในชั้นอุทธรณ์โจทก์ได้อุทธรณ์เรื่องอายุความดังกล่าวและอ้างว่ามีสิทธิยึดเหนี่ยวตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 ด้วย ซึ่งศาลอุทธรณ์ภาค 3 ก็ได้วินิจฉัยเรื่องอายุความมรดกตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1754 วรรคสาม ประกอบมาตรา 193/27 และมาตรา 241 อันเป็นเรื่องอายุความมรดกตามที่คู่ความว่ากล่าวกันมาโดยชอบ จึงมิใช่เป็นกรณีที่ศาลอุทธรณ์ภาค 3 พิจารณาเกินคำฟ้องอุทธรณ์ของโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7125/2547

ผู้ร้องรับสินค้าหลักพิพาทลงเรือลำเลียงและลากเรือลำเลียงไปลอยลำไว้ในความดูแลเพื่อรอคำสั่งจากโจทก์และจำเลยให้ทำการขนส่งต่อไป จึงย่อมมีสิทธิยึดเหนี่ยวหลักพิพาทไว้จนกว่าจะได้รับชำระค่าระวางพาหนะและอุปกรณ์ที่เกิดขึ้นหลังจากที่รับสินค้าไว้ในความดูแล โดยสามารถใช้สิทธินี้ยื่นต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้รับตราส่งตามใบตราส่งที่ออกไว้สำหรับการขนส่งหลักพิพาทครั้งนี้ได้ การที่สินค้าหลักพิพาทได้ถูกเจ้าหน้าที่ศุลกากรอายัดและตกอยู่ภายใต้การรักษาของเจ้าหน้าที่ศุลกากรก่อนการส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้มีสิทธิที่จะได้รับ เนื่องจากเป็นสินค้าที่ยังไม่ได้ดำเนินการตามพิธีการศุลกากรให้เสร็จสิ้น ถือไม่ได้ว่าผู้ร้องมีเจตนาสละการครอบครองหรือเจตนาไม่ยึดถือหลักพิพาทไว้

ต่อไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1377 และ มาตรา 250 เมื่อผู้ร้องยังมีสิทธิยึดหน่วงสินค้ายอยู่ แม้ต่อมาเจ้าพนักงานบังคับคดีในคดีนี้ยึดหลักพิพาทนั้นไว้เพื่อเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาคดีถึงที่สุดให้แก่โจทก์ผู้เป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาก็ไม่ทำให้สิทธิยึดหน่วงของผู้ร้องสูญสิ้นไปเช่นกัน นอกจากผู้ร้องมีสิทธิยึดหน่วงดังกล่าวแล้วผู้ร้องยังมีบุริมสิทธิเหนือสินค้านี้ด้วยตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 259 และมาตรา 267 สำหรับเอาชำระวางพานะในการรับขน กับทั้งค่าใช้จ่ายอันเป็นอุปกรณ์และเป็นบุริมสิทธิมีอยู่เหนือของอันอยู่ในมือของผู้ขนส่ง ผู้ร้องจึงมีสิทธิได้รับชำระหนี้ในฐานะเจ้าหนี้บุริมสิทธิในมูลรับขนก่อนโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในมูลหนี้ตามคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4793/2546

โจทก์จำเลยตกลงซื้อขายที่ดินพิพาท โดยมีข้อตกลงว่าจะไปจดทะเบียนแบ่งแยกและโอนให้โจทก์เมื่อจำเลยนำที่ดินพิพาทไปออกหนังสือรับรองการทำประโยชน์แล้วจึงเป็นสัญญาจะซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง โจทก์ชำระเงินให้จำเลยครบถ้วนและจำเลยมอบการครอบครองที่ดินพิพาทให้โจทก์แล้ว แม้สิทธิครอบครองจะยังไม่โอนมาเป็นของโจทก์เพราะคู่สัญญาประสงค์จะให้มีการโอนทางทะเบียน แต่โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิยึดหน่วงที่ดินพิพาทไว้จนกว่าจะมีการโอนกรรมสิทธิ์ได้ โจทก์ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงย่อมมีสิทธิบังคับให้จำเลยจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ได้ตามมาตรา 193/27 และ 241 แม้โจทก์จะฟ้องคดีเกิน 10 ปี คดีโจทก์ก็ไม่ขาดอายุความ

แม้โจทก์จะมีคำขอท้ายฟ้องขอให้จำเลยไปแบ่งแยกที่ดินด้านทิศใต้ส่วนที่โจทก์ครอบครอง แล้วโอนให้โจทก์เป็นเนื้อที่ประมาณ 25 ไร่ ก็เป็นเพียงประมาณการเท่านั้น เมื่อเจ้าพนักงานที่ดินให้ช่างรังวัดสอบเขตและทำแผนที่พิพาทตามคำสั่งของศาลชั้นต้น โดยโจทก์และจำเลยเป็นผู้นำซึ่งช่างรังวัดที่ดินพิพาทส่วนที่โจทก์ครอบครองได้เนื้อที่ 27 ไร่ 1 งาน 42 ตารางวา ศาลย่อมมีอำนาจพิพากษาว่าโจทก์เป็นผู้มีสิทธิครอบครองที่ดินพิพาทตามเนื้อที่ซึ่งปรากฏในแผนที่พิพาทได้ ไม่เป็นการพิพากษาเกินคำขอตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1894/2546

จำเลยผู้เป็นลูกหนี้เงินกู้มอบโฉนดที่ดินให้ผู้ร้องยืมถือไว้เป็นประกันเงินกู้ ผู้ร้องจึงมีสิทธิยืมถือโฉนดที่ดินไว้เป็นประกันการชำระหนี้เงินกู้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้คืน โดยอาศัยข้อตกลงดังกล่าวนั่นเอง แต่สิทธิยืมถือโฉนดที่ดินเป็นเพียงบุคคลสิทธิบังคับกันไ้ระหว่างคู่สัญญาไม่สามารถใช้บังคับบุคคลอื่นได้ ส่วนสิทธิยืมหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 หมายถึง การที่ผู้ครอบครองได้ครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นและมีหนี้อันเป็นคุณแก่ผู้ครอบครองเกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครอบครองนั้นหนี้ที่ผู้ร้องมีเป็นเพียงหนี้เงินกู้ที่ผู้ร้องจะได้รับชำระหนี้คืนเท่านั้นหาได้เป็นคุณแก่ผู้ร้องเกี่ยวกับที่ดิน โฉนดดังกล่าวไม่ เมื่อเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการบังคับคดีแก่ที่ดินดังกล่าวผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิยืมหน่วงโฉนดที่ดิน

ข้อเท็จจริงที่จะมีการนำโฉนดที่ดินที่มอบให้ผู้ร้องยืมถือไปจำนองเป็นประกันการกู้เงินตามหนังสือสัญญาภู่นั้นด้วย เป็นข้ออ้างว่าผู้ร้องมีหนี้อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องเกี่ยวกับโฉนดที่ดิน ซึ่งจะทำให้ผู้ร้องมีสิทธิยืมหน่วงตามกฎหมาย ที่จะสนับสนุนว่าผู้ร้องมีสิทธิยืมหน่วง ผู้ร้องต้องอ้างมาในคำร้องด้วย จะนำสืบในชั้นได้สวนคำร้องหาได้ไม่ เพราะมิใช่ข้อเท็จจริงอันเป็นเพียงรายละเอียดหรือข้อเท็จจริงที่เป็นส่วนหนึ่งของข้อเท็จจริงที่กล่าวมาในคำร้องของผู้ร้องแม้จะเป็นสาระแก่คดีอันควรได้รับการวินิจฉัยก็ต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6293/2545

โจทก์ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดียึดที่ดินของจำเลยเพื่อนำออกขายทอดตลาดปรากฏว่าโฉนดที่ดินของที่ดินที่ถูกยึดอยู่ในความครอบครองของผู้ร้องในฐานะผู้รับโอนสิทธิเรียกร้องจากเจ้าหนี้เดิมของจำเลย ผู้ร้องยอมเข้าสวมสิทธิเป็นเจ้าหนี้จำนองในที่ดินผู้ร้องในฐานะผู้รับจำนองชอบที่จะได้รับชำระหนี้จากทรัพย์สินจำนองก่อนเจ้าหนี้สามัญ โดยมีพักต้องพิเคราะห์ว่ากรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจะได้โอนไปยังบุคคลภายนอกแล้วหรือหาไม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 702 วรรคสอง เพราะการจำนองยอมติดตามตัวที่ดินไปตลอดจนกว่าผู้ร้องจะได้รับชำระหนี้ แต่การที่เจ้าพนักงานบังคับคดีขอให้ผู้ร้องส่งมอบโฉนดที่ดินที่จะขายทอดตลาดนั้นถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบังคับคดีตามคำพิพากษามาตราประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 275, 276

ประกอบด้วยมาตรา 304 กรณีเรื่องสิทธิยึดหน้าวงโฉนดที่ดินจึงเป็นเรื่องระหว่างผู้ร้อง
ผู้เป็นเจ้าของนี้กับจำเลยผู้เป็นลูกหนี้เท่านั้น ผู้ร้องจะยึดหน้าวงโฉนดที่ดินไว้ร้องจนกว่าจำเลย
จะชำระหนี้ อันเป็นการกระทบสิทธิโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาในอีกคดีหนึ่ง
ที่จะบังคับยึดที่ดินเพื่อขายทอดตลาดหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3837/2545

โจทก์ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทจากจำเลย โดยชำระราคาให้บางส่วนแล้ว
ส่วนที่เหลือจะชำระในวันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ จำเลยส่งมอบให้โจทก์ครอบครอง
ที่ดินพิพาท อันเป็นทรัพย์สินของจำเลยโดยอาศัยสิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขายดังกล่าว
ซึ่งจำเลยในฐานะผู้จะขายยังมีหนี้ที่จะต้องไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท
ให้แก่โจทก์ผู้จะซื้อ หนี้ดังกล่าวจึงเป็นคุณประโยชน์แก่โจทก์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่โจทก์
ครอบครองอยู่ โจทก์จึงชอบที่จะยึดหน้าวงที่ดินพิพาทไว้ได้จนกว่าจำเลยจะได้จ
ทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แก่โจทก์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241
แม้จำเลยจะอ้างว่าโจทก์ใช้สิทธิเรียกร้องบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อจะขาย
เกินกว่า 10 ปี ซึ่งขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 193/27 ระบุไว้ว่า แม้สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความ โจทก์ใน
ฐานะผู้ทรงสิทธิยึดหน้าวงก็ยังคงมีสิทธิบังคับให้จำเลยจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน
พิพาทให้แก่ตนได้พร้อมรับเงินส่วนที่เหลือจากโจทก์ไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 519/2545

จำเลยซื้อแผ่นพลาสติกพร้อมติดตั้งจากโจทก์เพื่อใช้ปูบ่อบำบัดน้ำเสียของจำเลย
โจทก์ส่งมอบงานปูแผ่นพลาสติกในบ่อบำบัดน้ำเสียให้จำเลยเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้น
จำเลยใช้บ่อบำบัดน้ำเสียได้ประมาณ 2 ถึง 3 เดือน แผ่นพลาสติกที่ปูไว้ได้โป่งพองลอย
ขึ้นอันเป็นความบกพร่องซึ่งไม่พึงพบได้ในขณะเมื่อส่งมอบ โจทก์จึงต้องรับผิดชอบจำเลย
อยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 598 โดยจำเลยมีสิทธิยึดหน้าวงค่าจ้างไว้
ได้แต่เพียงเพื่อให้โจทก์แก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องดังกล่าวเท่านั้น เมื่อโจทก์
ติดต่อกับจำเลยขอเข้าไปแก้ไขซ่อมแซมหลายครั้ง แต่จำเลยไม่ยอมโดยอ้างถึงความ
จำเป็นที่ต้องใช้บ่อบำบัดน้ำเสียดังกล่าว ไม่สามารถสูบน้ำออกจากบ่อได้เพราะจะทำให้
เสียรายได้ ถือเป็นข้ออ้างที่ไม่อยู่ในวิสัยที่โจทก์ซึ่งเป็นเพียงผู้รับจ้างจะสามารถ

ดำเนินการได้โดยลำพัง ดังนั้นการที่โจทก์ไม่สามารถแก้ไขซ่อมแซมความชำรุดบกพร่องของงานได้จึงไม่ใช่ความผิดของโจทก์ จำเลยไม่มีสิทธิยึดหน่วงค่าจ้างที่ค้างชำระอีกต่อไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7705/2544

หนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวกับรถยนต์พิพาทอันจะก่อสิทธิแก่จำเลยที่จะยึดหน่วงรถยนต์พิพาทไว้ต้องเป็นหนี้ที่เกิดจากการตรวจเช็คสภาพรถยนต์ที่โจทก์ต้องรับผิดชอบจำเลยเท่านั้น การชำระเงินค่าน้ำของโจทก์ต่อจำเลยหาใช่หนี้ที่จะก่อให้เกิดจำเลยมีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์พิพาทไม่แม้หากโจทก์เป็นผู้ผิดสัญญา จำเลยมีสิทธิรับเงินมัดจำตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากมีสิทธินำรถยนต์พิพาทกลับมาไว้ในครอบครองเพื่อบังคับให้โจทก์ชำระหนี้โดยไม่มีข้อสัญญากำหนดให้มีสิทธิกระทำได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5897/2544

แม้จำเลยทั้งสองจะจ้างโจทก์ทำเพลทแม่พิมพ์หลายครั้งแต่ในการจ้างแต่ละครั้งสามารถแยกออกจากกันได้ ดังนั้น หนี้ค่าจ้างตามสัญญาจ้างทำเพลทแม่พิมพ์ครั้งที่ 1 ถึงที่ 3 จึงไม่เกี่ยวกับการว่าจ้างครั้งที่ 4 และไม่เป็นคุณประโยชน์แก่โจทก์เกี่ยวกับเพลทแม่พิมพ์ตามสัญญาจ้างครั้งที่ 4 ที่โจทก์ยึดถือไว้ ทั้งนี้ค่าจ้างทำเพลทแม่พิมพ์ครั้งที่ 4 ก็ยังไม่ถึงกำหนดชำระเนื่องจากโจทก์ให้เครดิตแก่จำเลยทั้งสองเป็นเวลา 90 วัน โจทก์จึงไม่มีสิทธิที่จะยึดหน่วงเพลทแม่พิมพ์ดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 621/2544

อ. กับ ส. ทำสัญญาซื้อขายที่ดินเงินผ่อนเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2510 โดย อ. เข้าครอบครองปลูกบ้านในปี 2510 ต่อมา ส. จะแบ่งแยกที่ดินโอนแก่ อ. แต่การแบ่งแยกมีปัญหาเพราะมีการฟ้องร้องระหว่าง ส. กับเจ้าของเดิม คดีถึงที่สุดในปี 2514 และ ส. ถึงแก่ความตายในปี 2522 การที่ ส. ยอมให้ อ. เข้าครอบครองปลูกบ้านจนกระทั่ง อ. ถึงแก่ความตายแล้ว โจทก์ซึ่งเป็นทายาทได้ครอบครองต่อมา โจทก์จึงมีสิทธิยึดหน่วงที่ดินไว้จนกว่าจำเลยซึ่งเป็นทายาทของ ส. จะปฏิบัติตามสัญญาโดยไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้แก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 และมาตรา

193/27 โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินให้โจทก์
เมื่อปี 2536 จึงไม่ขาดอายุความตามมาตรา 1754

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2682/2543

แม้จำเลยทำสัญญาจะขายและส่งมอบการครอบครองที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ได้
ครอบครองทำประโยชน์ในที่ดินพิพาทตลอดมา โดยจำเลยได้รับชำระราคาจากโจทก์
แล้วตั้งแต่ปี 2521 โจทก์ซึ่งสิทธิยึดเหนี่ยวที่ดินพิพาท มีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยให้ไป
ดำเนินการยื่นคำขอรังวัดแบ่งแยกเพื่อจดทะเบียนโอนที่ดินพิพาทแก่โจทก์ต่อ
เจ้าพนักงานได้ ฟ้องโจทก์ ไม่ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 193/27

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1898/2543

หนี้กู้ยืมเงินเกินห้าสิบบาทขึ้นไปที่มีได้มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืม
ไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ ผู้ให้ยืมจึงไม่มีสิทธิยึดถือโฉนดที่ดินของผู้ยืมไว้เป็นประกัน
หนี้ดังกล่าวได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7326/2541

การที่โจทก์ตกลงแบ่งที่ดินพิพาทให้แก่จำเลยทั้งสองตามสัญญาประนีประนอม
ยอมความ แม้ยังไม่ได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ แต่ก็ได้รับความจากทางนำสืบของจำเลย
ว่าโจทก์ได้มอบการครอบครองให้แก่จำเลยแล้ว ดังนี้ ย่อมเข้าลักษณะเป็นสัญญาแบ่ง
ทรัพย์สินซึ่งมีผลผูกพันโจทก์ เมื่อจำเลยเป็นผู้ครอบครองที่ดินในฐานะผู้รับแบ่งทรัพย์สิน
ศาลย่อมมีอำนาจที่จะปรับบทกฎหมายในเรื่องสิทธิยึดเหนี่ยวตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์มาตรา 241 มาวินิจฉัยให้เป็นคุณแก่จำเลยได้ ตามบทบัญญัติดังกล่าวย่อมถือ
ได้ว่ามีหนี้ที่เป็นคุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวกับโฉนดพิพาท ฉะนั้นจำเลยจึงมีสิทธิยึด
เหนี่ยวโฉนดพิพาทจนกว่าจะได้รับแบ่งทรัพย์สินในฐานะผู้มีสิทธิอันชอบธรรมตามสัญญา
ประนีประนอมยอมความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2747/2540

แม้ว่าตามกรมธรรม์ประกันภัยข้อ 3.7.5 ระบุว่า การประกันภัยนี้ไม่คุ้มครอง
ความเสียหายอันเกิดจากการขาดการใช้รถยนต์ซึ่งหมายความว่า จำเลยที่ 1 ผู้รับ
ประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายส่วนที่เกิดแก่โจทก์ผู้เอาประกันภัยที่ไม่อาจใช้

ประโยชน์จากรถยนต์ที่ประกันภัย เนื่องจากอุบัติเหตุจากรถยนต์เสียหายใช้การไม่ได้ กล่าวคือ ค่าขาดประโยชน์ส่วนนี้เริ่มนับแต่รถยนต์ที่ประกันภัยเกิดอุบัติเหตุเสียหายใช้การไม่ได้จนกระทั่งซ่อมเสร็จใช้การได้ตามปกติ โจทก์จะเรียกร้องค่าขาดประโยชน์ส่วนนี้จากจำเลยที่ 1 ไม่ได้ เพราะเข้ายกเว้นความรับผิดตามกรมธรรม์ประกันภัยข้อ 3.7.5 ดังกล่าวก็ตาม แต่ความเสียหายที่เป็นค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ของโจทก์ตามฟ้อง เป็นค่าขาดประโยชน์ที่เกิดขึ้นหลังจากซ่อมรถยนต์ของโจทก์เสร็จแล้วและเกิดจากเหตุที่จำเลยที่ 1 ไม่ยอมชำระค่าซ่อมครบถ้วนแก่ผู้ซ่อม ทำให้ผู้ซ่อมใช้สิทธิยึดหน่วงรถยนต์ของโจทก์ไว้ ทำให้โจทก์ขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ของโจทก์ดังกล่าวเป็นคนละส่วนกับค่าขาดประโยชน์ที่จำเลยที่ 1 ไม่ต้องรับผิดตามกรมธรรม์ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกันเพราะเกิดจากคนละเหตุ โจทก์จึงเรียกร้องค่าขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ส่วนนี้ได้ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5469/2539

ผ.ได้ทำสัญญาจะขายที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์จริงโดยได้รับเงินค่าที่ดินพิพาทแล้ว และได้ส่งมอบที่ดินพิพาทให้โจทก์ครอบครองทำประโยชน์ตลอดมาแม้สัญญาจะซื้อจะขายไม่ได้ทำเป็นหนังสือแต่เมื่อมีการชำระหนี้กันแล้วก็มีผลใช้บังคับกันได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 456 วรรคสอง เมื่อโจทก์เป็นผู้ครอบครองที่ดินพิพาทตามสัญญาจะซื้อจะขายโจทก์ทั้งสองจึงมีสิทธิยึดหน่วงไว้จนกว่าจะได้รับโอนกรรมสิทธิ์ แม้ ผ. จะถึงแก่ความตายแล้วกว่า 30 ปี โจทก์ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็มีสิทธิบังคับให้จำเลยทั้งสองซึ่งเป็นทายาทของ ผ. ให้ไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินพิพาทแก่โจทก์ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 241 และมาตรา 193/27 คดีโจทก์ไม่ขาดอายุความ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2758/2539

โจทก์ทำสัญญาจำนองที่ดินเป็นประกันหนี้ของโจทก์ที่มีต่อจำเลยเมื่อโจทก์ได้ใช้เงินแก่จำเลยครบถ้วนตามสัญญาจำนองแล้วหนี้ตามสัญญาจำนองที่โจทก์มีต่อจำเลยจึงเป็นอันระงับสิ้นไปสัญญาจำนองที่โจทก์ทำไว้แก่จำเลยย่อมระงับสิ้นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 744 (1) จำเลยจึงมีหน้าที่ไปขอจดทะเบียนไถ่ถอนจำนองที่ดินดังกล่าว โจทก์มีหนังสือถึงจำเลยขอมอบที่ดินให้จำเลยทำการแทนในการซื้อขายและโอนกรรมสิทธิ์เพื่อเป็นการชำระหนี้บางส่วนของ พ. จึงเป็นกรณีที่โจทก์

สมัครใจเข้ามาใช้หนี้ของ พ. ลูกหนี้โจทก์แทน พ. โดยยอมให้จำเลยขายที่ดินของโจทก์
นำเงินมาชำระหนี้ยอมก่อให้เกิดผลผูกพันโจทก์จำเลยจึงมีสิทธิยึดถือ โฉนดที่ดินตาม
ฟ้องไว้จนกว่าความรับผิดชอบในหนี้ของ พ. จะสิ้นไป

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7170/2538

โจทก์มีหนี้ผูกพันที่จะต้องคืนเงินที่จำเลยได้ไถ่ถอนจำนองที่ดินจากธนาคารแทน
โจทก์ส่วนข้อตกลงที่ว่าเมื่อจำเลยไถ่ถอนจำนองแล้วโจทก์จะต้องขายที่ดินที่ไถ่ถอน
จำนองดังกล่าวที่ให้จำเลยยึดเอกสารสิทธิสำหรับที่ดินไว้ให้แก่จำเลยนั้นเป็นข้อตกลง
อีกต่างหากหาใช่หนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จำเลยไถ่ถอนมา
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 241 ไม่จำเลยจึงไม่มีสิทธิยึดเหนี่ยวเอกสาร
สิทธิสำหรับที่ดินของโจทก์เมื่อโจทก์นำเงินมาวางศาลเต็มตามจำนวนที่จำเลยไถ่ถอน
จำนองที่ดินจากธนาคารแทนโจทก์แล้วจำเลยจึงต้องคืนเอกสารสิทธิที่อยู่กับจำเลยให้แก่
โจทก์ โจทก์ฟ้องขอให้จำเลยส่งมอบเอกสารสิทธิสำหรับที่ดินคืนจำเลยต่อสู้ว่าไม่ต้อง
คืนเป็นคดีขอให้ปลดเปลื้องทุกข์อันไม่อาจคำนวณราคาเป็นเงินได้มิใช่คดีพิพาทเกี่ยวกับ
กรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองในที่ดิน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6321/2538

จำเลยเป็นหนี้ค่าซ่อมรถยนต์จำนวน 233,149 บาท เมื่อโจทก์วางบิลเพื่อเก็บเงิน
ตามข้อตกลงแล้ว จำเลยไม่ยอมรับการวางบิลและไม่ยอม ชำระเงินดังกล่าว จำเลยจึงเป็น
ฝ่ายผิดนัด โจทก์จึงมีสิทธิยึดเหนี่ยวรถยนต์ของจำเลยที่รับซ่อมไว้ได้จนกว่าจะได้รับ
ชำระหนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 772/2538

จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทสองฉบับชำระค่าจ้างถมดินทำถนนให้ ส. โดยสัญญา
ว่าจ้างระบุว่าถ้า ส. ผู้รับจ้างถมที่ดินไม่เสร็จภายในเวลาที่กำหนดจำเลยผู้ว่าจ้างสามารถ
อายัดเช็คทั้งสองฉบับได้โดยไม่มีเงื่อนไขใดๆทั้งสิ้นดังนี้เมื่อ ส. มิได้ถมดินให้แล้วเสร็จ
ภายในเวลาที่กำหนดตามสัญญาจำเลยย่อมมีสิทธิยึดเหนี่ยวการชำระเงินตามเช็คทั้งสอง
ฉบับได้ตามกฎหมายรวมทั้งมีสิทธิอายัดการใช้เงินตามเช็คทั้งสองฉบับต่อธนาคารตาม
สัญญาอันเป็นการใช้สิทธิโดยชอบด้วยกฎหมายและการที่ ส. ถมดินทำถนนไม่เสร็จ
ภายในเวลาที่กำหนดตามสัญญา ส. ย่อมไม่อาจบังคับให้จำเลยชำระหนี้เต็มตามสัญญา

ได้แม้จำเลยจะส่งจ่ายเช็คสองฉบับแต่เป็นการชำระหนี้ตามสัญญาในมูลหนี้อันเดียวกัน
ไม่สามารถแบ่งแยกกันได้การออกเช็คของจำเลยจึงเป็นการออกเช็คชำระหนี้ที่ไม่อาจ
บังคับได้ตามกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค
พ.ศ. 2534 มาตรา 4 ระคนอยู่ในจำนวนหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายจำเลย
จึงไม่มีความผิด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 180/2538

จ. ไม่ใช่ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดิน โฉนดที่ดินพิพาทแม้ทางราชการได้ออกโฉนดที่ดิน
พิพาทให้ จ. จ. ก็หาได้เป็นเจ้าของที่ดินตามโฉนดฉบับดังกล่าวไม่จึงไม่มีสิทธิที่จะ
ยึดถือโฉนดฉบับดังกล่าวไว้ได้เมื่อ จ. ส่งมอบโฉนดฉบับพิพาทให้แก่จำเลยและยึดถือ
ไว้เป็นประกันเงินกู้โจทก์ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงย่อมมีอำนาจติดตามเอาโฉนด
ซึ่งเป็นเอกสารสิทธิสำหรับที่ดินของโจทก์กลับคืนมาได้จำเลยไม่อาจอ้างว่ามีสิทธิยึด
หนังสือโฉนดฉบับพิพาทไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้เพราะหนี้เงินกู้มีได้เป็นหนี้ที่เป็น
คุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวกับโฉนดฉบับพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 241 วรรคหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 234/2537

กรณียังมีการโต้แย้งกันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในทรัพย์พิพาทการที่จำเลยทั้งสอง
ไม่คืนอุปกรณ์ให้โจทก์ร่วม เพราะมีหลักฐานเชื่อได้ว่าอุปกรณ์บางส่วนเป็นของ ม. และ
ม. เป็นเจ้าของบริษัทจำเลยที่ 1 ด้วย จำเลยทั้งสองจะคืนให้ เมื่อโจทก์ร่วมใช้ค่าติดตั้ง
ในการดำเนินการเคเบิลทีวีร่วมกันในนามของ ว. จึงเป็นการใช้สิทธิยึดหน่วงอย่างหนึ่ง
การกระทำของจำเลยทั้งสองขาดเจตนาทุจริตไม่มีความผิดฐานชักยอก

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2948/2536

เงินส่วนที่นำเข้าฝากในบัญชีสมทบทุนนี้เป็นเงินที่หักจากเงินเดือนของพนักงาน
แต่ละคนซึ่งโจทก์ได้จ่ายให้พนักงานแล้ว เพียงแต่ให้สิทธิโจทก์หักเข้ากองทุนสำรอง
เลี้ยงชีพตามระเบียบที่กำหนดไว้เพื่อประโยชน์แก่พนักงานเมื่อออกจากงานเท่านั้น
ตามระเบียบของโจทก์ เมื่อพนักงานของโจทก์ออกจากงานก็มีสิทธิที่จะได้รับเงินต้น
พร้อมดอกเบี้ยจากบัญชีสมทบทุนทั้งหมดโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ โจทก์เพียงแต่มีสิทธิ
ยึดหน่วงไว้เพื่อชำระหนี้ที่พนักงานยังคงค้างชำระแก่ตนเท่านั้นแม้ในระหว่างที่ยังทำงาน

อยู่พนักงานไม่มีสิทธิถอนเงินดังกล่าว และอำนาจจัดการเงินกองทุนจะตกเป็นเด็ดขาดของผู้ควบคุม 3 คน โดยตำแหน่ง คือ กรรมการผู้จัดการ สมุห์บัญชี และผู้จัดการบุคคลของโจทก์ แต่ต้องเป็นการจัดการตามระเบียบที่กำหนดไว้ อันเป็นประโยชน์ในการสะสมทรัพย์ให้พนักงาน ผู้ควบคุมโดยตำแหน่งทั้ง 3 คนดังกล่าวแม้เป็นผู้บริหารระดับสูงของโจทก์ แต่ก็ยังเป็นพนักงานของโจทก์และเป็นสมาชิกของกองทุนสำรองเลี้ยงชีพด้วย การเป็นผู้ควบคุมของบุคคลทั้งสามมิให้ทำในนามโจทก์ แต่เป็นการทำแทนสมาชิกทุกคนรวมทั้งบริษัทโจทก์ด้วย เงินเดือนที่โจทก์จ่ายให้พนักงานแต่ละคนรวมทั้งเงินที่ถูกหักเข้ากองทุนในบัญชีสมทบทุนนี้เป็นรายจ่ายในหมวดเงินเดือนของโจทก์ซึ่งนำมาหักเพื่อการคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลตาม ป.รัษฎากร มาตรา 65 ได้ โดยโจทก์ต้องหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากเงินเดือนทั้งหมดของพนักงานไว้ตามมาตรา 50 แล้วนำส่ง ณ ที่ว่าการอำเภอตามมาตรา 52 จึงเป็นเงินที่จ่ายขาดจากโจทก์แล้ว เงินส่วนที่หักจากเงินเดือนนำเข้าฝากในบัญชีสมทบทุนนี้จึงเป็นเงินได้ของพนักงานนับแต่นั้น ดอกเบี้ยอันเกิดจากเงินฝากนี้จึงเป็นเงินได้ของพนักงาน หาใช่เงินได้ของโจทก์ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1496/2536

โจทก์กับ อ. ร่วมกันเปิดศูนย์ภาษาขึ้นที่ตึกแถวของจำเลยโดยตกลงกันว่า โจทก์เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจการทั้งหมดและจะจ่ายผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทนให้แก่จำเลยในอัตราร้อยละ 30 ของค่าจ้างที่ได้รับ โจทก์ได้ซื้อทรัพย์สินพิพาทมาจากบุคคลภายนอกเพื่อใช้ในการประกอบกิจการของศูนย์ภาษาในตึกแถวดังกล่าวโดยไม่มีหนี้อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินพิพาทนั้นแต่อย่างใด ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้าค่าโทรศัพท์ และค่าผลประโยชน์ที่โจทก์ค้างชำระแก่จำเลยอยู่เป็นหนี้ที่เกิดจากการดำเนินกิจการของศูนย์ภาษา หาใช่เป็นหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่จำเลยเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินพิพาทซึ่งจำเลยครองอยู่ไม่ จำเลยจึงไม่มีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินพิพาทได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2323/2534

การซื้อขายรถยนต์ระหว่างโจทก์ร่วมและจำเลยเป็นการซื้อขายเสร็จเด็ดขาดกรรมสิทธิ์ในรถและสมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ย่อมตกเป็นของโจทก์ร่วม เมื่อโจทก์ร่วมชำระราคารถยนต์ครบถ้วนแล้วจำเลยย่อมไม่มีสิทธิยึดหน่วงสมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์ แต่มีหน้าที่ส่งมอบแก่โจทก์ร่วม การที่จำเลยนำสมุดคู่มือจดทะเบียนรถยนต์

ดังกล่าวไปจดทะเบียนใส่ชื่อบริษัท ช. จำกัด เป็นเจ้าของรถถือได้ว่าเป็นการเอาไปเสีย ซึ่งเอกสารใดของผู้อื่นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น เป็นการผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 188

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6321/2538 “จำเลยเป็นหนี้ค่าซ่อมรถยนต์จำนวน 233, 149 บาท เมื่อโจทก์วางบิลเพื่อเก็บเงินตามข้อตกลงแล้ว จำเลยไม่ยอมรับการวางบิลและไม่ยอมชำระเงินดังกล่าว จำเลยจึงเป็นฝ่ายผิดนัด โจทก์จึงมีสิทธิยึดหนักรถยนต์ของจำเลยที่รับซ่อมไว้ได้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2157/2530 “โจทก์ซื้อผ้าจากบริษัท ส. โดยบริษัท ส. ต้องนำผ้าไปวาง้างจำเลยก่อนแล้วจึงส่งมอบแก่โจทก์ และบริษัท ส. เป็นผู้ชำระค่าจ้างย้อม ดังนั้นเมื่อไม่มีผู้ใดชำระค่าจ้างย้อมให้จำเลย แม้ว่าผ้าจะเป็นของโจทก์ จำเลยก็ชอบที่จะใช้สิทธิยึดหนักรถยนต์ไว้จนกว่าจะได้รับชำระค่าจ้าง โจทก์ไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยส่งมอบผ้าแก่โจทก์ โดยที่ยังไม่มีผู้ใดชำระหนี้ค่าย้อมผ้าอันเป็นคุณสมบัติของจำเลยเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้น”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3778/2533 “โจทก์ยึดถือครอบครองที่พิพาทในฐานะเป็นผู้จะซื้อตลอดมาตามสัญญาจะซื้อขายที่ทำไว้กับบิดาจำเลย แม้สิทธิครอบครองจะยังไม่โอนมาเป็นของโจทก์ เพราะคู่สัญญาประสงค์จะให้มีการโอนทางทะเบียนก็ตาม แต่โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิยึดหนักรถยนต์ที่พิพาทไว้จนกว่าจะมีการโอนกรรมสิทธิ์ ได้ด้วย ดังนั้นการที่เจ้ามรดกขายมาแล้วเกิน 1 ปี ย่อมไม่ตัดสิทธิโจทก์ผู้ทรงสิทธิยึดหนักรถยนต์ที่จะใช้สิทธิบังคับให้จำเลยในฐานะผู้รับพันธุกรรมโอนที่พิพาทให้แก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 189 และ มาตรา 241”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2318/2543 “เมื่อ ป. เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมในที่ดินแปลงพิพาทย่อมมีสิทธินำโฉนดที่ดินไปให้จำเลยยึดถือเพื่อเป็นหลักประกันในการที่ ป. กู้ยืมเงินจากจำเลยได้ แม้ว่าโจทก์และทายาทอื่นๆ ผู้มีกรรมสิทธิ์ร่วมกับ ป. ในที่ดินดังกล่าวจะไม่ได้รู้เห็นหรือให้ความยินยอม จำเลยก็ย่อมยึดถือโฉนดที่ดินไว้ได้จนกว่า ป. จะชำระหนี้ให้แก่จำเลย หากโจทก์หรือทายาทอื่นได้รับความเสียหายจากการกระทำของ ป. ก็เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากล่าวกับ ป. ดังหากหาเกี่ยวกับจำเลยไม่ แม้จำเลยจะมีสิทธิบังคับคดีได้เฉพาะที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของ ป. ดังที่โจทก์อ้าง ก็เป็นเรื่องที่ต้องไปว่ากล่าวกัน

ในชั้นบังคับคดี อันเป็นคนละเรื่องกับการที่จำเลยใช้สิทธิยึดถือโฉนดที่ดินอัน
เนื่องมาจากการที่ ป. นำมามอบให้ยึดถือไว้ เพื่อประกันการกู้ยืมเงินดังกล่าว”

คำพิพากษาฎีกาที่ 1898/2543 “หนี้กู้ยืมเงินเกินห้าสิบบาทขึ้นไปที่มี得有หลักฐาน
เป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้ยืมไม่อาจฟ้องร้องบังคับคดีได้ ผู้ให้ยืมจึงไม่มีสิทธิยึดถือ
โฉนดที่ดินของผู้ยืมไว้เป็นประกันหนี้ดังกล่าวได้”

บทที่ 3

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับลิขสิทธิ์ จ้างทำของ และสิทธิยัดห่วง

ในบทนี้ศึกษาวิจัยกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ศึกษาประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยจ้างทำของ ททรัพย์
หนี้ สิทธิยัดห่วง

1. พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537

1.1 ความหมาย ประเภท และลักษณะของลิขสิทธิ์

ลิขสิทธิ์ หมายถึง สิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการใด ๆ เกี่ยวกับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ริเริ่มโดยการใช้สติปัญญาความรู้ ความสามารถ และความวิริยะอุตสาหะของตนเองในการสร้างสรรค์ โดยไม่ลอกเลียนงานของผู้อื่น โดยงานที่สร้างสรรค์ต้องเป็นงานตามประเภทที่กฎหมายลิขสิทธิ์ให้คุ้มครอง โดยผู้สร้างสรรค์จะได้รับความคุ้มครองทันทีที่สร้างสรรค์โดยไม่ต้องจดทะเบียน¹

กฎหมายลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองแก่งานสร้างสรรค์ 9 ประเภทตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่

1) งานวรรณกรรม (Literary Work) ได้แก่ งานนิพนธ์ที่ทำขึ้นทุกชนิด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ และให้หมายความรวมถึงโปรแกรมคอมพิวเตอร์ด้วย

¹กรมทรัพย์สินทางปัญญา, ลิขสิทธิ์ [Online], available URL: https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=308, 2013 (กันยายน, 17).

2) งานนาฏกรรม (Pramatic Work) ได้แก่ งานเกี่ยวกับการรำ การเต้น การทำท่า หรือการแสดงที่ประกอบขึ้นเป็นเรื่องราว และให้หมายความรวมถึงการแสดงโดยวิธีใดด้วย

3) งานศิลปกรรม (Artistic Work) ได้แก่ งานจิตรกรรม งานประติมากรรม งานภาพพิมพ์ งานสถาปัตยกรรม งานภาพถ่าย งานภาพประกอบ และงานศิลปะประยุกต์ เป็นต้น

4) งานดนตรี (Musical Work) ได้แก่ งานเกี่ยวกับเพลงที่แต่งขึ้นเพื่อบรรเลง หรือขับร้องไม่ว่าจะมีทำนองและคำร้องหรือมีทำนองอย่างเดียว และให้หมายความรวมถึงโน้ตเพลงหรือแผนภูมิเพลงที่ได้แยกและเรียบเรียงเสียงประสานแล้ว

5) งานโสตทัศนศึกษา (Audio Visual Work) ได้แก่ งานอันประกอบด้วย ลำดับของภาพโดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะอย่างไร อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีก โดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น และให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบงานนั้นด้วย ถ้ามี

6) งานภาพยนตร์ (Cinematographic Work) ได้แก่ โสตทัศนวัสดุอันประกอบด้วยลำดับของภาพ ซึ่งสามารถนำออกฉายต่อเนื่องได้อย่างภาพยนตร์หรือสามารถบันทึกลงบนวัสดุอื่น เพื่อนำออกฉายต่อเนื่องได้อย่างภาพยนตร์ และให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์นั้นด้วย ถ้ามี

7) งานสิ่งบันทึกเสียง (Sound Recording Work) ได้แก่ งานอันประกอบด้วย ลำดับของเสียงดนตรี เสียงการแสดง หรือเสียงอื่นใด โดยบันทึกลงในวัสดุไม่ว่าจะมีลักษณะใด ๆ อันสามารถที่จะนำมาเล่นซ้ำได้อีกโดยใช้เครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการใช้วัสดุนั้น แต่ทั้งนี้มิให้หมายความรวมถึงเสียงประกอบภาพยนตร์หรือเสียงประกอบโสตทัศนวัสดุอย่างอื่น

8) งานแพร่เสียง แพร่ภาพ (Sound and Video Broadcasting Works) ได้แก่ งานที่นำออกสู่สาธารณชนโดยการแพร่เสียงทางวิทยุกระจายเสียง การแพร่เสียงและหรือภาพทางวิทยุโทรทัศน์ หรือโดยวิธีอย่างอื่นอันคล้ายคลึงกัน

9) งานอื่นใดในแผนการวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์หรือแผนกศิลปะ (any other work in the Literary Scientific or artistic domain)²

ลิขสิทธิ์มีลักษณะดังนี้

1) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียว เจ้าของลิขสิทธิ์นั้น มีอำนาจห้ามบุคคลอื่นมิให้ลอกเลียนแบบผลงานของเขาได้ หรือมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวที่จะกระทำการบางอย่างเกี่ยวกับงานลิขสิทธิ์ที่ ตนเป็นเจ้าของ หรืออาจเรียกได้ว่า เป็นสิทธิเด็ดขาด แต่ไม่ใช่เป็นสิทธิในการผูกขาด (Monopoly)

2) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางทรัพย์สิน ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่เป็นทรัพย์สินรูปหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นอำนาจหวงกันมิให้ผู้อื่นมาละเมิดสิทธิทั้งหลายที่ตนมีอยู่ เจ้าของลิขสิทธิ์จึงสามารถโอนสิทธิของตนให้ผู้อื่นไปทั้งหมดหรือแต่บางส่วนได้ หรือสามารถอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิของตนได้

3) ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิที่มีเวลาจำกัด ลิขสิทธิ์เป็นสิทธิในทางหวงกันที่เจ้าของลิขสิทธิ์ได้มาเป็นการตอบแทนแก่การ ทุ่มเกล้าถวาย กำลังสติปัญญา สร้างสรรค์งานขึ้นมาเป็นประโยชน์แก่สังคม และในขณะเดียวกัน ก็คำนึงถึงประโยชน์ของสังคมที่จะได้ใช้งานนั้นด้วย อายุของลิขสิทธิ์จึงถูกกำหนดไว้ด้วยเกณฑ์ที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งน่าจะเป็นการตอบแทนที่พอสมควรแก่ผู้สร้างสรรค์งานนั้น ส่วนจะเป็นระยะเวลาเท่าใดนั้น ขึ้นอยู่กับความตกลงในประเทศหรือกฎหมายภายในของประเทศนั้น

4) ลิขสิทธิ์เป็นสหสิทธิ์ หมายความว่า เจ้าของลิขสิทธิ์ จะมีสิทธิอยู่หลายประการ คือ สิทธิในการทำซ้ำ สิทธิในการดัดแปลง สิทธิในการเผยแพร่ต่อสาธารณชน เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วเจ้าของลิขสิทธิ์จึงอาจจะโอนหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้ สิทธิทั้งหมดรวมกันหรือแยกกันก็ได้

5) ลิขสิทธิ์แตกต่างจากกรรมสิทธิ์ กรรมสิทธิ์เป็นทรัพย์สินซึ่งมีวัตถุประสงค์แห่งสิทธิเป็นตัวทรัพย์สิน และกรรมสิทธิ์จะติดมากับตัวทรัพย์สินเสมอ และมีอำนาจจำหน่าย จ่าย

²พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 4.

โอนตัวทรัพย์สิน และติดตามเอาทรัพย์สินนั้นคืนได้ ส่วนลิขสิทธิ์เป็นสิทธิเด็ดขาดที่มีอำนาจ
 หวงกันมิให้ผู้อื่นเข้ามาใช้สิทธิ ที่เจ้าของสิทธิมีอยู่แต่เพียงผู้เดียว³

1.2 การคุ้มครองลิขสิทธิ์

กฎหมายลิขสิทธิ์ได้ให้ความคุ้มครองเจ้าของลิขสิทธิ์ ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์
 ผลงานมีสิทธิแต่ผู้เดียวที่กระทำการใดๆ ได้แก่ การทำซ้ำหรือดัดแปลง เผยแพร่ต่อ
 สาธารณชน ให้เช่าต้นฉบับหรือสำเนางานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โสตทัศนวัสดุ
 ภาพยนตร์ และสิ่งบันทึกเสียง ให้ประโยชน์อันเกิดจากลิขสิทธิ์แก่ผู้อื่น อนุญาตให้ผู้อื่น
 ใช้สิทธิ โดยจะกำหนดเงื่อนไขอย่างไรหรือไม่ก็ได้ แต่เงื่อนไขดังกล่าวจะกำหนดใน
 ลักษณะที่เป็นการจำกัดการแข่งขันโดยไม่เป็นธรรมไม่ได้⁴

หากมีการกระทำที่กระทบต่อสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ถือเป็นการกระทำ
 อันเป็นละเมิดตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 มาตรา 27 - 31 และมีข้อยกเว้น
 การละเมิดลิขสิทธิ์ตามมาตรา 32 - 43

1.3 การได้มาซึ่งการคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์

กฎหมายกำหนดการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์เพื่อให้ได้รับความคุ้มครองตาม
 กฎหมาย ได้แก่

วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์

วิธีการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์มีดังนี้

1. เป็นผู้สร้างสรรค์
2. เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ โดยการเป็น :

³บทความดีดีมีสาระ, ลักษณะทั่วไปของลิขสิทธิ์ความแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์กับ
 กรรมสิทธิ์ ในบทความดีดีมีสาระ [Online], available URL: <http://www.thaieditorial.com/category/กฎหมาย>, 2011 (กุมภาพันธ์, 23).

⁴พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537, มาตรา 15.

- 1) ผู้สร้างสรรค์
- 2) ลูกจ้าง
- 3) ผู้ว่าจ้าง
- 4) ผู้คัดแปลง
- 5) ผู้รวบรวม
- 6) หน่วยงานของรัฐ
- 7) ผู้รับอนุญาตให้ใช้งานลิขสิทธิ์แบบเด็ดขาด
- 8) ผู้รับโอน

1.3.1 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นลูกจ้าง

ตามมาตรา 9 งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นในฐานะพนักงานหรือลูกจ้าง ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น ให้ลิขสิทธิ์ในงานนั้นเป็นของผู้สร้างสรรค์แต่นายจ้างมีสิทธินำงานนั้นออกเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้ตามที่เป็นวัตถุประสงค์แห่งการจ้างแรงงานนั้น

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 9 แยกได้ดังนี้

- 1) เป็นนายจ้างและลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงาน
- 2) ลูกจ้างสร้างสรรค์งานขึ้น
- 3) มิได้มีการทำเป็นหนังสือตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น
- 4) ลูกจ้างเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์
- 5) นายจ้างนำงานนั้นไปใช้ได้แต่เพียงตามวัตถุประสงค์ของการจ้าง

ตามมาตรานี้จึงเป็นกรณีที่มีการทำสัญญาจ้างแรงงานกัน โดยลูกจ้างตกลงทำงานให้แก่ นายจ้าง นายจ้างตกลงรับลูกจ้างเข้าทำงานโดยจ่ายค่าจ้างให้ ตามสัญญานี้ นายจ้างจะมีอำนาจบังคับบัญชา ออกคำสั่งและกำหนดภาระงานให้แก่ลูกจ้าง รวมถึงเป็นผู้กำหนดงานให้ลูกจ้างสร้างสรรค์ เมื่อลูกจ้างสร้างสรรค์งานแล้วหากนายจ้างไม่มีข้อกำหนดหรือตกลงกันเป็นหนังสือไว้กับลูกจ้างตั้งแต่ต้น งานสร้างสรรค์นั้นเป็นของลูกจ้าง ลูกจ้างมีสิทธินำงานไปใช้ประโยชน์อื่นในฐานะมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวตามมาตรา 15 รวมถึงกรณีหากลูกจ้างออกจางานมีสิทธิให้นายจ้างหยุดการใช้งานและหากไม่หยุดลูกจ้างมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้

1.3.2 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นผู้ว่าจ้าง

มาตรา 10 งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 10 แยกได้ดังนี้

- 1) เป็นผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างตามสัญญาจ้างทำของ
- 2) ผู้รับจ้างสร้างสรรค์งานขึ้น
- 3) มิได้มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น
- 4) ผู้ว่าจ้างเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

ข้อพิจารณาตามมาตรา 10 นี้คือ การพิจารณาการจ้างว่าเป็นการจ้างแรงงาน หรือจ้างทำของ เพราะสัญญาจ้างทำของมีความแตกต่างจ้างแรงงาน คือผู้ว่าจ้างหวังเพียงผลสำเร็จของงาน และเมื่องานสำเร็จผู้ว่าจ้างจ่ายค่าจ้างแล้วความผูกพันของคู่สัญญาก็จบลง ในสัญญานี้ผู้ว่าจ้างจะไม่มีอำนาจบังคับบัญชา ออกคำสั่งให้ผู้รับจ้างปฏิบัติ ในทางกลับกันผู้รับจ้างที่ได้รับคำสั่งมีสิทธิไม่ปฏิบัติตามได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาเป็นสัญญาจ้างทำของแล้วผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานมาลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้ว่าจ้าง

ข้อสังเกต “การตกลงกันเป็นอย่างอื่น” ไม่ต้องทำเป็นหนังสือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2189 – 2190/2548 แม้สัญญาจ้างแรงงานกับสัญญาจ้างทำของจะมีลักษณะที่คล้ายกันคือ ลูกจ้างหรือผู้รับจ้างต่างก็ต้องทำงานให้แก่ นายจ้างหรือผู้ว่าจ้าง และนายจ้างหรือผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายสินจ้างแก่ลูกจ้างหรือผู้รับจ้างเป็น การตอบแทนเช่นกัน แต่ก็มีลักษณะที่แตกต่างกันที่สำคัญคือ ตามสัญญาจ้างแรงงานนั้น ลูกจ้างต้องทำงานให้นายจ้างตามวัตถุประสงค์แห่งสัญญาจ้างแรงงานที่ตกลงกันโดย ไม่จำเป็นต้องมีการตกลงกันโดยมุ่งประสงค์ต่อผลสำเร็จของการงานอันใดอันหนึ่ง โดยเฉพาะ หรือคิดค่าตอบแทนจากผลสำเร็จของการงานที่ตกลงกันแต่อย่างใด นายจ้าง ตามสัญญาจ้างแรงงานมีสิทธิบังคับบัญชามอบหมายและควบคุมกำกับการทำงานของ ลูกจ้างให้ทำงานใด ๆ ภายใต้อำนาจเกี่ยวกับหน้าที่และสภาพการจ้างงานนั้นได้ ส่วน สัญญาจ้างทำของนั้น ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะมีเจตนามุ่งประสงค์ต่อผลสำเร็จของงาน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างตามข้อตกลงที่ว่าจ้างให้ทำกัน โดยถือเอาผลสำเร็จของ

การงานที่ตกลงให้ทำกันนั้นเป็นสาระสำคัญ โดยผู้ว่าจ้างมิได้มีสิทธิบังคับบัญชาสั่งการผู้รับจ้างแต่อย่างใด พฤติการณ์ที่มีการจ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือน และผู้ว่าจ้างจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือในการทำงานให้ผู้ทำงานนั้น แม้จะเป็นพฤติการณ์ที่มักเกิดขึ้นในกรณีของการจ้างลูกจ้างทำงานให้แก่นายจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานก็ตาม แต่ก็มีข้อเท็จจริงที่ทำให้ฟังได้ว่าเป็นกรณีตามสัญญาจ้างแรงงานเสมอไปทั้งหมด เนื่องจากสัญญาจ้างทำของก็อาจมีพฤติการณ์การจ่ายค่าตอบแทนหรือการจัดหาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ทำงานเช่นเดียวกับการจ้างแรงงานได้เช่นกัน

การที่โจทก์ทั้งสองทำงานวาดภาพนกให้แก่ บ. นั้นก็เพื่อใช้ประกอบหนังสือ "A Guide to the Birds of Thailand" ที่ บ. จะจัดทำขึ้น โดยในการวาดภาพต้องทำให้สอดคล้องกับข้อมูลทางวิชาการที่เป็นรายละเอียดเกี่ยวกับนกแต่ละวงศ์แต่ละชนิด ต้องใช้ชากนกที่ บ. เก็บรวบรวมไว้จำนวนมาก และต้องเดินทางไปดูนกในสภาพธรรมชาติกับยังต้องค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้การวาดภาพนี้ต้องใช้เวลาานหลายปี และเป็นกรณีจำเป็นที่จะต้องให้โจทก์แต่ละคนทำงานที่สถานที่ทำงานของ บ. เพื่อความสะดวกในการเทียบเคียงข้อมูลและประสานข้อมูลการบรรยายด้วยข้อความกับภาพวาดให้สอดคล้องต้องกัน ทั้งยังได้ความว่าในการทำงานวาดภาพนก บ. ไม่ได้กำหนดให้โจทก์ที่ 1 วาดภาพนกเป็นตัว ๆ แต่จะกำหนดเป็นวงศ์แล้วโจทก์ที่ 1 จะวาดภาพนกในวงศ์นั้นทั้งหมด การกำกับดูแลของ บ. เป็นเพียงการเร่งรัดงานเท่านั้น สำหรับโจทก์ที่ 2 ก็วาดภาพโดยได้รับคำแนะนำให้ข้อมูลจาก ฟ. และดูตัวอย่างจากชากนกกับข้อมูลจากหนังสือต่าง ๆ หาก ฟ. หรือ บ. เห็นว่าไม่ถูกต้อง และแจ้งให้โจทก์ที่ 2 ทราบ ถ้าโจทก์ที่ 2 เห็นด้วยก็จะแก้ไข แต่ถ้าไม่เห็นด้วยก็จะไม่แก้ไข อันเป็นการแสดงว่าโจทก์ทั้งสองทำงานวาดภาพโดยมีอิสระในการทำงานมาก มิใช่อยู่ภายใต้การบังคับบัญชาเยี่ยงที่นายจ้างมีต่อลูกจ้างตามสัญญาจ้างแรงงานแต่อย่างใด และในการเดินทางไปดูนกในสภาพตามธรรมชาติก็ยิ่งปรากฏว่าโจทก์ที่ 1 เป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเอง ซึ่งผิดปกติวิสัยของผู้เป็นลูกจ้าง ทั้งเมื่อโจทก์ทั้งสองวาดภาพเพื่อประกอบการทำหนังสือดังกล่าวแล้วเสร็จ โจทก์ทั้งสองก็ไม่ได้ทำการวาดภาพหรือทำงานกับ บ. หรือจำเลยที่ 1 อีกแต่อย่างใด เห็นได้ว่าสภาพการทำงานให้แก่ บ. ของโจทก์ทั้งสองดังกล่าว บ. จะมุ่งประสงค์ถึงความสำเร็จในการจัดทำหนังสือเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม เป็นเรื่องยากที่จะกำหนดจำนวนงานได้

แต่แรก เพราะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลและศึกษาดูนกกับวเคราะห์เพิ่มเติมจนกว่าจะเห็นว่าข้อมูลและภาพวาดที่สมบูรณ์เป็นที่พอใจที่จะรวมจัดพิมพ์เป็นหนังสือได้ การที่จ่ายค่าตอบแทนให้แก่โจทก์ทั้งสองเป็นรายเดือนในพฤติการณ์การทำงานในระยะเวลาที่ยาวนานเช่นนี้จึงอาจเป็นการแบ่งจ่ายค่าจ้างทำของให้เหมาะสมแก่สภาพงานในลักษณะดังกล่าว เพื่อมิให้เป็นภาระเอาเปรียบโจทก์แต่ละคนและเป็นประโยชน์แก่โจทก์ทั้งสองที่ไม่ต้องรอรับค่าตอบแทนเมื่องานเสร็จสิ้นในภายหลังที่เป็นระยะเวลาที่ยาวนานมาก เช่นนั้น ตามพฤติการณ์ดังกล่าวฟังได้ว่า การวาดภาพของโจทก์ทั้งสองเป็นไปตามสัญญาจ้างทำของ และเมื่อไม่ปรากฏว่ามีข้อสัญญาเป็นอย่างอื่น ลิขสิทธิ์จึงตกเป็นของผู้ว่าจ้าง มิใช่ตกเป็นของโจทก์ที่ 1 และโจทก์ที่ 2 ผู้รับจ้าง แต่อย่างใด ตาม พ.ร.บ. ลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2521 มาตรา 7 และมาตรา 8 อันเป็นบทกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะนั้น ดังนั้น แม้หากจะถือข้อกล่าวอ้างของโจทก์ทั้งสองว่างานตามคำฟ้องเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ โจทก์ทั้งสองก็ไม่ใช่เจ้าของลิขสิทธิ์ ย่อมไม่มีอำนาจฟ้องเกี่ยวกับลิขสิทธิ์ตาม คำฟ้อง แต่อย่างใด

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3240/2543 งานสร้างสรรค์ที่ผู้รับจ้างทำขึ้นมาจะตกเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างก็ต่อเมื่อการว่าจ้างนั้นมีผลสมบูรณ์ผูกพันกันโดยชอบ การที่โจทก์สร้างสรรค์งานภาพเขียน “พิชิตล่องช้าง” ขึ้นมานั้น แม้จะมีเหตุมาจากที่จำเลยมาติดต่อกับโจทก์เพื่อให้โจทก์จัดทำป้ายโฆษณาคล่องช้างในง นอยุธยาจรดลกก็ตาม แต่โจทก์กับจำเลยยังไม่ได้ตกลงกันในเรื่องที่สำคัญคือราคาค่าจ้างรวมทั้งรายละเอียดของภาพโฆษณา ต่อมาโจทก์ได้เขียนภาพต้นแบบขึ้นนำไปให้จำเลยพิจารณา จำเลยขอให้ปรับปรุงรายละเอียดบางประการ จากนั้นโจทก์จึงเสนอราคาค่าจ้าง แต่จำเลยเห็นว่าแพงไปและตกลงกันไม่ได้ จำเลยจึงไม่ว่าจ้างโจทก์ทำป้ายโฆษณาแสดงให้เห็นว่าโจทก์กับจำเลยยังตกลงกันในเรื่องสาระสำคัญของสัญญาไม่ได้ การว่าจ้างหรือสัญญาจ้างทำของระหว่างโจทก์กับจำเลยยังไม่เกิดขึ้น จำเลยจึงไม่ได้เป็นผู้ว่าจ้างโจทก์ งานที่โจทก์ทำขึ้นจึงไม่ตกเป็นลิขสิทธิ์ของจำเลย แต่เป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์เพียงผู้เดียว

1.3.3 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการดัดแปลงงาน

มาตรา 11 งานใดมีลักษณะเป็นการดัดแปลงงานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ โดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ให้ผู้ที่ได้ ดัดแปลงนั้นมีลิขสิทธิ์

ในงานที่ได้ดัดแปลงตามพระราชบัญญัตินี้แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงานของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกดัดแปลง

การดัดแปลงงานลิขสิทธิ์โดยขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์อย่างถูกต้อง มีผลให้ผู้ดัดแปลงเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้ดัดแปลง แต่การกระทำตามสิทธิของผู้ดัดแปลงในงานที่ได้ดัดแปลงจะต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของงานลิขสิทธิ์เดิม ตามมาตรา 4 นิยาม ความหมายของดัดแปลงไว้ดังนี้

“ดัดแปลง” หมายความว่า ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปแบบ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่ ทั้งนี้ไม่ว่า ทั้งหมดหรือบางส่วน

(1) ในส่วนที่เกี่ยวกับวรรณกรรม ให้ความหมายรวมถึง แปลวรรณกรรม เปลี่ยนรูปวรรณกรรมหรือรวบรวมวรรณกรรมโดยคัดเลือกและจัดลำดับใหม่

(2) ในส่วนที่เกี่ยวกับโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ให้ความหมายรวมถึง ทำซ้ำ โดยเปลี่ยนรูปแบบปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำขึ้นใหม่

(3) ในส่วนที่เกี่ยวกับนาฏกรรม ให้ความหมายรวมถึง เปลี่ยนงานที่มีใช้นาฏกรรมให้เป็นนาฏกรรม หรือเปลี่ยนนาฏกรรมให้เป็นงานที่มีใช้นาฏกรรม ทั้งนี้ไม่ว่า ในภาษาเดิมหรือต่างภาษา

(4) ในส่วนที่เกี่ยวกับศิลปกรรม ให้ความหมายรวมถึง เปลี่ยนงานที่เป็นรูปสองมิติหรือสามมิติให้เป็นรูปสามมิติหรือสองมิติ หรือทำหุ่นจำลองจากงานต้นฉบับ

(5) ในส่วนที่เกี่ยวกับดนตรีกรรม ให้ความหมายรวมถึง จัดลำดับเรียบเรียงเสียงประสานหรือเปลี่ยนคำร้องหรือทำนองใหม่

จากนิยามความหมายสรุปได้ว่า การดัดแปลงงานเป็นการนำงานลิขสิทธิ์มาทำซ้ำ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จัดลำดับ เรียบเรียงใหม่ ในแต่ละงานตามที่กฎหมายแยกประเภทไว้ซึ่งการกระทำต่าง ๆ โดยเนื้อหา หรือสาระส่วนใหญ่หรือบางส่วนยังคงมีอยู่หรือยังคงเหลืออยู่ในงานที่ได้ดัดแปลง เช่น การนำงานนวนิยายต่างประเทศมาแปลเป็นนวนิยายภาษาไทย หรือการนำงานนวนิยายมาดัดแปลงเป็นบทโทรทัศน์ บทภาพยนตร์เพื่อให้เหมาะสมกับการแสดง เป็นต้น

1.3.4 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการรวบรวมงาน

มาตรา 12 งานใดมีลักษณะเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้มารวบรวมหรือประกอบเข้ากันโดยได้รับ อนุญาต จากเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือเป็นการนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัย เครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมา รวบรวมหรือประกอบเข้ากัน หากผู้ที่ได้รวบรวมหรือ ประกอบเข้ากันได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวขึ้น โดยการคัดเลือก หรือ จัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่นให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบ เข้ากันนั้น มีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมหรือ ประกอบเข้ากันตามพระราชบัญญัตินี้แต่ ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ที่มีอยู่ในงาน หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใด ของ ผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน

การรวบรวมงานต่าง ๆ เป็นผลให้ผู้รวบรวมเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงาน ที่รวบรวมขึ้นหากงานที่นำมารวบรวมเป็นงานที่มีลิขสิทธิ์ผู้รวบรวมต้องขออนุญาต เจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเหล่านั้นก่อน

หลักเกณฑ์การรวบรวมงาน คือ

- 1) การนำงานซึ่งอาจเป็นข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดมารวบรวมหรือประกอบ เข้ากัน
- 2) สามารถอ่านหรือถ่ายทอดข้อมูลนั้นด้วยเครื่องมือหรืออุปกรณ์เพื่อ สามารถทำการรวบรวมได้
- 3) การรวบรวมเป็นการกระทำในลักษณะคัดเลือกหรือจัดลำดับใหม่ โดยไม่ได้ทำในลักษณะลอกเลียนงานของผู้อื่น
- 4) ในการใช้งานรวบรวมของผู้รวบรวมต้องไม่กระทบกระเทือนสิทธิ ของเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานเดิม

ข้อสังเกต การรวบรวมงานที่ไม่มีลิขสิทธิ์ก็เป็นผลให้ผู้รวบรวมได้ ลิขสิทธิ์ในงานที่รวบรวมได้ เพราะการรวบรวมเกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการ จัดเรียงและจัดลำดับข้อมูลที่นำมารวบรวม จึงควร ได้ลิขสิทธิ์ในงานรวมนั้น เช่น การรวบรวมรายชื่อ ที่อยู่ของบุคคลไปทำสมุดรายนามผู้ใช้โทรศัพท์ การรวบรวมคำ คำต่าง ๆ ไปทำเป็นพจนานุกรม เป็นต้น

1.3.5 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในฐานะเป็นหน่วยงานของรัฐ

มาตรา 14 กระทรวง ทบวง กรม หรือหน่วยงานอื่นใดของรัฐหรือของท้องถิ่นย่อมมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการจ้าง หรือตามคำสั่ง หรือในความควบคุมของตน เว้นแต่จะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่นเป็นลายลักษณ์อักษร

การสร้างสรรค์งานในการจ้างหรือตามคำสั่งของหน่วยงานของรัฐงานนั้นจะตกเป็นลิขสิทธิ์ของหน่วยงานของรัฐนั้น

1.3.6 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการได้รับอนุญาต

มาตรา 16 ในกรณีที่เจ้าของลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ได้อนุญาตให้ผู้ใดใช้สิทธิตาม มาตรา 15 (5) ย่อมไม่ตัดสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะอนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธินั้นได้ด้วย เว้นแต่ในหนังสืออนุญาตได้ระบุเป็นข้อห้ามไว้

การได้รับอนุญาตให้ใช้งานลิขสิทธิ์จะมีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้ ตามมาตรา 16 กำหนดให้ผู้รับอนุญาตมีสิทธิให้งานลิขสิทธิ์ได้ตามสัญญาอนุญาตและจะไม่เป็นการตัดสิทธิเจ้าของงานลิขสิทธิ์ที่ใช้งานของตน แต่ในทางปฏิบัติมีการจัดทำสัญญาอนุญาตหลายรูปแบบซึ่งหากเป็นการทำสัญญาอนุญาตให้ใช้งานลิขสิทธิ์แบบเด็ดขาดก็จะมีผลทำให้ผู้รับอนุญาตเป็นผู้เสียหาย มีสิทธิฟ้องร้องคดีและถือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้

1.3.7 การได้มาซึ่งลิขสิทธิ์โดยการเป็นผู้รับโอน

มาตรา 17 ลิขสิทธิ์นั้นย่อมโอนให้แก่กันได้เจ้าของลิขสิทธิ์อาจโอนลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่บุคคลอื่นได้ และจะโอนให้โดยมีกำหนดเวลาหรือตลอดอายุแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ก็ได้

การโอนลิขสิทธิ์ตามวรรคสองซึ่งมิใช่ทางมรดกต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อ ผู้โอนและผู้รับโอน ถ้าไม่ได้กำหนด ระยะเวลาไว้ในสัญญาโอน ให้ถือว่าเป็นการโอนมีกำหนดระยะเวลา สิบปี

ลิขสิทธิ์สามารถโอนกันได้ 2 กรณีคือ

1) โดยผลของกฎหมายคือ ทางมรดก เมื่อเจ้าของลิขสิทธิ์ถึงแก่ความตายระยะเวลาของการคุ้มครองลิขสิทธิ์ยังคงมีอยู่สิทธิต่าง ๆ ตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในงานนั้นจะตกทอดแก่ทายาทซึ่งจะเป็นผู้ดูแลสิทธิและประโยชน์ในผลงานนั้นต่อไป

2) โดยนิติกรรม คือการทำสัญญาโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ซึ่งกฎหมายกำหนดให้เจ้าของลิขสิทธิ์สามารถโอนสิทธิในลิขสิทธิ์ของตนทั้งหมดหรือแต่บางส่วนให้แก่ผู้รับโอนก็ได้ โดยให้มีการกำหนดระยะเวลาไว้ด้วย ระยะเวลาอันนั้นอาจจะเป็นที่ไปก็ได้ หรือจะโอนตลอดอายุการคุ้มครองเลยก็ได้ หากไม่มีการกำหนดระยะเวลากฎหมายให้มีระยะเวลาการโอน 10 ปี

การโอนลิขสิทธิ์โดยทางนิติกรรมต้องทำตามแบบคือ ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน หากไม่ทำตามแบบผลการโอนจะเป็นโมฆะกรรม

ลิขสิทธิ์ให้ความคุ้มครองโดยกฎหมายกำหนดอายุความแห่งการคุ้มครองลิขสิทธิ์ ไว้คือ กฎหมายกำหนดให้เป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์เช่นอายุการคุ้มครองทั่วไป ได้แก่ การคุ้มครอง ตลอดอายุของผู้สร้างสรรค์และคุ้มครองต่ออีก 50 ปีนับแต่วันที่ผู้สร้างสรรค์ถึงแก่ความตาย

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างทำของ

2.1 สาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของ

สัญญาจ้างทำของเป็นสัญญาต่างตอบแทน ไม่ต้องทำตามแบบและไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือเพื่อการฟ้องร้อง จ้างทำของเป็นการทำงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ และการจ่ายสินจ้างตอบแทนก็เพื่อผลสำเร็จของการทำงานที่ทำนั้น เป็นการจ้างที่มุ่งถึงผลสำเร็จของงานเป็นสาระสำคัญ

2.2 หน้าที่ของผู้รับจ้าง

1. ต้องทำงานจนสำเร็จ

เป็นหน้าที่หรือหนี้ของผู้รับจ้างที่ต้องทำงานให้แก่ผู้ว่าจ้างจนสำเร็จ ตามมาตรา 587 กำหนดว่า “ผู้รับจ้างตกลงจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ...”

ข้อพิจารณา

1) ในการทำงานตามสัญญาจ้างทำของ เครื่องมือในการทำงาน ได้แก่ สิ่งที่ผู้รับจ้างจะต้องใช้เพื่อการทำงานที่ตกลงกันนั้นให้สำเร็จ ผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาตาม มาตรา 588

2) การงานที่ผู้รับจ้างจะต้องทำจนสำเร็จมิได้หมายความว่าผู้รับจ้างจะต้อง ลงมือทำด้วยตนเอง ผู้รับจ้างอาจเป็นเพียงผู้ควบคุมให้ลูกจ้างของคนหรือว่าจ้างผู้อื่นต่อ ให้ทำงานนั้นแทนตนทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้ เว้นแต่สาระสำคัญของสัญญานั้นอยู่ที่ ความรู้ความชำนาญ ความสามารถของผู้รับจ้างซึ่งผู้รับจ้างต้องทำงานนั้นด้วยตนเอง และหากผู้รับจ้างให้ลูกจ้างหรือให้ผู้อื่นทำงานช่วงต่อไปอีก เมื่อเกิดความเสียหาย ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบในการกระทำของลูกจ้างหรือผู้รับจ้างช่วงเสมือนเป็นงานของ ตนเอง ตามมาตร 607

3) ในระหว่างที่ผู้รับจ้างทำงานอยู่ ผู้รับจ้างต้องยอมให้ผู้ว่าจ้างเข้าตรวจตรา งานที่ทำ หรือผู้ว่าจ้างจะส่งตัวแทนเข้าไปทำการตรวจตราเช่นนั้นได้ตามมาตรา 592 ซึ่งผู้ว่าจ้างจะมีสิทธิเข้าตรวจงานตามที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น ผู้ว่าจ้างจะไม่มีสิทธิใน การสั่งหรือบังคับให้ผู้รับจ้างต้องทำงาน เพราะผู้รับจ้างไม่จำต้องทำงานภายใต้บังคับ บัญชาของผู้ว่าจ้าง เว้นแต่เป็นกรงานที่มีลักษณะเป็นพิเศษที่ผู้ว่าจ้างอาจจะต้องเข้า สั่งงานให้ผู้รับจ้างทำ หรือทำงานตามวิธีการ หรือทำงานตามลำดับก่อนหลัง ซึ่งถ้ามี ความเสียหายเกิดแก่บุคคลภายนอกโดยผู้ว่าจ้างเป็นผู้สั่งผู้ว่าจ้างต้องรับผิดชอบใน ความเสียหายนั้น ตามมาตรา 428

4) ถ้าผู้รับงานทำงานไม่สำเร็จตามสัญญา เช่น ทิ้งงาน หรือไม่สามารถ ทำงานได้สำเร็จ ถือว่าผู้รับจ้างไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามสัญญา ผู้ว่าจ้างมีสิทธิไม่จ่ายค่าจ้างให้ แม้งานที่ทำได้ทำไปแล้วบางส่วนผู้รับจ้างก็ไม่มีสิทธิเรียกค่าจ้างจากผู้ว่าจ้าง (คำพิพากษาฎีกา 949/2584 และ 853/2512)

5) ผู้รับจ้างมีหน้าที่ต้องทำงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลาในสัญญาหรือ หากไม่กำหนดเวลากันไว้โดยตรงหรือโดยปริยาย ผู้รับจ้างก็จะต้องทำงานให้แล้ว เสร็จภายในเวลาอันสมควร หากผู้รับจ้างไม่ส่งมอบงานให้ทันตามกำหนด ผู้ว่าจ้างชอบ ที่จะลดราคาค่าจ้างลงได้ตามส่วนของการทำงานที่ทำให้ไม่สำเร็จ หรือหากสาระสำคัญของ

งานอยู่เป็นเวลา ผู้ว่าจ้างก็ชอบที่จะบอกเลิกสัญญาได้ตามมาตรา 596 แต่หากผู้รับจ้างส่งมอบงานให้แก่ผู้ว่าจ้างช้ากว่ากำหนดเวลาตามสัญญา และผู้ว่าจ้างรับเอาการงานนั้นมาโดยมิได้กล่าวทักท้วง ผู้รับจ้างก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความล่าช้านั้น ผู้ว่าจ้างก็ไม่มีสิทธิจะลดค่าจ้างหรือเลิกสัญญา และไม่สามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนได้ ตามมาตรา 597 ทั้งนี้เพราะการรับมอบงานโดยไม่คัดค้านนั้นเป็นการยอมรับโดยปริยายของผู้ว่าจ้าง เป็นการที่ผู้ว่าจ้างไม่ตั้งใจจะใช้สิทธิต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม หากการส่งมอบล่าช้านั้นเกิดจากสภาพของสัมภาระซึ่งผู้ว่าจ้างส่งให้หรือเพราะคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หรือข้อกำหนดใด ๆ ที่ตามสัญญาระบุให้ผู้ว่าจ้างกำหนดหรือสั่งได้ ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับจ้างรู้อยู่แล้วว่าสัมภาระไม่เหมาะสมหรือคำสั่งนั้นไม่ถูกต้องแล้วไม่ได้บอกกล่าวเตือนผู้รับจ้าง ตามมาตรา 891

6) นอกจากจะต้องทำการงานให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา ผู้รับจ้างมีหน้าที่จะต้องรับลงมือทำงานตามสัญญาจ้างทำของนั้น และต้องทำด้วยความเร่งรีบตามสมควร หากเป็นที่เห็นได้ว่าการงานนั้น ถึงแม้ผู้รับจ้างจะทำต่อไปอย่างไรก็เสร็จไม่ทันตามกำหนด ผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้โดยไม่ต้องรอให้ถึงเวลาที่กำหนด ในกรณีนี้หมายถึงความล่าช้านั้นไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ว่าจ้าง ตามมาตรา 593

การบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 593 แบ่งได้เป็น 3 กรณี

- (1) ผู้รับจ้างไม่เริ่มลงมือทำงานในเวลาอันสมควร
- (2) ผู้รับจ้างทำการงานล่าช้าฝ่าฝืนข้อกำหนดในสัญญา
- (3) ผู้รับจ้างทำการงานชักช้าโดยไม่ใช้ความผิดของผู้ว่าจ้างจนอาจ

คาดหมายล่วงหน้าได้ว่าการงานนั้นจะไม่สำเร็จภายในกำหนดเวลาที่ได้ตกลงเวลากันไว้ กล่าวคือ ได้ลงมือทำการงานนั้นแล้วและไม่ได้ฝ่าฝืนข้อกำหนดในสัญญาแต่อย่างใด แต่ได้ความว่าทำชักช้าโดยไม่ใช้ความผิดของผู้ว่าจ้างและคาดหมายได้ว่าการงานจะไม่สำเร็จภายในกำหนด ผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ (ผู้รับจ้างเป็นคนทำงานช้าเกินไปปกติ)

7) เมื่อผู้รับจ้างทำงานช้าไม่เสร็จตามกำหนดและส่งมอบผลงานไม่ได้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิยึดหน่วงสินจ้างไว้ได้ ตามมาตรา 599 กล่าวคือ ถ้าผู้ว่าจ้างส่งมอบผลงานล่าช้า หรือส่งมอบการงานชำรุดบกพร่อง นายจ้างชอบที่จะไม่จ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง

ได้ เว้นแต่ผู้รับจ้างจะได้จัดให้ประกันแก่ผู้ว่าจ้างตามสมควร เช่นวางหลักทรัพย์ไว้เป็นประกัน ดังนั้นผู้ว่าจ้างไม่มีสิทธิยึดหน่วงสินจ้างไว้ต่อไป ที่กฎหมายกำหนดให้สิทธิผู้ว่าจ้างยึดหน่วงสินจ้างได้ เพราะการปฏิบัติงานล่าช้าไม่สำเร็จภายในกำหนดนั้น ผู้ว่าจ้างมีสิทธิลดสินจ้างได้และถ้าผู้ว่าจ้างได้รับความเสียหายใด ๆ เพราะเหตุล่าช้านั้น ผู้ว่าจ้างมีสิทธิฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนได้

8) สัมภาระที่ใช้ในการทำงานตามสัญญาจ้างทำของ ผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างจะตกลงกันว่าสัมภาระหรือสิ่งของที่ผู้รับจ้างจะนำมาประกอบกันขึ้นเป็นของ ซึ่งเป็นการทำงานที่ ผู้รับจ้างตกลงทำให้แก่ผู้ว่าจ้างและจะตกลงเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างเมื่องานเสร็จนั้นฝ่ายใดจะเป็นผู้จัดหา ทั้งนี้เพราะกฎหมายมิได้กำหนดว่าเป็นหน้าที่ของฝ่ายใดที่จะเป็นผู้จัดหาสัมภาระ แต่ถ้าในสัญญาจ้างทำของมิได้กำหนดไว้ว่าฝ่ายใดเป็นผู้จะต้องจัดหาสัมภาระมาก็จะต้องดูพฤติการณ์ หรือจารีตประเพณีในท้องถิ่นที่ทำสัญญาหรือที่ทำของนั้นเป็นกรณี ๆ ไป ว่าฝ่ายใดจะต้องมีหน้าที่จัดหาสัมภาระ

ฝ่ายใดจะเป็นผู้ต้องหาจัดหาสัมภาระนั้นมีผลเกี่ยวข้องกับถึงหนี้และความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในงานที่ทำด้วย กล่าวคือ

ก) ถ้าผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ

(1) มาตรา 591 บัญญัติไว้ว่า ผู้รับจ้างจะต้องใช้สัมภาระที่ผู้ว่าจ้างจัดหาให้นั้นด้วยความระมัดระวังและประหยัด อย่าให้สิ้นเปลืองเสียเปล่า และเมื่อทำงานเสร็จแล้วมีสัมภาระเหลือต้องคืนให้แก่ผู้ว่าจ้าง

(2) มาตรา 591 บัญญัติไว้ว่า ถ้าสัมภาระที่ผู้ว่าจ้างจัดหาให้นั้นมีสภาพไม่ดี เป็นเหตุให้งานที่ทำนั้นเกิดความชำรุดบกพร่องหรือก่อให้เกิดความชักช้าในงานที่ทำนั้น ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องหรือความล่าช้านั้น เว้นแต่ผู้รับจ้างรู้อยู่แล้วว่าสัมภาระนั้นไม่เหมาะสมแล้วไม่ได้บอกกล่าวตักเตือนผู้ว่าจ้าง

ข) ถ้าผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระ

(1) ผู้รับจ้างจะต้องจัดหาสัมภาระชนิดที่ดีมาใช้ในการทำงาน ตามมาตรา 589 การที่กฎหมายกำหนดให้ต้องจัดสัมภาระชนิดที่ดีมาใช้เช่นนี้ ก็เพราะของที่ทำนั้นจะต้องเป็นของผู้ว่าจ้างเมื่อทำเสร็จและส่งมอบ ถ้าสัมภาระที่นำมาทำเป็นของหรืองานนั้นคุณภาพไม่ดี ของหรืองานที่สำเร็จขึ้นมานั้นก็จะไม่ดีตามไปด้วย ซึ่งข้อนี้ต่างกัน

ในเรื่องที่ผู้ว่าจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระนั้น โดยในเรื่องนั้นกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าผู้ว่าจ้างต้องจัดหาสัมภาระที่ดี ทั้งนี้เพราะว่าถ้าผู้ว่าจ้างให้ผู้รับจ้างทำของโดยใช้สัมภาระชนิดไม่ดี ของหรืองานที่สำเร็จก็จะไม่ดีตามไปด้วย

(2) ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในความชำรุดบกพร่องของสัมภาระที่ตนจัดหามานั้นตามมาตรา 595 ให้นำเอาบทบัญญัติในลักษณะซื้อขาย มาตรา 472 ถึง 474 มาใช้บังคับ กล่าวคือ บทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ขายเพื่อความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ขาย ความรับผิดชอบของผู้รับจ้างในกรณีนี้ได้แก่

1. ถ้าสัมภาระที่ผู้รับจ้างจัดหาชำรุดบกพร่อง ไม่ว่าผู้รับจ้างจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องนั้นหรือไม่ก็ตาม ผู้รับจ้างก็ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้นจะอ้างความไม่รู้เพื่อให้ตนพ้นผิดไม่ได้ ตามมาตรา 472

2. แต่ถ้าผู้ว่าจ้างรู้หรือน่าจะรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของสัมภาระหรือความชำรุดบกพร่องนั้นเห็นได้ชัดแจ้งเวลารับมอบงานหรือของที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้นนั้น และผู้ว่าจ้างรับเอาของนั้นไว้ โดยไม่คัดค้านเมื่อเกิดความเสียหายเพราะความชำรุดบกพร่องขึ้น ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา 473

3. การฟ้องร้องให้ผู้รับจ้างให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องผู้ว่าจ้างต้องฟ้องเสียภายในเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ได้พบเห็นความชำรุดบกพร่องนั้นตามมาตรา 474

ก) ของที่จ้างทำนั้นพังทลายลงก่อนส่งมอบ

ถ้าของที่จ้างนั้นพังทลายหรือบุบสลายลงก่อนงานนั้นเสร็จหรือก่อนส่งมอบ ความวินาศนั้นตกเป็นพับแก่ฝ่ายผู้จัดหาสัมภาระ จะเรียกเอาค่าสัมภาระนั้นจากอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่ความวินาศนั้นเกิดขึ้นโดยการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง และในกรณีเช่นนี้ผู้รับจ้างก็ไม่มีสิทธิได้รับสินจ้างสำหรับงานที่ได้ทำมาแล้วนั้นด้วย ตามมาตรา 603 และ 604 การที่กฎหมายกำหนดให้ความวินาศตกเป็นพับแก่ฝ่ายที่จัดหาสัมภาระเช่นนี้ ก็เพราะของที่ทำนั้นเป็นกรรมสิทธิ์ของฝ่ายที่จัดหาสัมภาระกล่าวคือ ถ้าผู้ว่าจ้างเป็นผู้หาสัมภาระของที่ทำขึ้นจากสัมภาระนั้นก็เป็กรรมสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างอยู่แล้ว และถ้าเป็นกรณีผู้รับจ้างเป็นผู้จัดหาสัมภาระของที่ทำขึ้นจากสัมภาระนั้นยังเป็นกรรมสิทธิ์

ของผู้รับจ้างอยู่จนกว่าจะได้ส่งมอบให้แก่ผู้ว่าจ้าง ฉะนั้น ความวินาศจึงตกเป็นพับแก่เจ้าของตามหลัก Res perit suo domino

2. หน้าที่ต้องเป็นประกันต่อความชำรุดบกพร่องแห่งการทำงานที่ทำ

หนี้ประการที่ 2 สืบเนื่องมาจากการที่ผู้รับจ้างประการที่ 1 คือ “ผู้รับจ้างตกลงรับจะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ...” การทำงานจนสำเร็จนี้จะต้องสำเร็จอย่างดี ไม่บกพร่องด้วย ด้วยเหตุนี้ผู้รับจ้างจึงต้องประกันต่อความชำรุดบกพร่องที่เกิดแก่งานหรือของที่ทำขึ้น ทั้งในระหว่างที่ทำงานนั้นไม่เสร็จ และเมื่อทำงานหรือของนั้นสำเร็จและส่งมอบให้แก่ผู้ว่าจ้างแล้ว ดังนี้

1) ความชำรุดบกพร่องที่เกิดก่อนส่งมอบการทำงานที่ทำความชำรุดบกพร่องอาจเกิดขึ้นและปรากฏให้เห็นก่อนที่การทำงานที่ทำนั้นเสร็จและก่อนส่งมอบให้แก่ผู้ว่าจ้างก็ได้ ตามมาตรา 594 บัญญัติว่า “ถ้าในระหว่างเวลาที่ทำการอยู่นั้นเป็นวิสัยจะคาดหมายล่วงหน้าได้แน่นอนว่า การที่ทำนั้นจะสำเร็จอย่างบกพร่องหรือจะเป็นไปในทางอันฝ่าฝืนข้อสัญญาเพราะความผิดของผู้รับจ้างไซ้ ผู้ว่าจ้างจะบอกกล่าวให้ผู้รับจ้างแก้ไขสิ่งที่บกพร่องให้คืนดี หรือทำการให้เป็นไปตามสัญญาภายในเวลาอันสมควรซึ่งกำหนดให้ในคำบอกกล่าวนั้นก็ได้ ถ้าและกลาดกำหนดนั้นไป ท่านว่าผู้ว่าจ้างชอบที่จะเอาการนั้นให้บุคคลภายนอกซ่อมแซมหรือทำต่อไปได้ซึ่งผู้รับจ้างจะต้องเสียความเสียหายและออกค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น”

จากมาตรานี้ แสดงให้เห็นว่า ผู้รับจ้างมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ยังทำงานไม่เสร็จ กล่าวคืองานที่ทำนั้นอาจชำรุดบกพร่องหรืองานที่ทำนั้นผู้รับจ้างอาจกระทำไปไม่เป็นไปตามสัญญา ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้รับจ้างที่จะต้องทำการแก้ไขความชำรุดหรือบกพร่องนั้นให้กลับคืนดี หรือแก้ไขงานนั้นให้เป็นไปตามสัญญา ถ้าความชำรุดบกพร่องหรือการที่ไม่เป็นไปตามสัญญานี้ปรากฏแก่ผู้ว่าจ้าง และเป็นที่ยอมรับว่าล่วงหน้าได้อย่างแน่นอนว่าถ้าไม่จัดการและแก้ไขเสียในขณะนั้น ปล่อยให้ผู้รับจ้างทำงานนั้นต่อไปจนสำเร็จ งานนั้นจะสำเร็จอย่างบกพร่องหรือไม่เป็นไปตามข้อสัญญาเพราะความผิดของผู้รับจ้าง ผู้ว่าจ้างจะบอกให้ผู้รับจ้างจัดการแก้ไขข้อบกพร่องนั้นให้กลับคืนดี หรือแก้ไขให้งานนั้นเป็นไปตามสัญญาภายในระยะเวลาที่ผู้ว่าจ้างกำหนด ถ้าผู้รับจ้างไม่จัดการแก้ไขหรือไม่สามารถแก้ไขให้กลับคืนดี

หรือให้เป็นไปตามสัญญาได้ภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะเอาการงานนั้นให้บุคคลภายนอกซ่อมแซมแก้ไข หรือทำต่อไปได้โดยผู้รับจ้างจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น จากการให้บุคคลภายนอกเข้ามาจัดการแก้ไขข้อบกพร่องหรือทำงานนั้นต่อไปจนสำเร็จและต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่อาจเกิดจากการนั้นด้วย สำหรับค่าเสียหายนี้หากมีการเรียกร้องมาก ศาลอาจจะให้ตามที่เห็นสมควรได้

2) ความชำรุดบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังส่งมอบการงานที่ทำ เมื่อการงานที่ทำนั้นสำเร็จลงและได้ส่งมอบให้แก่ผู้ว่าจ้างแล้ว ถ้าไม่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในสัญญา ผู้รับจ้างยังคงมีหน้าที่รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องที่เกิดแก่การงานนั้นต่อไปอีกส่วนกำหนดเวลารับประกันในความชำรุดบกพร่องเช่นนี้จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับความตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างกับผู้รับจ้างในสัญญา ถ้าไม่มีกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น มาตรา 600 บัญญัติว่า “ผู้รับจ้างจะต้องรับผิดชอบเพื่อการที่ชำรุดบกพร่อง เพียงแต่ที่ปรากฏขึ้นภายในปีหนึ่งนับแต่วันส่งมอบ หรือที่ปรากฏขึ้นภายในห้าปี ถ้าการที่ทำนั้นเป็นสิ่งที่ปลูกสร้างกับพื้นดิน นอกจากเรือน โรงทำด้วยเครื่องมือ” เมื่อพ้นกำหนด 1 ปี หรือ 5 ปี ดังกล่าวนี้อันแล้วผู้รับจ้างก็พ้นความรับผิดชอบ

อย่างไรก็ตาม ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นไม่อาจเห็นได้ในขณะรับมอบ หรือผู้รับจ้างได้ปกปิดความชำรุดบกพร่องนั้น ถ้าความชำรุดบกพร่องปรากฏขึ้นภายหลัง แม้จะพ้นกำหนดเวลา 1 ปีหรือ 5 ปี แล้วแต่กรณีไปแล้ว ผู้รับจ้างก็ยังคงรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้น ผู้ว่าจ้างมีสิทธิฟ้องร้องผู้รับจ้างให้ต้องรับผิดชอบได้เสมอแต่ถ้าผู้ว่าจ้างยอมรับมอบงานที่ทำไว้ ทั้ง ๆ ที่เห็นว่าชำรุดบกพร่องโดยไม่อดเอื้อน โดยแสดงออกชัด ๆ หรือโดยปริยายก็ตาม ผู้รับจ้างไม่ต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องนั้น ตามมาตรา 598

อายุความ ฟ้องร้องผู้รับจ้างให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องในตัวของทรัพย์สินหรือการงานที่ผู้รับจ้างได้ทำขึ้นตามสัญญาจ้างทำของมาตรา 601 บัญญัติให้ฟ้องเสียภายในกำหนด 1 ปี นับแต่วันที่ความชำรุดบกพร่องนั้นปรากฏขึ้นแก่ผู้ว่าจ้าง ซึ่งหมายความว่าต้องเป็นเวลาหลังจากที่ผู้ว่าจ้างได้รับมอบตัวของทรัพย์สินหรือการงานนั้นไปแล้ว ถ้าไม่ฟ้องภายในกำหนด 1 ปี ผู้ว่าจ้างจะนำคดีมาฟ้องไม่ได้

2.3 หน้าที่ของผู้ว่าจ้าง

หน้าที่หรือหนี้ของผู้ว่าจ้างมีสองประการ คือ

- 1) ต้องจ่ายสินจ้างเพื่อผลสำเร็จของงานให้แก่ผู้รับจ้าง
- 2) รับผิดชอบในความเสี่ยงที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิดขึ้นแก่บุคคลภายนอก อันเกิด

จากการสั่งงานของผู้ว่าจ้างหรือเลือกผู้รับจ้างที่ไม่สมควร

(1) หน้าที่ต้องจ่ายสินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งงานที่ผู้รับจ้างได้ทำ ทั้งนี้ ตามที่ได้กำหนดไว้ในสัญญาซึ่งอาจตกลงกันเป็นเงินสินจ้างจำนวนเดียวหรือเงินสินจ้างคำนวณตามผลของการทำงานที่ผู้รับจ้างได้ทำ ส่วนการชำระหนี้ดังกล่าวข้างต้นอาจตกลงกันคราวเดียวทั้งหมดหรือแบ่งส่วนเป็นงวด ๆ ตามกำหนดเวลาหรือตามส่วนของงาน หรืออาจตกลงกันชำระสินจ้างก่อนที่ผู้รับจ้างจะลงมือทำการงาน หรือชำระเมื่องานเสร็จและได้ส่งมอบ และมีการรับมอบกันเรียบร้อยแล้ว สำหรับงานใหญ่ ๆ ที่มีสินจ้างจำนวนมาก ๆ คู่สัญญา มักจะตกลงชำระสินจ้างเป็นงวด ๆ โดยแบ่งสินจ้างออกไปหลายจำนวนแล้วชำระแต่ละจำนวน เมื่องานนั้นเสร็จไปตามขั้นตอนที่ตกลงกัน ทั้งนี้เพราะคู่สัญญาชอบที่จะระมัดระวังผลประโยชน์ของตน หากมีการผิดสัญญาขึ้นจะเป็นความผิดของผู้ว่าจ้างหรือของผู้รับจ้างก็ตาม ความเสี่ยงจะได้มีไม่มากเพราะอาจเลิกสัญญากันได้กลางคัน

แต่หากสัญญามิได้กำหนดเวลาชำระสินจ้างไว้ ตามมาตรา 602 ได้กำหนดให้ผู้ว่าจ้างชำระให้แก่ผู้รับจ้างเมื่อรับมอบการทำงานที่ทำแล้ว ทั้งนี้เป็นไปตามลักษณะของสัญญาต่างตอบแทน ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่หรือหนี้ที่จะต้องปฏิบัติต่อกัน และในกรณีที่ไม่มีข้อตกลงกำหนดเวลาชำระหนี้ หรือปฏิบัติหน้าที่ของตนแก่อีกฝ่ายหนึ่งเป็นพิเศษ ผู้รับจ้างและผู้ว่าจ้างชอบที่จะชำระหนี้ที่ตนมีอยู่ให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งพร้อม ๆ กัน กล่าวคือเมื่อผู้รับจ้างทำการงานนั้นเสร็จและส่งมอบให้ผู้ว่าจ้างเรียบร้อยแล้ว ผู้ว่าจ้างก็มีหน้าที่จะต้องจ่ายสินจ้างสำหรับการทำงานที่สำเร็จลงเมื่อนั้น

แต่ถ้าการทำงานที่ทำนั้นมีกำหนดให้ส่งมอบรับมอบกันได้เป็นส่วน ๆ และระบุสินจ้างสำหรับการทำงานแต่ละส่วนไว้ ก็ให้ชำระสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้างเป็นส่วน ๆ เมื่อผู้ว่าจ้างได้รับมอบการทำงานส่วนนั้น ๆ (คำพิพากษาฎีกาที่ 1229/2501)

สิทธิยึดหน่วงสินจ้าง แม้จะถึงกำหนดชำระสินจ้างตามสัญญาหรือเมื่อผู้รับจ้างทำการงานเสร็จและส่งมอบการทำงานนั้นให้ ผู้ว่าจ้างมีสิทธิที่จะยังไม่ชำระสินจ้าง

ให้แก่ผู้รับจ้าง โดยหน่วยงานนี้ขอการจ่ายสินจ้างไว้ก่อนได้ ถ้ากรณีเข้าหลักเกณฑ์ตาม มาตรา 599 คือ ผู้รับจ้างส่งมอบการทำงานที่ทำนั้นให้แก่ผู้ว่าจ้างล่าช้ากว่ากำหนด หรือ ส่งมอบการทำงานที่ทำชำรุดบกพร่อง ทั้งนี้ เว้นแต่ผู้รับจ้างจะให้ประกันแก่ผู้ว่าจ้างตาม สมควร ว่าผู้รับจ้างจะจัดการซ่อมแซมข้อชำรุดบกพร่องนั้นให้ดี หรือจะชดใช้ ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย เนื่องจากการส่งมอบการทำงานล่าช้ากว่ากำหนด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 853/2512)

การบังคับให้ผู้ว่าจ้างชำระสินจ้าง ถ้าผู้ว่าจ้างบิดพลิ้วไม่ชำระสินจ้าง ให้แก่ผู้รับจ้างตามสัญญาจ้าง หรือตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 602 ดังกล่าวข้างต้น โดยไม่ มีเหตุที่จะอ้างได้ตามกฎหมาย รับจ้างมีสิทธิ

ก. บอกลีกสัญญาจ้างทำของนั้น

ข. ฟ้องให้ศาลบังคับให้ชำระสินจ้าง และค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ตนได้รับเนื่องจากการที่ผู้ว่าจ้างไม่ชำระสินจ้างให้ตามกำหนดและ

ค. ยึดหน่วยงานทรัพย์สินซึ่งเป็นการงานที่ตนได้ทำขึ้นตามสัญญาจ้าง ทำของนั้น โดยไม่ยอมส่งมอบการงานนั้นให้แก่ผู้ว่าจ้างจนกว่าจะได้รับสินจ้าง และ ค่าสินไหมทดแทนจากผู้ว่าจ้าง

ทั้งนี้ เป็นสิทธิที่ผู้รับจ้างมีอยู่ตามหลักในเรื่องสัญญาในบรรพ 2 แห่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 213, 218, 241, 386, 387, 388

อย่างไรก็ดี การบังคับให้ผู้ว่าจ้างชำระสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้างนี้ ถ้าเป็น การเลิกสัญญากลางคัน ซึ่งผู้ว่าจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญาจ้างเมื่อใดก็ได้ตามมาตรา 605 ถ้าผู้ว่าจ้างไม่ชำระสินจ้าง เมื่อมีการฟ้องขอให้ผู้ว่าจ้างชำระสินจ้าง ศาลอาจลดสินจ้าง ลงได้ โดยให้จ่ายเท่าส่วนของงานที่ผู้รับจ้างได้ทำไปแล้ว

บุริมสิทธิในสินจ้าง มีบัญญัติอยู่กรณีเดียวคือในมาตรา 275 คือ บุริมสิทธิในมูลจ้างทำของเป็นการงานทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์นั้นใช้สำหรับเอาสินจ้าง ค่าทำเป็นการงานอันผู้ก่อสร้าง สถาปนิก หรือผู้รับจ้างได้ทำลงบนอสังหาริมทรัพย์ ของลูกหนี้ และมีอยู่เหนืออสังหาริมทรัพย์นั้น อนึ่ง บุริมสิทธินี้ย่อมเกิดขึ้นต่อเมื่อ อสังหาริมทรัพย์นั้นมีราคาเพิ่มขึ้นในปัจจุบันเพราะการที่ได้ทำขึ้นนั้น และมีอยู่เพียง เหนือราคาที่เพิ่มขึ้นเท่านั้น

ทั้งหมายความว่า กฎหมายกำหนดให้สินจ้างที่ค้างชำระมีบุริมสิทธิคือ ผู้รับจ้างมีสิทธิได้รับชำระจากตัวทรัพย์ที่ได้จัดทำขึ้นนั้นก่อนเจ้าหนี้คนอื่น ก็เฉพาะแต่สินจ้างสำหรับการทำงานที่ทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์เท่านั้น ซึ่งได้แก่งานที่ผู้ก่อสร้าง สถาปนิก หรือผู้รับจ้างอื่นใดได้จัดทำงานเกี่ยวกับการก่อสร้างบนอสังหาริมทรัพย์ และบุริมสิทธินี้ก็มีอยู่เฉพาะเหนือราคาอสังหาริมทรัพย์ส่วนที่เพิ่มขึ้นเนื่องจากการงานที่ได้ทำขึ้นบนอสังหาริมทรัพย์นั้นเท่านั้น มิได้อยู่เหนือราคาอสังหาริมทรัพย์นั้นทั้งหมด เช่น จ้างเหมาช่างมาปลูกบ้านในที่ดินดกลองจ้างกัน 1 แสนบาท เมื่อปลูกบ้านเสร็จทำให้ที่ดินนั้นมีราคาเพิ่มขึ้นอีก 8 หมื่นบาท กล่าวคือ เพิ่มขึ้นจากราคาเดิมของที่ดินนั้นก่อนที่จะมีการปลูกบ้าน เช่นนี้ ถ้าผู้ว่าจ้างไม่จ่ายสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้าง ผู้รับจ้างมีบุริมสิทธิที่จะได้รับชำระหนี้ค่าสินจ้างที่ค้างอยู่นั้นจากจำนวนเงิน 8 หมื่นบาท

(2) หน้าที่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่ผู้รับจ้างก่อให้เกิดขึ้นโดยกระทำการตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง หนี้ประการนี้เนื่องมาจากบทบัญญัติมาตรา 428 ที่กำหนดให้ผู้ว่าจ้างต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดแก่บุคคลภายนอกอันเกิดจากการกระทำของผู้รับจ้าง ถ้าการกระทำอันเป็นต้นเหตุแห่งความเสียหายนั้น ผู้รับจ้างได้กระทำไปตามคำสั่งอันไม่ถูกต้องของผู้ว่าจ้างหรือสั่งให้ทำงานใดซึ่งไม่ถูกต้องเช่นนั้น ซึ่งมีผลก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอก หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นนั้นเนื่องมาจากการที่ผู้ว่าจ้าง จ้างผู้รับจ้างที่ไม่เหมาะสม หรือไม่มีความสามารถให้มาทำงานนั้น ๆ จนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลภายนอกขึ้น

2.4 ความระงับแห่งสัญญาจ้างทำของ

สัญญาจ้างทำของอาจระงับไปโดยผลของกฎหมาย หรือโดยการบอกเลิกของคู่สัญญา ดังต่อไปนี้

1) ระงับไปโดยผลของกฎหมาย

(1) เมื่อผู้รับจ้างได้ทำการงานนั้นเสร็จบริบูรณ์และส่งมอบ และผู้ว่าจ้างรับมอบการงานนั้นไว้ พร้อมทั้งได้ชำระสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้างครบถ้วนแล้ว

(2) เมื่อการงานที่จ้างได้วิनाสไปทั้งหมดก่อนส่งมอบ โดยมิใช่ความผิดของคู่สัญญาฝ่ายใด สัญญาจ้างทำของนั้นก็ระงับไป ทั้งนี้เพราะการชำระหนี้กลายเป็น

พันวิสัย ผู้รับจ้างจึงหลุดพ้นจากการชำระหนี้ตามมาตรา 219 และทางฝ่ายผู้ว่าจ้าง มีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ ตามมาตรา 387

(3) ถ้าสาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของอยู่ที่ความรู้ความสามารถของผู้รับจ้างโดยเฉพาะ เมื่อผู้รับจ้างตายหรือตกเป็นผู้ไม่สามารถทำงานที่รับจ้างนั้นต่อไปได้โดยมิใช่ความผิดของผู้รับจ้าง เช่น วิกลจริต หรือเจ็บป่วยจนไม่อาจทำงานนั้นได้ สัญญาจ้างทำของนั้นย่อมระงับไป ตามมาตรา 606 วรรคแรก ในกรณีเช่นนี้ หากมีการงานที่ผู้รับจ้างได้ทำไปบ้างแล้วและเป็นประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้าง ผู้ว่าจ้างจะต้องรับเอาไว้และจ่ายสินจ้างให้ตามส่วนของการทำงานที่ได้ทำไปนั้น ตามมาตรา 606 วรรคสอง

2) ระงับไปโดยการบอกเลิกของคู่สัญญา

(1) เมื่อคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิบอกเลิกสัญญาได้ สิทธิบอกเลิกสัญญานี้อาจเป็นสิทธิตามที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือสิทธิตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่น สิทธิตามมาตรา 593 มาตรา 596

(2) เมื่อผู้ว่าจ้างใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 605 คือ ทรานไคที่การทำงานที่จ้างยังทำไม่เสร็จ ผู้ว่าจ้างอาจบอกเลิกสัญญาได้ เมื่อเสียค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้รับจ้างเพื่อความเสียหายที่เกิดจากการเลิกสัญญานั้น

การบอกเลิกสัญญาตามมาตรา 605 นี้ กฎหมายกำหนดให้สิทธิแก่ผู้ว่าจ้างฝ่ายเดียว ซึ่งเป็นข้อยกเว้นจากหลักทั่วไปในการแสดงเจตนาบอกเลิกสัญญาที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแสดงเจตนาบอกเลิกฝ่ายเดียวไม่ได้ เหตุที่กฎหมายบัญญัติให้สิทธิผู้ว่าจ้างแสดงเจตนาฝ่ายเดียวบอกเลิกสัญญาได้เช่นนี้ อาจเป็นเพราะกฎหมายไม่ประสงค์จะให้ทั้งผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างได้รับความเสียหายกันมากมาย หากในระหว่างที่การทำงานไม่เสร็จสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ทำให้หมดความจำเป็นที่จะใช้ของนั้น หรือผู้ว่าจ้างยากจนลงไม่มีสินจ้างจะจ่ายให้ ผู้ว่าจ้างจะได้มีโอกาสบอกเลิกสัญญาเสียกลางคัน จะได้เสียสินจ้างและค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายอันอาจมีขึ้นแก่ผู้รับจ้าง เนื่องจากการบอกเลิกสัญญาจ้างกลางคันเช่นนี้ น้อยกว่าที่จะปล่อยให้ผู้รับจ้างทำงานนั้นไปจนสำเร็จ ซึ่งผู้ว่าจ้างจะต้องจ่ายสินจ้างจนเต็มจำนวน และอาจต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ชำระสินจ้างให้แก่ผู้รับจ้างอีกด้วย ซึ่งในกรณีเช่นนี้ฝ่ายผู้รับจ้างจะปฏิเสธไม่ยอมเลิกสัญญาไม่ได้

3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน

ความหมายและลักษณะของทรัพย์สิน

เนื่องจากการนำความลับทางการค้ามาทำขายทอดตลาดได้นั้นต้องศึกษาถึงลักษณะของการเป็นทรัพย์สินหรือทรัพย์สินว่าสามารถนำมาทำการขายทอดตลาดได้หรือไม่อย่างไร

3.1 ความหมายของทรัพย์สิน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง” หมายความว่า วัตถุที่จับต้องได้ การจับต้องได้หรือไม่ หมายความว่า สามารถเห็นได้ด้วยตา มีร่างและมีรูป

ส่วนคำว่า “ทรัพย์สิน” มาตรา 138 บัญญัติว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า รวมทั้ง ทรัพย์สินและวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” หมายความว่า ทรัพย์สินที่เป็น วัตถุมีรูปร่างหรือวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งมีราคาและอาจถือเอาได้ ความแตกต่างระหว่าง ทรัพย์สินกับทรัพย์สิน คือ ทรัพย์สินมีความหมายที่กว้างเพราะหมายความว่า ทรัพย์สิน วัตถุมีรูปร่าง มีราคาและถือเอาได้และหมายความว่ารวมถึงวัตถุที่ไม่มีรูปร่างแต่มีราคาและถือเอาได้ด้วย ซึ่งวัตถุไม่มีรูปร่าง หมายถึง สิ่งที่ไม่สามารถจับต้องหรือไม่อาจสัมผัสได้ ไม่อาจมองเห็นได้ด้วยตาเปล่า เช่น อากาศ พลังงานแสงอาทิตย์รวมถึงสิ่งที่อยู่ในความรับรู้ของกฎหมายด้วย เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตรและสิทธิต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับทรัพย์สิน

คำว่า “อาจมีราคา” หมายถึง สิ่งนั้นมีมูลค่าอยู่ในตัวของมันเอง ไม่ใช่ราคา ที่ซื้อขายกันตามท้องตลาด ดังนั้น สิ่งของใดที่เพียงมีราคาก็ถือว่าเพียงพอแล้ว ไม่ว่าจะ มีราคามากหรือน้อยก็ไม่เป็นสำคัญ

คำว่า “อาจถือเอาได้” หมายความว่า การที่บุคคลอาจเข้ายึดถือ ครอบครอง หวงกันหรือใช้ประโยชน์จากวัตถุนั้น เห็นได้ว่า “การถือเอา” หรือ “เข้าถือเอา” อาจเป็น การแสดงตนเป็นเจ้าของหวงห้ามเหนือทรัพย์สินนั้นหรืออาจแสดงกิริยาหวงกันก็ได้ การถือเอาได้ไม่จำเป็นต้องเป็นการที่จับต้องวัตถุนั้นได้อย่างชัดเจน วัตถุที่ไม่มีรูปร่างที่อาจ

ถือเอาได้ ได้แก่ ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิต่าง ๆ แม้ไม่มีใครจับต้องหรือหยิบจับได้แต่ก็ยัง
อาจถือเอาได้จึงเป็นทรัพย์สินตามกฎหมาย⁵

ทั้งนี้ ในกฎหมายต่างประเทศมีการรับรองจัดตั้งถึงสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิใน
ประดิษฐกรรม (Patent Right) เพื่อหวงกันสิ่งของที่คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมา หรือ สิทธิใน
ชื่อเสียงแห่งธุรกิจ (Business Goodwill) เพื่อหวงกันมิให้ผู้อื่นใช้ป้าย ยี่ห้อในธุรกิจที่
คล้ายกันซึ่งสิทธิเหล่านี้ย่อมซื้อขายกันได้นับว่าเป็นทรัพย์สินชนิดที่เป็นวัตถุไม่มีรูปร่าง
ตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ ส่วนประเทศไทย ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิใน
เครื่องหมายการค้าก็เป็นทรัพย์สินประเภทวัตถุไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและถือเอาได้

3.2 ประเภทของทรัพย์สิน

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แบ่งทรัพย์สินออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) อสังหาริมทรัพย์ (Immovable) หมายถึง ทรัพย์สินที่นำไปไม่ได้หรือทรัพย์สินที่
ติดกับที่ ดังนั้น จึงเป็นได้ทั้งทรัพย์สินและทรัพย์สินและอาจแบ่งออกเป็น 4 ชนิด ได้แก่
ที่ดิน ทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดิน ทรัพย์สินประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน ทรัพย์สินสิทธิอันเกี่ยวกับ
ที่ดินหรือทรัพย์สินอันติดอยู่กับที่ดินหรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน

2) สังหาริมทรัพย์ (Movable) หมายถึง ทรัพย์สินที่สามารถนำไปได้ อาจเคลื่อนที่
ได้ ไม่ได้ยึดติดอยู่กับที่แบ่งออกเป็น ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และสิทธิ
อันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น⁶

⁵ สมจิตร ทองศรี, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน,
พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา,
2557), หน้า 1 – 2.

⁶ ชมชื่น มัณยารมย์, ทรัพย์สิน [Online], available URL: [www.dpu.ac.th/law/
upload/content/files/11.doc](http://www.dpu.ac.th/law/upload/content/files/11.doc), 2016 (มีนาคม, 4).

3.3 การได้มาซึ่งทรัพย์สิน

บุคคลย่อมมีสิทธิในทรัพย์สิน สิทธิเช่นนี้เรียกว่า “ทรัพย์สิน” (Real Right) ซึ่งก็คือ สิทธิของบุคคลในทรัพย์สิน หรือ สิทธิทางทรัพย์สิน อันมีขึ้นได้ก็แต่เฉพาะที่กฎหมายกำหนดเท่านั้นซึ่งเป็นสิทธิที่ผู้ทรงใช้เหนือตัวทรัพย์สินที่เป็นสิทธิที่จับต้องได้ อาทิ กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง สิทธิเก็บกิน จำนอง จำน่า กับอีกประเภทหนึ่ง คือ ทรัพย์สินซึ่งวัตถุแห่งหนึ่งมีใช้วัตถุที่จับต้องได้ หากแต่เป็นตัวสิทธิเอง อันได้แก่ “สิทธิทางทรัพย์สินอุตสาหกรรม” หรือ “ทรัพย์สินทางปัญญา” เช่น ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า เป็นต้น

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1298 บัญญัติว่า “ทรัพย์สินทั้งหลายนั้น ท่านว่าจะก่อตั้งขึ้นได้ แต่ด้วยอาศัยอำนาจในประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น” หมายความว่า ต้องมีกฎหมายบัญญัติรูปแบบลักษณะทรัพย์สินนั้นไว้ บุคคลใดจะก่อตั้งทรัพย์สินที่นอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ สิทธิเหนือทรัพย์สินที่จะก่อตั้งขึ้นได้แต่ด้วยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย ประกอบด้วย

1) กรรมสิทธิ์ คือ สิทธิทั้งปวงที่ผู้เป็นเจ้าของมีอยู่เหนือทรัพย์สิน อันได้แก่ สิทธิใช้สอย จำหน่าย สิทธิติดตามเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของคนและสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

2) ครอบครอง คือ การที่บุคคลที่เข้ายึดถือทรัพย์สินหนึ่งเพื่อตนเองทำให้ได้ไปซึ่ง “สิทธิครอบครอง” แต่ไม่ถึงกับเป็นกรรมสิทธิ์

3) การจำยอม คือ ข้อผูกพันอันเป็นเหตุให้เจ้าของอสังหาริมทรัพย์จำต้องยอมรับกรรมบางอย่างซึ่งกระทบถึงทรัพย์สินของคนหรือต้องงดเว้นการใช้สิทธิบางอย่างอันมีอยู่ในกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินนั้น

4) สิทธิอาศัย คือ สิทธิที่บุคคลจะอาศัยในโรงเรือนของผู้อื่น

5) สิทธิเหนือพื้นดิน คือ สิทธิในการเป็นเจ้าของโรงเรือน สิ่งปลูกสร้างหรือสิ่งเพาะปลูกบนที่ดินหรือใต้ดินในที่ดินของผู้อื่น

6) สิทธิเก็บกิน คือ สิทธิที่บุคคลสามารถครอบครอง ใช้ และถือเอาซึ่งประโยชน์จากอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่น

7) การระคิดพันในอสังหาริมทรัพย์ คือ การที่อสังหาริมทรัพย์ตกอยู่ในเหตุอันยังให้ผู้รับประโยชน์มีสิทธิได้รับ ชำระหนี้เป็นคราว ๆ จากอสังหาริมทรัพย์นั้น หรือได้ใช้และถือประโยชน์แห่งอสังหาริมทรัพย์นั้นตามที่ระบุกันไว้

ดังนั้น บุคคลอาจได้มาซึ่งทรัพย์สิน โดยผลของกฎหมาย คือ มีกฎหมายบัญญัติไว้ถึงวิธีการที่จะได้มาซึ่งทรัพย์สินโดยอำนาจของกฎหมายหรือโดยทางนิติกรรมสัญญา คือ การได้มาโดยทางนิติกรรมสัญญาที่ก่อให้เกิดทรัพย์สินทำให้ได้ไปซึ่งสิทธิที่มีวัตถุแห่งสิทธิรองรับเป็นทรัพย์สิน

4. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้และสิทธิยึดเหนี่ยว

เมื่อเกิดหนี้แล้วหากว่าลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้ตรงตามวัตถุประสงค์แล้วเจ้าหนี้จะมีสิทธิในการบังคับให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้หรือไม่ อย่างไร

4.1 หนี้

4.1.1 ความหมายของหนี้

De Becker ให้คำจำกัดความว่า “หนี้เป็นสิทธิที่จะเรียกร้องให้บุคคลที่แน่นอนชำระหนี้ด้วยการกระทำหรืองดการกระทำที่แน่นอน ซึ่งเป็นที่ยอมรับว่าสามารถก่อให้เกิดผลทางกฎหมายได้”

ศาสตราจารย์ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช กล่าวว่า “หนี้คือความผูกพันที่มีผลในทางกฎหมายซึ่งบุคคลฝ่ายหนึ่งเรียกว่าเจ้าหนี้ชอบที่จะได้รับชำระหนี้มีวัตถุเป็นการกระทำหรืองดเว้นหรือส่งมอบทรัพย์สินจากบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งเรียกว่าลูกหนี้”

อาจสรุปได้ว่า หนี้เป็นความผูกพันที่มีผลตามกฎหมายลักษณะหนี้มีความผูกพันระหว่างบุคคลสองฝ่าย คือ เจ้าหนี้และลูกหนี้ โดยมีวัตถุแห่งหนี้ที่จะได้รับการชำระอาจเป็นการกระทำ การงดเว้นกระทำ หรือการส่งมอบทรัพย์สิน⁷

⁷ เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว., ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้ (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526), หน้า 273.

4.1.2 วัตถุแห่งหนี้

อาจแบ่งออกเป็น การกระทำซึ่งเป็นวัตถุแห่งหนี้ ได้แก่ กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ จะถือว่าการส่งมอบทรัพย์สินรวมอยู่ในกระทำการก็ได้หรืออาจถือว่าหนี้กระทำการรวมถึงหนี้งดเว้นกระทำการด้วย แต่การกระทำที่จะเป็นวัตถุแห่งหนี้จะต้องเป็นการกระทำซึ่งอยู่ในวิสัยที่จะปฏิบัติได้และไม่ขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี

ส่วนทรัพย์สินที่เป็นวัตถุแห่งหนี้ หมายถึง ตัวของทรัพย์สินอันอาจมีราคาและถือเอาได้ ส่วนขณะก่อนนี้จะมีทรัพย์สินหรือไม่ก็ได้ ทรัพย์สินทั่วไปเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้เช่นกันไม่จำเป็นต้องเป็นทรัพย์สินเฉพาะสิ่ง รวมถึงทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นในอนาคตก็อาจจะเป็นวัตถุแห่งหนี้ได้เช่นเดียวกัน

4.1.3 ผลแห่งหนี้

หากว่าลูกหนี้ไม่อาจชำระหนี้ได้เจ้าหนี้มีสสิทธิเรียกร้อง มีสิทธิที่จะบังคับให้ชำระหนี้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194 บัญญัติว่า “ด้วยอำนาจแห่งมูลหนี้ เจ้าหนี้น้อมมีสิทธิจะเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้ อนึ่ง การชำระหนี้ด้วยงดเว้นการอันใดอันหนึ่งก็ย่อมมีได้” ดังนั้น เจ้าหนี้น้อมมีสิทธิต่าง ๆ ในการที่จะได้รับการชดเชยทดแทนความเสียหายจากการไม่ชำระหนี้ นั้น ได้แก่ การรับช่วงสิทธิ การใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ การเพิกถอนการถือลิขสิทธิ์ยึดหน่วงหรือบุริมสิทธิ ทั้งนี้ก็เพื่อในการติดตามเอาทรัพย์สินของลูกหนี้มาชำระหนี้ ส่วนลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ให้ตรงตามความประสงค์อันแท้จริงแห่งมูลหนี้ซึ่งอาจเป็นการกระทำการ งดเว้นกระทำการ หรือ การส่งมอบทรัพย์สิน นอกจากนี้ เจ้าหนี้มีสสิทธิที่จะเรียกให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงรวมทั้งเงินและทรัพย์สินอื่น ๆ ซึ่งบุคคลภายนอกค้างชำระแก่ลูกหนี้ด้วยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 214 หากสุดท้ายแล้วลูกหนี้ยังไม่อาจชำระหนี้ นั้น เจ้าหนี้มีสสิทธิที่จะฟ้องเป็นคดีไปยังศาลเพื่อศาลจะได้ทำการพิพากษาและออกหมายบังคับคดีตั้งเจ้าพนักงานบังคับคดีไปทำการยึดทรัพย์สินของลูกหนี้มาทำการขายทอดตลาดเพื่อนำเงินมาชำระแก่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาต่อไป

4.2 สิทธิยึดหน่วง

4.2.1 ความหมาย และลักษณะทั่วไปของสิทธิยึดหน่วง

สิทธิยึดหน่วงมีบัญญัติไว้เป็นบททั่วไป ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ใน มาตรา 241 ถึงมาตรา 250 รวม 10 มาตรา และมีบทบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะเรื่องในที่ต่างๆ อีกหลากหลายแห่ง สิทธิยึดหน่วงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 บัญญัติว่า ผู้ใด เป็นผู้ครอง ทรัพย์สิน ของผู้อื่น และมีหนี้ อันเป็นคุณประโยชน์ แก่ตน เกี่ยวกับ ทรัพย์สิน ซึ่ง ครองนั้น ไซ้ ท่านว่า ผู้นั้น จะยึดหน่วงทรัพย์สินนั้น ไว้จนกว่า จะได้ชำระหนี้ ก็ได้ แต่ความที่กล่าวนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อ หนี้ นั้น ยังไม่ถึง กำหนด

อนึ่ง บทบัญญัติ ในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้น เริ่มมาแต่การอันใดอันหนึ่ง ซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย

จากมาตรา 241 สิทธิยึดหน่วง คือ สิทธิของเจ้าหนี้ในการที่จะครองหรือ ยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่นจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ของตน แต่หนี้ นั้นต้องเกี่ยวกับ ทรัพย์สินที่ตนยึดหน่วงนั้น สิทธิยึดหน่วงถือเป็นทรัพย์สินสิทธิ คือเป็นสิทธิซึ่งมีอำนาจเหนือตัวทรัพย์สิน ซึ่งเกิดขึ้นโดยอำนาจของกฎหมายเท่านั้น ไม่อาจตกลงโดยคู่กรณี และเมื่อเกิดสิทธิแล้วเจ้าหนี้ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงก็ใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินของผู้อื่น ไว้ได้ สิทธิ ยึดหน่วงเป็นทรัพย์สินสิทธิประเภทอุปสรรคสิทธิหรือสิทธิที่เป็นอุปสรรคแห่งสิทธิของหนี้ ประธาน เป็นการประกันการใช้หนี้เช่นเดียวกับ จำนอง จำน่า เมื่อหนี้ประธานระงับ อุปสรรคสิทธิก็ระงับไปด้วย

1) กรณีที่มีสิทธิยึดหน่วงได้

มาตรา 241 “ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็น คุณประโยชน์แก่ตนเกี่ยวกับทรัพย์สินซึ่งครองนั้น ไซ้ ท่านว่าผู้นั้น จะยึดหน่วง ทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะได้ชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าว มานี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้ นั้นยังไม่ถึงกำหนด

อนึ่ง บทบัญญัติในวรรคก่อนนี้ ท่านมิให้ใช้บังคับ ถ้าการที่เข้าครอบครองนั้นเริ่มมาตั้งแต่ทำการอันใดอันหนึ่งซึ่งไม่ชอบด้วยกฎหมาย”

หลักในการพิจารณา คือ

- (1) ต้องครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ต้น
- (2) ต้องมีหนี้เป็นคุณสมบัติเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นและถึงกำหนด

เวลาชำระแล้ว

ข้อยกเว้น

(3) มาตรา 242 สิทธิยึดหน่วงอันใด ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ก็ดี ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อน หรือให้ในเวลาที่ได้ส่งมอบทรัพย์สินนั้นก็ดี หรือเป็นการขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนก็ดี สิทธิยึดหน่วงเช่นนั้นท่านให้ถือว่าหาไม่มีเลย

(4) มาตรา 243 ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นคนสิ้นเปลืองตัวไม่สามารถใช้หนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิจะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้ แม้ทั้งที่ยังไม่ถึงกำหนดเรียกร้อง ถ้าการที่ลูกหนี้ไม่สามารถใช้หนี้ได้เกิดเป็นขึ้นหรือรู้ถึงเจ้าหนี้ก่อนภายหลังเวลาที่ได้ส่งมอบทรัพย์สินไซ้ร้ ถึงแม้ว่าจะไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ไว้เดิม หรือไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก็ดี เจ้าหนี้ก็อาจจะใช้สิทธิยึดหน่วงได้

ก. ต้องครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายแต่ต้น

ที่ว่าครอบครองทรัพย์สินนั้น คือการยึดถือทรัพย์สินไว้โดยเจตนายึดถือเพื่อตน โดยทรัพย์สินนั้นต้องเป็นของผู้อื่นที่ไม่ใช่ของผู้ใช้สิทธิยึดหน่วงหรือเจ้าหนี้ และปกติเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งมีหนี้จะชำระแก่เจ้าหนี้ หรืออาจเป็นทรัพย์สินที่ไม่ใช่ของลูกหนี้ก็ได้

การครอบครองทรัพย์สินต้องชอบด้วยกฎหมายตั้งแต่ต้น กล่าวคือ หากการที่เข้าครอบครองนั้น เริ่มแต่ทำการอันใดอันหนึ่งที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ก็ไม่มีสิทธิยึดหน่วง เช่น ก. เอรารถยนต์ของตนมาจ้าง ข. ซ่อมแซม ข. ซ่อมแซมแล้วส่งมอบคืน ก. ไปโดย ก. ยังไม่จ่ายค่าจ้าง ต่อมา ข. ได้เข้าไปในบ้าน ก. เอรารถยนต์ของ ก. มาครอบครองดังนี้ ข. ไม่มีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์ของ ก. เพราะครอบครองทรัพย์สินโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ถ้า ก. เอรารถยนต์มาจ้าง ข. ซ่อมแซม ข. แก่แล้วรถยนต์ของ ก. ยังอยู่กับ ข. ข. ย่อมมีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์ได้ตลอดเวลาที่ตนยังไม่ได้รับค่าซ่อมแซมจาก ก.

ข. ต้องมีหนี้เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นและถึงกำหนดเวลาชำระแล้ว

กล่าวคือ ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงนั้นได้ก่อหนี้ซึ่งผู้ยึดหน่วงเป็นเจ้าของหนี้ เช่น ก. เคารยยนต์ของตนมาให้ ข. ช่อมแซม ข. รับไปซ่อมแซม ดังนี้ มีหนี้ซ่อมแซมเป็นคุณประโยชน์แก่ ข. ที่จะยึดหน่วงรถยนต์ของ ก. จนกระทั่งได้รับค่าซ่อมแซมนั้น แต่มาตรา 241 ตอนท้ายกล่าวว่าหนี้นั้นต้องถึงกำหนดเวลาชำระหนี้แล้ว ดังนี้ ตามกรณีข้างต้น ค. เคารยยนต์ของตนให้ ข. ช่อมแซม แต่ได้ข้อตกลงว่าจะซ่อมแซม 2 เดือน หลังจากซ่อมแซมแล้ว ดังนี้ เมื่อ ข. ช่อมแซมแล้ว ก. ไม่มีสิทธิยึดหน่วง ก. อาจเอารถของตนไปใช้ได้ แต่หาก ช่อมแซมแล้ว ก. ไม่มาเอารถไป รออยู่จนเกิน 2 เดือน ทำให้ ข. มีสิทธิได้ค่าซ่อมแซม และรถยนต์ของ ก. ก็ยังอยู่กับ ข. แล้ว ข. ก็มีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์

คำพิพากษาฎีกาที่ 1428,1429/2514 ผู้จะขายที่ดินมอบโฉนดที่ดินไว้แก่ผู้ซื้อไม่เป็นการครอบครองโฉนดโดยมีหนี้เป็นคุณแก่ตนตามมาตรา 241 ผู้ซื้อยึดโฉนดไว้ตามมาตรา 241 ไม่ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 177/2521 จำเลยรับจ้างงัดที่ดินจากเจ้าของรวมคนหนึ่ง จำเลยต้องรับไถ่จ้างงัดและกินโฉนด จะยึดโฉนดไว้ไม่รับไถ่จ้างงัดและกินโฉนดโดยอ้างว่าจำเลยเป็นเจ้าหนี้เจ้าของรวมอีกคนหนึ่งในหนี้รายอื่นไม่ได้

ค. เข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 242

หลักเกณฑ์ตามข้อ ก. และ ข. มีข้อยกเว้นตามมาตรา 242 ว่า “สิทธิยึดหน่วงอันใด ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ก็ดี ไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อน หรือให้ใน เวลาที่ส่งมอบทรัพย์สินนั้นก็ดี หรือเป็นการขัดกับ ความสงบเรียบร้อย ของประชาชนก็ดี สิทธิยึดหน่วงเช่นนั้นท่านให้ถือว่าไม่มีเลย”

กล่าวคือ แม้เข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 241 คือ ก. ต้องมีการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมายมาแต่ต้น และ ข. ต้องมีหนี้เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น และถึงกำหนดเวลาชำระแล้วดังนั้นก็ตาม สิทธิยึดหน่วงก็จะมีขึ้นไม่ได้ ในเมื่อฝ่าฝืนข้อจำกัด 3 ประการในมาตรา 242 คือ

ก) ถ้าไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ คือ หากเจ้าหนี้เองก็มีหนี้จะต้องปฏิบัติก็อย่างหนึ่ง และมีลักษณะที่ขัดกับเจ้าหนี้ในสิทธิยึด

หน่วงแล้ว ก็ถือว่าไม่มีสิทธิยึดหน่วง เช่น ก. ขายม้าแข่งให้ ข. 1 ตัวเพื่อ ข. จะได้อำไปแข่งในวันที่ 1 เมษายน ก. ผู้ขายได้จ้าง ค. ให้ขนส่งม้าซึ่งอยู่ต่างจังหวัดมาส่งถึงบ้าน ข. ก่อนวันแข่งม้า ดังนี้ ค. ซึ่งเป็นเจ้าหนี้ในสัญญาขนส่งม้ามีสิทธิได้รับค่าขนส่งจาก ก. นั้น จะยึดหน่วงม้าเพื่อเอาใช้ค่าขนส่งไม่ได้ เพราะไม่สมกับลักษณะที่ ค. เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้

ควรสังเกตว่า หากสัญญาที่เจ้าหนี้และลูกหนี้เป็นสัญญาด่างคอบแทน คือ คู่สัญญาด่างฝ่ายต่างเป็นเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งกันและกันแล้ว มาตรา 369 กล่าวว่าคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ และในกรณีเช่นนี้ ก. และ ข. ทำสัญญาแลกเปลี่ยนม้าซึ่ง ก. ต้องส่งมอบม้าให้ ข. และ ข. ต้องส่งม้าม้าให้ ก. ต้องถือว่าได้ทำสัญญาสละสิทธิยึดหน่วงกันไว้

ข) ถ้าไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ไว้ก่อน หรือให้ในเวลา ที่ส่งมอบทรัพย์สินนั้น กล่าวคือ การที่เจ้าหนี้ได้ครอบทรัพย์สินของผู้อื่น และมีสิทธิยึดหน่วงนั้น ก็โดยผู้อื่นหรือลูกหนี้ยอมให้ครอง ดังนี้ ลูกหนี้จึงอาจมีคำสั่งไว้ก่อนหรือให้ในเวลา ที่ส่งมอบว่าเจ้าหนี้ยึดหน่วงไม่ได้ดังนี้ก็ได้

ข้อสังเกตมีว่าคำสั่งนี้ต้องให้ก่อนเจ้าหนี้ครอบทรัพย์สิน หรือให้ในเวลาส่งมอบทรัพย์สินก่อนจากนั้นจะออกคำสั่งไม่ได้

ค) ถ้าเป็นการขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน

ความสงบเรียบร้อยได้แก่ข้อห้ามซึ่งสังคมบังคับกับเอกชน เป็นการแสดงให้เห็นว่าสังคมอยู่เหนือเอกชน ทั้งนี้เพื่อสังคมจะได้ดำรงอยู่ได้ และข้อที่ควรจดจำ คือ ที่ต้องการให้สังคมดำรงอยู่ได้นั้น ก็เพื่อจะได้คุ้มครองปกป้องรักษาเอกชน ซึ่งอยู่ในสังคม ดังนี้ สิทธิยึดหน่วงที่ขัดกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน ตามมาตรา 242 จึงถือว่า ห้ามไม่ เช่น ดำรงเอาเรดดับเพลิงไปจ้างช่างซ่อม เกิดเพลิงไหม้บ้านของประชาชนขึ้น ดำรงจึงเอาเรดดับเพลิงนี้ไปใช้ดับเพลิง ผู้ซ่อมจะยึดหน่วงรถเอาค่าจ้างซ่อมไม่ได้

ง. ข้อยกเว้นตามมาตรา 243

มาตรา 243 ในกรณีที่ลูกหนี้เป็นคนสินล้นพ้นตัวไม่สามารถใช้หนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิจะยึดหน่วงทรัพย์สินไว้ได้แม้ทั้งที่ยังไม่ถึงกำหนดเรียกร้องถ้าการที่

ลูกหนี้ไม่สามารถใช้หนี้ได้เกิดเป็นขึ้นหรือรู้ถึงเจ้าหนี้ ค่อยภายหลังเวลาที่ได้ส่งมอบทรัพย์สินไซ้ร ถึงแม้ว่าจะไม่สมกับลักษณะ ที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ไว้เดิมหรือไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ได้ให้ ไว้ก็เจ้าหนี้ก็อาจใช้สิทธิยึดหน่วงได้

กรณีลูกหนี้เป็นคณินหนี้สินส่วนตัว ตามมาตรา 243 การใช้สิทธิยึดหน่วงไม่จำเป็นที่หนี้ันจะถึงกำหนดเวลาชำระหนี้ตามมาตรา 241 วรรค 1 กล่าวคือ แม้หนี้จะยังไม่ถึงกำหนดเรียกร้องให้ชำระ เจ้าหนี้ก็ยึดหน่วงทรัพย์สินได้ เพราะถือว่าลูกหนี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้แล้ว ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องรอให้หนี้ถึงกำหนดเวลา เพราะเห็นที่แน่ใจว่าลูกหนี้จะไม่ชำระหนี้อยู่นั่นเอง

อนึ่ง แม้จะไม่สมกับลักษณะที่เจ้าหนี้รับภาระในมูลหนี้ เพราะเจ้าหนี้เองก็มีหนี้จะต้องปฏิบัติอันมีลักษณะขัดกันดังกล่าวใน มาตรา 242 หรือแม้จะไม่สมกับคำสั่งอันลูกหนี้ให้ไว้ใน มาตรา 242 ซึ่งมาตรา 243 กล่าวว่า เจ้าหนี้ก็อาจจะใช้สิทธิยึดหน่วงได้

4.2.2 ผลของสิทธิยึดหน่วง

เมื่อสิทธิยึดหน่วงได้มีขึ้น โดยเจ้าหนี้ได้ยึดครองทรัพย์สินของผู้อื่น โดยคณินหนี้เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นแล้ว สิทธิยึดหน่วงก่อให้เกิดผล 5 ประการ คือ

1) เจ้าหนี้ยึดหน่วงได้จนกระทั่งได้รับชำระหนี้ กล่าวคือ เจ้าหนี้ผู้มีสิทธิยึดหน่วงย่อมมีสิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินได้จนกว่าเจ้าหนี้จะได้รับชำระหนี้ตามที่ปรากฏอยู่ในมาตรา 241 และตามมาตรา 244 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะใช้สิทธิของตนแก่ทรัพย์สินทั้งหมดที่ยึดหน่วงไว้นั้นจนกว่าจะชำระหนี้สิ้นเชิงก็ได้”

เจ้าหนี้มีสิทธิทั้งในตัวทรัพย์สินและหนี้ คือ ในตัวทรัพย์สินได้แก่ทรัพย์สินที่ยึดหน่วงมีสิ่งใดบ้างที่ยึดหน่วงได้ทั้งหมด เช่น ยึดหน่วงรถยนต์ที่ลูกหนี้ให้เจ้าหนี้ซ่อมที่ล้อรถ ลูกหนี้จะให้เจ้าหนี้ยึดหน่วงเฉพาะล้อรถยนต์ไม่ได้ และในหนี้ คือ เจ้าหนี้มีสิทธิยึดหน่วงไว้ได้จนกว่าจะได้ชำระหนี้โดยสิ้นเชิง เช่น เจ้าหนี้รับจ้างแก้รถยนต์ของลูกหนี้ ค่าจ้าง 20,000 บาท ลูกหนี้ชำระไปแล้ว 15,000 บาท ยังค้างอยู่อีก 5,000 บาท ดังนี้ เจ้าหนี้มีสิทธิยึดหน่วงรถยนต์จนได้รับชำระหนี้สิ้นเชิง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2748, 2749/2515 ศาลพิพากษาให้จำเลยชำระค่าเก็บรักษากระจกในโกดังของโจทก์และรับกระจกคืนไป จำเลยรับกระจกคืนแต่ไม่ชำระค่ารักษาไม่ได้ โจทก์ยังยึดหน่วงไว้ได้ แต่ไม่มีสิทธิเรียกค่ารักษาตามอัตราในคำพิพากษา เพราะมิใช่โจทก์ยึดหน่วงไว้โดยข้อสัญญาที่ต้องเสียค่ารักษา

2) เจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงมีสิทธิเก็บดอกผลได้ก่อนเจ้าหนี้อื่นตามมาตรา 245 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจะเก็บดอกผลแห่งทรัพย์สินที่ยึดหน่วงไว้และจัดสรรเอาไว้เพื่อการชำระหนี้แก่ตนก่อนเจ้าหนี้อื่นก็ได้

ดอกผลเช่นว่านี้จะต้องจัดสรรเอาชำระดอกเบี้ยแห่งหนี้้นก่อน ถ้ายังมีเหลือจึงให้จัดสรรใช้ต้นเงิน”

เช่น ก. จำ ข. เลี้ยงม้าตัวหนึ่งคิดค่าจ้างเลี้ยง 2,000 บาท ก. ไม่ชำระค่าจ้างเมื่อครบกำหนด ข. จึงยึดหน่วงม้าไว้ ระหว่างนั้นม้ามดลูก 1 ตัว ข. อาจยึดลูกม้านี้ไว้และเอาออกขาย หากขายได้ 1,000 บาท เงินจำนวนนี้ต้องจัดสรรเอาชำระดอกเบี้ยหนึ่งในต้นเงิน 2,000 บาท ดอกเบี้ยร้อยละ 7.5 เป็นเงิน 150 ที่เหลือ 850 ให้จัดสรรใช้ต้นเงินที่ค้าง ก. จึงเป็นหนี้ ข. อีก 1,150 บาท

3) เจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงต้องดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วง ตามมาตรา 246 “ผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงจำต้องจัดการดูแลรักษาทรัพย์สิน ที่ยึดหน่วงไว้นั้นตามสมควร เช่น จะพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะ เช่นนั้น

อนึ่ง ทรัพย์สินซึ่งยึดหน่วงไว้นั้น ถ้ามิได้รับความยินยอมของลูกหนี้ ท่านว่าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงหาอาจจะใช้สอยหรือให้เช่า หรือเอาไปทำ เป็นหลักประกันได้ไม่ แต่ความที่กล่าวนี้ท่านมิให้ใช้บังคับไปถึงการใช้สอยเช่นที่จำเป็นเพื่อรักษาทรัพย์สินนั่นเอง

ถ้าผู้ทรงสิทธิยึดหน่วงกระทำการฝ่าฝืนบทบัญญัติใดที่กล่าวมานี้ ท่านว่าลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธินั้นเสียก็ได้”

กล่าวคือ ก. เจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงจะต้องดูแลรักษาทรัพย์สินที่ยึดครองนี้ตามมาตรา 246 วรรค 6 กล่าวว่า “ตามสมควรเช่นจะพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะ เช่นนั้น” หมายความว่า ขนาดการดูแลและรักษาทรัพย์สิน ไม่มีขนาดเดียวกันหมด ในบางกรณีอาจมีน้อย บางกรณีอาจมีมาก ทั้งนี้ แล้วแต่ฐานะของเจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงนั้น

กล่าวคือ ถ้าเป็นคนจน การดูแลและรักษาทรัพย์สินผู้ยึดหน่วงก็น้อย ถ้าเป็นคนร่ำรวย การดูแลและรักษาทรัพย์สินที่ยึดหน่วงก็มาก

จ. ถ้าลูกหนี้ไม่ให้ความยินยอมแล้ว เจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงก็ไม่มีสิทธิ

1. ใช้สอยทรัพย์สินที่ยึดหน่วง 2. ให้เช่าและเอาไปทำเป็นหลักประกัน ดังกล่าวในมาตรา 246 วรรค 2 ตอนต้น และหากฝ่าฝืนมาตรา 246 วรรค 3 กล่าวว่า ลูกหนี้จะเรียกร้องให้ระงับสิทธินั้นเสียก็ได้ กล่าวคือ ลูกหนี้จะต้องแจ้งไปยังเจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงทราบว่าตนไม่ยินยอม แต่หากเจ้าหนี้ผู้ยึดหน่วงยังคงฝ่าฝืนแล้ว เข้าใจว่าลูกหนี้จะต้องฟ้องร้องเป็นคดีขึ้น

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาการใช้สิทธิยัดห่วงลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของ

จากการศึกษาพบว่าลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองแก่สิทธิที่เกิดจากการสร้างสรรค์ผลงานของมนุษย์ เพราะทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิ่งที่เกิดจากความรู้ ความคิดและประสบการณ์เพื่อให้เกิดงานอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้น และสามารถนำผลงานนั้นมาใช้ประโยชน์ได้

กฎหมายกำหนดให้ความคุ้มครองลิขสิทธิ์เพื่อให้เกิดแรงจูงใจแก่ผู้สร้างสรรค์ในการสร้างผลงานที่เขาได้ใช้ความรู้ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญก่อให้เกิดเป็นผลงานขึ้น และถือเป็นสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ในการทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชน อนุญาตให้ผู้อื่นใช้ผลงาน ได้แก่ งานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานโสตทัศนวัสดุ ภาพยนตร์ งานสิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพและงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี วิทยาศาสตร์ และศิลปะ ซึ่งหากมีบุคคลใดไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน ได้กระทำต่อผลงานอันถือสิทธิแต่เพียงผู้เดียวของผู้สร้างสรรค์ดังกล่าว จะถือเป็น การละเมิดลิขสิทธิ์ เว้นแต่เป็นการกระทำที่เข้าข้อยกเว้นตามที่กฎหมายกำหนด

กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดถึงการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายลิขสิทธิ์ในหลายกรณี ได้แก่ โดยการสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง การเป็นลูกจ้าง เป็นผู้ว่าจ้าง ผู้ดัดแปลงงาน ผู้รวบรวมงาน ผู้รับโอน เป็นต้น จากกรณีปัญหาที่ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ คือในกรณีการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะเป็นผู้ว่าจ้าง

จากการศึกษากฎหมายลิขสิทธิ์ มาตรา 10 กฎหมายกำหนดให้ งานที่ผู้สร้างสรรค์ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยการรับจ้างบุคคลอื่น ให้ผู้ว่าจ้างเป็นผู้มีลิขสิทธิ์ในงานนั้น เว้นแต่ผู้สร้างสรรค์และผู้ว่าจ้างจะได้ตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น จากบทบัญญัติมาตรานี้แสดงว่าหากมีบุคคลหนึ่งว่าจ้างบุคคลใดสร้างสรรค์งานลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์จะเป็นของผู้ว่าจ้าง

ซึ่งการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างนี้ไม่ใช่ในฐานะผู้สร้างสรรค์งานด้วยตนเอง เป็นการได้ลิขสิทธิ์โดยผลของกฎหมายและเกี่ยวกับสัญญาจ้างทำของ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างทำของ มาตรา 587 สัญญาจ้างทำของคือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้างตกลงจะกระทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งเรียกว่าผู้ว่าจ้าง และผู้ว่าจ้างตกลงจะให้สินจ้างเพื่อผลสำเร็จแห่งการที่ทำนั้น จากบทบัญญัตินี้สาระสำคัญของสัญญาจ้างทำของคือเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ไม่มีแบบ ตกลงด้วยวาจาสัญญาเกิดและมีผลผูกพันและไม่ต้องอาศัยหลักฐานเป็นหนังสือในการฟ้องร้อง เป็นสัญญาที่หวังผลสำเร็จของงาน กรณีนี้ที่เกิดขึ้นในสัญญาจ้างทำของคือฝ่ายผู้รับจ้างมีหน้าที่ทำงานที่รับจ้างให้สำเร็จ และผู้ว่าจ้างมีหน้าที่จ่ายสินจ้างเพื่อผลสำเร็จของงาน ดังนั้น หากมีการว่าจ้างให้ทำการงานใดที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือการบริการเป็นสัญญาจ้างทำของ เมื่อมีการตกลงว่าจ้างทำการงานกันแล้วคู่สัญญาแต่ละฝ่ายมีหน้าที่และมีหน้าที่ที่จะพึงชำระตอบแทนซึ่งกันและกัน

กรณีการจ้างให้ทำผลงานลิขสิทธิ์ เป็นการทำสัญญาจ้างทำของในงานลิขสิทธิ์อันได้แก่ งานวรรณกรรม เช่น การจ้างให้ประพันธ์นวนิยาย จ้างให้แสดงปาฐกถา งานนาฏกรรม เช่น จ้างคณะลิเกแสดงในงานต่าง ๆ งานศิลปกรรม เช่น จ้างจิตรกรวาดภาพ จ้างช่างภาพถ่ายรูปในงานสำคัญ ๆ จ้างสถาปนิกออกแบบอาคาร งานดนตรีกรรม เช่น จ้างแต่งเพลง งานโสตทัศนวัสดุ เช่น จ้างบันทึกภาพนิ่งเพื่อฉาย งานภาพยนตร์ เช่น จ้างบันทึกหรือถ่ายทำภาพยนตร์ งานแพร่เสียงแพร่ภาพ เช่น จ้างสถานีโทรทัศน์ ออกอากาศรายการพิเศษ เป็นต้น

เมื่อนำบทบัญญัติตามมาตรา 10 ของกฎหมายลิขสิทธิ์มาประกอบบทบัญญัติในกฎหมายแพ่งว่าด้วยสัญญาจ้างทำของ แสดงให้เห็นว่าต้องพิจารณาความผูกพันตามกฎหมายเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาจ้างทำของ และพิจารณาความสมบูรณ์ของสัญญาทางแพ่งที่ก่อให้เกิดผลทางกฎหมายในส่วนข้องลิขสิทธิ์ เมื่อมีการว่าจ้างให้สร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญา โดยผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ ต้องสร้างผลงานให้สำเร็จตามสัญญาและต้องสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองเท่านั้น เพราะงานลิขสิทธิ์เป็นงานที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะเป็นเงื่อนไขในการจ้าง และต้องทำงานให้เสร็จตามกำหนดเวลา และส่งมอบงานให้ทันตาม

กำหนด ส่วนของผู้ว่าจ้างเมื่อได้รับผลงานตามที่ตกลงในสัญญาแล้วต้องจ่ายค่าจ้างให้ตามที่ตกลงกันไว้เช่นเดียวกัน และผู้ว่าจ้างจะถือว่าเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ความกฎหมายลิขสิทธิ์

ลักษณะของกฎหมายลิขสิทธิ์ในการจ้างให้สร้างสรรค์ผลงานและผู้ว่าจ้างได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์นี้มีความแตกต่างกับลักษณะของการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในบทบัญญัติมาตราอื่น อาทิ ผู้ที่จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ตามกฎหมายส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์งานด้วยตนเองในลักษณะที่เป็นผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งด้วย เช่นการเป็นลูกจ้างเมื่อสร้างสรรค์ผลงานให้นายจ้างถือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์
 ตามมาตรา 9 ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายพิจารณาได้ว่าเมื่อลูกจ้างสร้างสรรค์งานขึ้น ลิขสิทธิ์จึงควรตกเป็นของลูกจ้างแม้ว่าการที่ลูกจ้างได้สร้างสรรค์ผลงานนั้นจะมาจากความต้องการใช้ผลงานของนายจ้างหรือจากคำสั่ง คำบัญชาของนายจ้างก็ตาม เว้นแต่จะได้มีการตกลงกันไว้เป็นอย่างอื่น

กรณีของการคัดแปลงงาน ซึ่งเป็นการนำผลงานของผู้อื่นมาทำการดัดแปลง แต่หากได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานเดิม ผู้ดัดแปลงก็เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานที่ตนดัดแปลงได้ เมื่อพิจารณาจากคำนิยามความหมายของคำว่าดัดแปลงหมายถึง “ทำซ้ำโดยเปลี่ยนรูปใหม่ ปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม หรือจำลองงานต้นฉบับในส่วนอันเป็นสาระสำคัญโดยไม่มีลักษณะเป็นการจัดทำงานชิ้นใหม่ ทั้งนี้ ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน.....” แสดงให้เห็นว่าผู้ดัดแปลงก็มีส่วนในการสร้างสรรค์ผลงานด้วยตนเองอยู่ด้วย การรวบรวมงานก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือ การรวบรวมงานเป็นการนำงานของผู้อื่นที่ได้รับอนุญาตแล้วมาทำการรวบรวมตามมาตรา 11 กำหนดว่า “งานใดมีลักษณะเป็นการนำเอางานอันมีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัตินี้ มารวบรวมหรือประกอบเข้ากันโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของลิขสิทธิ์ หรือเป็นการนำเอาข้อมูลหรือสิ่งอื่นใดซึ่งสามารถอ่านหรือถ่ายทอดได้โดยอาศัยเครื่องกลหรืออุปกรณ์อื่นใดมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน หากผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันซึ่งงานดังกล่าวขึ้นโดยการคัดเลือกหรือจัดลำดับในลักษณะซึ่งมิได้ลอกเลียนงานของบุคคลอื่น ให้ผู้ที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันนั้นมีลิขสิทธิ์ในงานที่ได้รวบรวมหรือประกอบเข้ากันตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่มีอยู่ในงาน

หรือข้อมูลหรือสิ่งอื่นใด ของผู้สร้างสรรค์เดิมที่ถูกนำมารวบรวมหรือประกอบเข้ากัน” ผู้รวบรวมงานจึงมีส่วนในการสร้างสรรค์ผลงานที่รวบรวมนั้นด้วยตนเองในระดับหนึ่ง ส่วนของการรับโอนงานลิขสิทธิ์หรือการอนุญาตเป็นการใช้สิทธิในลิขสิทธิ์ตามกฎหมายของเจ้าของลิขสิทธิ์เท่านั้น และจะใช้ผลงานได้ในระยะเวลาหนึ่งทั้งตามกฎหมายหรือตามสัญญา

แต่สำหรับผู้ว่าจ้างที่ได้ลิขสิทธิ์โดยการจ้างบุคคลอื่นสร้างสรรค์ผลงาน ผู้ว่าจ้างมิได้มีส่วนในการสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์แม้แต่น้อย ผลงานที่จ้างถูกสร้างสรรค์ถือมีการทำหรือก่อให้เกิดขึ้นซึ่งงานลิขสิทธิ์โดยผู้รับจ้างทั้งสิ้น ผู้ว่าจ้างจะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์และใช้ประโยชน์จากผลงานลิขสิทธิ์แต่เพียงผู้เดียวได้จะต้องรอผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานแก่ตนจนสำเร็จมีการส่งมอบผลงานและจ่ายค่าจ้างตามสัญญา ดังนี้จึงมีปัญหาในการวิจัยซึ่งผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ในประเด็นหลัก ดังนี้

1. กรณีผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้ ลิขสิทธิ์เป็นของใครระหว่างผู้ว่าจ้างกับเจ้าของลิขสิทธิ์

ประเด็นการพิจารณาสำหรับปัญหานี้มีความเกี่ยวข้องกับสัญญาจ้างทำของและความสมบูรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติการชำระหนี้ของเจ้าหนี้และลูกหนี้ในสัญญาต่างตอบแทน

เมื่อมีการตกลงกันระหว่างผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้าง สัญญาเกิดและมีผลผูกพัน

พิจารณาหน้าที่ของคู่สัญญา

คู่สัญญาฝ่ายผู้รับจ้าง

ผู้รับจ้างมีหน้าที่ต้องทำงานให้สำเร็จ และส่งมอบงานตามสัญญา

คู่สัญญาฝ่ายผู้ว่าจ้าง

ผู้ว่าจ้างมีหน้าที่จ่ายค่าจ้างให้

จากการพิจารณาหน้าที่ของคู่สัญญาเช่นนี้ทำให้เห็นว่า เมื่อสัญญาเกิดและมีผลผูกพันก่อให้เกิดหน้าที่หรือหน้าที่แต่ละฝ่ายต้องปฏิบัติตามสัญญา หากมีการผิดสัญญาโดยผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานไม่เสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดผู้ว่าจ้างมีสิทธิยึดหน่วงค่าจ้างไว้ได้ตามมาตรา 599 หรือ งานที่ทำและส่งมอบมีความล่าช้าหรือมีความชำรุดบกพร่อง ผู้ว่าจ้างชอบที่จะไม่จ่ายค่าจ้างให้หรือฟ้องเรียกค่าสินไหม หรือให้ทำการ

แก้ไขงานจนกว่าจะถูกต้องครบถ้วนตรงตามสัญญา ส่วนกรณีผู้ว่าจ้างหากไม่จ่ายค่าจ้าง ให้เมื่อผลงานสำเร็จตามกำหนดที่ตกลงกัน จากการศึกษาพบว่า ตามมาตรา 602 กำหนดให้ผู้รับจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญา หรือฟ้องร้องให้ศาลบังคับให้ชำระสินจ้างและค่าสินไหมทดแทนความเสียหายที่ได้รับเนื่องจากการที่ผู้ว่าจ้างไม่ชำระค่าจ้างตามที่กำหนด หรืออาจจะใช้สิทธิยึดหน่วงทรัพย์สินซึ่งเป็นการงานที่ตนได้ทำขึ้นตามสัญญาจ้างทำของนั้น โดยไม่ยอมส่งมอบงานจนกว่าจะได้รับสินจ้างและค่าสินไหมจากผู้ว่าจ้าง

กรณีที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการพิจารณาหน้าที่เพื่อนำไปสู่การพิจารณาสิทธิที่เกิดขึ้นจากความผูกพันของสัญญาและหากไม่มีการปฏิบัติการชำระหนี้คู่สัญญาอีกฝ่ายสามารถดำเนินการต่าง ๆ กับคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งได้ตามที่กฎหมายแพ่งกำหนด

แต่กรณีของลิขสิทธิ์ ผลงานที่มีการว่าจ้างกันและเกิดขึ้นโดยการสร้างสรรค์ของผู้รับจ้างประเด็นพิจารณาคือ ลิขสิทธิ์เป็นของผู้ว่าจ้างตั้งแต่เมื่อไร ระดับของการพิจารณา 3 ระยะคือ

1. ตั้งแต่ตกลง – เมื่อสัญญาเกิด
2. ตั้งแต่มีการสร้างสรรค์ผลงาน
3. ตั้งแต่รับมอบงานหรือจ่ายค่าจ้าง

การพิจารณาใน 3 ระยะดังกล่าวเพื่อทราบว่าสิทธิทางกฎหมายของผู้ว่าจ้างในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นเมื่อใด นั้นหมายถึง สิทธิในการใช้ผลงานของผู้ว่าจ้างแต่เพียงผู้เดียวของผู้ว่าจ้าง ตามมาตรา 15 ในกฎหมายลิขสิทธิ์ คือการทำซ้ำ คัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณะชน การอนุญาตให้ผู้อื่นใช้ผลงานการจะเกิดขึ้นในช่วงใด และจะมีผลต่อการพิจารณาว่าหากผู้รับจ้างในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน หากสร้างสรรค์งานแล้ว มีการนำผลงานไปใช้ในบางช่วงของระยะเวลา จะถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์หรือไม่

เป็นการดูระดับความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ 2 ทาง

1. ผู้รับจ้าง เป็นผู้สร้างสรรค์
2. ผู้ว่าจ้าง เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์

1) เมื่อตกลงกันสัญญาจ้างทำของเกิดแล้ว แต่ยังไม่ีผลงานลิขสิทธิ์ จะถือได้หรือไม่ว่าเมื่อยังไม่มีผลงานลิขสิทธิ์ จึงยังไม่มีสิทธิในลิขสิทธิ์ ตามมาตรา 15 ที่จะตกแก่ผู้ว่าจ้าง มีเพียงหนึ่งที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาเท่านั้น

ตามหลักการคุ้มครองลิขสิทธิ์ กฎหมายไม่ให้การคุ้มครองความคิด แต่จะคุ้มครองการแสดงออกทางความคิด นั้นหมายถึงหากมีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ผลงานนั้นจะต้องมีเนื้อหาอย่างเพียงพอที่กฎหมายจะคุ้มครองให้ได้ ปรากฏตามมาตรา 6 วรรคสอง ของกฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดว่า “การคุ้มครองลิขสิทธิ์ไม่คลุมถึงความคิด หรือขั้นตอน กรรมวิธีหรือระบบ หรือวิธีใช้หรือทำงาน หรือแนวความคิด หลักการ การค้นพบ หรือทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ หรือคณิตศาสตร์” ดังนั้น กรณีมีการทำสัญญาตกลงกันจ้างสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ ขณะตกลงและสัญญาผูกพันแล้วนั้นผลงานลิขสิทธิ์ยังไม่มีอยู่ สิทธิตามกฎหมายจึงยังไม่มีตามไปด้วย แม้ผู้รับจ้างจะทำเค้าโครง เรื่องย่อ หรือโครงงานมาเสนอ หากยังไม่ใช่เนื้อหาของงานอันแสดงให้เห็นถึงการแสดงออกทางความคิด ก็ยังถือไม่ได้ว่ามีผลงานลิขสิทธิ์อันจะก่อให้เกิดสิทธิในการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแม้สัญญาจะเกิดและมีผลผูกพันต่อกฎสัญญา ก็เป็นเพียงความผูกพันเพื่อปฏิบัติตามสัญญาและปฏิบัติตามผลแห่งหนี้ตามกฎหมายแพ่งเท่านั้น หากก่อให้เกิดสิทธิใด ๆ ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ด้วยไม่

2) เมื่อผู้รับจ้างลงมือทำงาน – สร้างสรรค์ผลงาน เป็นลักษณะของการทำหรือก่อให้เกิดงานลิขสิทธิ์ด้วยตนเองตามนิยามความหมายของผู้สร้างสรรค์ มาตรา 4 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ถือว่าเกิดผลงานลิขสิทธิ์ขึ้นแล้ว แต่โดยผู้รับจ้าง เป็นส่วนหนึ่งของผลงานตามสัญญาเกิดสิทธิตามมาตรา 15 แล้ว ผลงานควรเป็นของผู้ว่าจ้างในเวลานี้หรือไม่ โดยเฉพาะการพิจารณาถือว่า หากตกลงส่งมอบบางส่วนของงาน หากตกลงส่งมอบทั้งหมดของงาน

การพิจารณาประเด็นนี้กฎหมายเข้ามาเกี่ยวข้องกับทั้งสัญญาทางแพ่งและกฎหมายลิขสิทธิ์ กล่าวคือ ในทางแพ่งเมื่อผู้รับจ้างสร้างผลงานก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้ว่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับจ้างต้องยอมให้ผู้ว่าจ้างเข้าตรวจตราการทำงานที่ทำ หรือผู้ว่าจ้างจะส่งตัวแทนเข้าไปตรวจตราการทำงานที่ได้ทำตามมาตรา 592 โดยลักษณะเข้าตรวจตรา

การงานแต่ไม่มีอำนาจออกคำสั่งหรือบังคับบัญชาให้ผู้รับจ้างทำงาน (ต่างจากสัญญาจ้างแรงงานที่นายจ้างมีอำนาจออกคำสั่งและบังคับบัญชา) ดังนี้ การที่กฎหมายกำหนดให้สามารถเข้าตรวจตราการงานเพื่อให้ได้ผลสำเร็จเป็นไปตามความประสงค์ของผู้ว่าจ้าง แม้จะไม่มีอำนาจบังคับบัญชาก็ตาม ถือได้ว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายพึงยอมรับต่อสิทธิในความเป็นเจ้าของงานตามสัญญาจ้างทำของแล้วตั้งแต่ผู้รับจ้างลงมือทำงาน เมื่อพิจารณาประกอบกฎหมายลิขสิทธิ์ที่ใช้หลักความผูกพันในทางแพ่งเป็นเงื่อนไขต่อความสมบูรณ์ของสัญญา เช่น คำพิพากษาฎีกาที่ 3240/2543 งานสร้างสรรค์ที่ผู้รับจ้างทำขึ้นมาจะตกเป็นลิขสิทธิ์ของผู้ว่าจ้างก็ต่อเมื่อการว่าจ้างนั้นมีผลสมบูรณ์ผูกพันกันโดยชอบ การที่โจทก์สร้างสรรค์งานภาพเขียน "พิริคล่องช้าง" ขึ้นมานั้น แม้จะมีเหตุมาจากการที่จำเลยมาติดต่อกับโจทก์เพื่อให้โจทก์จัดทำป้ายโฆษณาคล่องช้างในงานอุทยานรดกโลกก็ตาม แต่โจทก์กับจำเลยยังไม่ได้ตกลงกันในเรื่องที่สำคัญคือราคาค่าจ้างรวมทั้งรายละเอียดของภาพโฆษณา ต่อมาโจทก์ได้เขียนภาพต้นแบบขึ้นนำไปให้จำเลยพิจารณา จำเลยขอให้ปรับปรุงรายละเอียดบางประการ จากนั้นโจทก์จึงเสนอราคาค่าจ้าง แต่จำเลยเห็นว่าแพงไปและตกลงกันไม่ได้ จำเลยจึงไม่ว่าจ้างโจทก์ทำป้ายโฆษณาแสดงให้เห็นว่าโจทก์กับจำเลยยังตกลงกันในเรื่องสาระสำคัญของสัญญาไม่ได้ การว่าจ้างหรือสัญญาจ้างทำของระหว่างโจทก์กับจำเลยยังไม่เกิดขึ้น จำเลยจึงไม่ได้เป็นผู้ว่าจ้างโจทก์ งานที่โจทก์ทำขึ้นจึงไม่ตกเป็นลิขสิทธิ์ของจำเลย แต่เป็นลิขสิทธิ์ของโจทก์เพียงผู้เดียว

เมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นอย่างมีเนื้อหาแล้ว สิทธิตามลิขสิทธิ์ปรากฏขึ้นแล้ว ผู้ว่าจ้างมีสิทธิเข้าตรวจตราผลงานที่ตนว่าจ้างได้ ผู้ว่าจ้างจึงมีสิทธิในผลงานลิขสิทธิ์ที่ผู้รับจ้างทำหรือก่อให้เกิดขึ้นในเวลานั้นด้วย จึงไม่มีปัญหาในการพิจารณาต่อในระบะที่ 3 ก็คือตั้งแต่รับมอบงานหรือจ่ายค่าจ้าง เพราะผู้ว่าจ้างเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในระบะที่ 2 คือ เมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นแล้ว

กรณีหากผลงานที่สามารถแบ่งแยกได้เป็นส่วน ๆ และสามารถส่งมอบผลงานบางส่วนพร้อม ๆ กับการตกลงจ่ายค่าจ้างตามส่วนของงานนั้น เมื่อนำมาพิจารณาประกอบการวิเคราะห์ข้างต้น จะทำให้เห็นว่าความตกลงของผู้ว่าจ้างและผู้รับจ้างในเรื่องการส่งมอบผลงานเพื่อรับค่าจ้าง ไม่ว่าจะทั้งหมดหรือบางส่วนมีผลแต่เพียงหนึ่งจะปฏิบัติต่อกัน และผลงานที่เกิดขึ้นนั้นมีเพียงใด เช่น หากมีการจ้างตามสัญญาโดย “ตกลงให้

ผู้ประพันธ์เขียนนวนิยาย 1 เรื่อง มีทั้งหมด 16 ตอน ผู้ประพันธ์ตกลงส่งมอบงานครั้งละ 3 ตอน ผู้ว่าจ้างตกลงจ่ายค่าจ้างให้ในการส่งมอบผลงานทุก 3 ตอน จนกว่าจะครบ 16 ตอน” ตามสัญญาครั้งแรกเมื่อผู้ประพันธ์เขียนนวนิยายตอนที่ 1-3 เสร็จแล้วส่งมอบงาน ผู้ว่าจ้างได้จ่ายค่าจ้างให้ตามสัญญา ดังนี้ นวนิยายตอนที่ 1-3 เป็นสิทธิของผู้ว่าจ้าง ครั้งต่อมา มีการส่งมอบงานตอนที่ 4-6 แต่ผู้ว่าจ้างไม่ชำระค่าจ้างตามกำหนดระยะเวลา ในสัญญา ดังนี้ ผลงานตอนที่ 4-6 เป็นสิทธิของผู้ว่าจ้างเช่นกัน การไม่จ่ายค่าจ้างเป็นเพียงการไม่ปฏิบัติการชำระหนี้ของผู้ว่าจ้างที่ก่อให้เกิดสิทธิตามกฎหมายและสัญญาแก่ผู้รับจ้างเท่านั้น โดยการบอกเลิกสัญญาหรือฟ้องเรียกค่าจ้างที่ติดค้างอยู่ ซึ่งถ้าหากมีการบอกเลิกสัญญา เป็นผลให้สัญญาจ้างเป็นอันสิ้นสุด ผลงานตอนที่เหลือที่ยังมิได้มีการส่งมอบ หากผู้รับจ้างสร้างเสร็จงานไปแล้วก็จะตกเป็นสิทธิของผู้รับจ้างไป เพราะไม่มีความผูกพันต่อผลงานตามสัญญาจ้างทำของต่อไปอีก ผู้รับจ้างจึงสามารถนำผลงานตอนที่เหลือนี้ไปแสวงหาประโยชน์ในฐานะเจ้าของลิขสิทธิ์ที่เป็นผู้สร้างสรรค์ผลงาน ตาม มาตรา 15 ได้โดยตรง

2. กรณีผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้ ผลงานสร้างสรรค์ของผู้รับจ้างหากยังไม่มี การส่งมอบผู้รับจ้างจะมีสิทธิยึดหวงผลงานไว้เพื่อประโยชน์แก่หนี้ของตนในฐานะเป็น เจ้าหนี้ได้หรือไม่

จากการศึกษาลักษณะของสัญญาจ้างทำของประกอบกฎหมายแพ่งว่าด้วยหนี้ และสิทธิยึดหวงพบว่า เมื่อผู้รับจ้างทำงานเสร็จตามสัญญาแต่ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง ให้ ตามมาตรา 602 กำหนดให้ผู้รับจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญา ฟ้องร้องคดี รวมถึงการ ยึดหวงทรัพย์สินที่ทำไว้ได้ โดยไม่ส่งมอบงานนั้นแก่ผู้ว่าจ้างจนกว่าจะได้ค่าจ้างและค่า สิ้นไหมทดแทน พิจารณาประกอบประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 วรรค แรก กำหนดว่า “ผู้ใดเป็นผู้ครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้อันเป็นคุณประโยชน์แก่ตน เกี่ยวกับทรัพย์สินที่ครองนั้นไซ้ ท่านว่าผู้นั้นจะยึดหวงทรัพย์สินนั้นไว้จนกว่าจะ ได้รับชำระหนี้ก็ได้ แต่ความที่กล่าวมานี้ท่านมิให้ใช้บังคับ เมื่อหนี้นั้นยังไม่ถึงกำหนด”

องค์ประกอบของสิทธิยัดหน่วงตามมาตรา 241 คือ

1. ต้องมีการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย
2. ต้องมีหนี้ที่เป็นคุณประโยชน์เกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นและถึงกำหนดเวลาชำระ

แล้ว

กรณีที่ 1) การครอบครองทรัพย์สินเป็นการยึดถือทรัพย์สินโดยเจตนายึดถือไว้เพื่อตนเองซึ่งทรัพย์สินที่ยึดถือไว้เป็นของผู้อื่นในที่นี้คือของลูกหนี้ไม่ใช้ของเจ้าหนี้ผู้ใช้สิทธิยัดหน่วง ซึ่งในสัญญาจ้างทำของหากผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างถือได้ว่าเป็นลูกหนี้ของผู้รับจ้าง ดังนั้นหากผู้รับจ้างทำงานสำเร็จและยังไม่ได้ส่งมอบงานก็สามารถยัดหน่วงงานที่ทำนั้นไว้ได้จนกว่าจะได้รับค่าจ้าง เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3837/2545 โจทก์ทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินพิพาทจากจำเลย โดยชำระราคาให้บางส่วนแล้วส่วนที่เหลือจะชำระในวันจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ จำเลยส่งมอบให้โจทก์ครอบครองที่ดินพิพาทอันเป็นทรัพย์สินของจำเลยโดยอาศัยสิทธิตามสัญญาจะซื้อจะขายดังกล่าวซึ่งจำเลยในฐานะผู้จะขายยังมีหนี้ที่จะต้องไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทให้แก่โจทก์ ผู้จะซื้อ หนี้ดังกล่าวจึงเป็นคุณประโยชน์แก่โจทก์เกี่ยวกับทรัพย์สินที่โจทก์ครอบครองอยู่ โจทก์จึงชอบที่จะยัดหน่วงที่ดินพิพาทไว้ได้จนกว่าจำเลยจะได้จดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์แก่โจทก์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241 แม้จำเลยจะอ้างว่าโจทก์ใช้สิทธิเรียกร้องบังคับให้จำเลยปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อจะขายเกินกว่า 10 ปี ซึ่งขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/27 ระบุไว้ว่า แม้สิทธิเรียกร้องส่วนที่เป็นประธานจะขาดอายุความ โจทก์ในฐานะผู้ทรงสิทธิยัดหน่วงก็ยังคงมีสิทธิบังคับให้จำเลยจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทให้แก่ตนได้พร้อมรับเงินส่วนที่เหลือจากโจทก์ไป

กรณีที่ 2) หนี้ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับทรัพย์สินต้องถึงกำหนดเวลาชำระแล้ว ซึ่งหมายถึงมีหนี้ที่จะต้องชำระต่อกันตามระยะเวลาที่ตกลงกันไว้ในสัญญา เช่น หากมีการตกลงตามสัญญาจ้างทำของในลักษณะส่งมอบงานเป็นส่วนๆ จ่ายค่าจ้างตามส่วนของงาน หนี้ที่เกิดขึ้นก็เป็นไปตามส่วนของงานนั้น แต่หากตกลงกันส่งมอบงานเมื่อผลงานสำเร็จและจ่ายค่าจ้างครั้งเดียว หนีย่อมเกิดขึ้นเมื่องานสำเร็จตามกำหนดนั้น สิทธิยัดหน่วงย่อม

เกิดขึ้นตามกำหนดของระยะเวลาอันเป็นผลตามมาจากหนี้ที่เกิดขึ้นตามกำหนด
ระยะเวลาที่ตกลงกันได้ตามสัญญา

สำหรับผลงานลิขสิทธิ์ที่เกิดจากสัญญาจ้างทำของ จากการวิเคราะห์ในประเด็นที่
ผ่านมาจะเห็นได้ว่า ลิขสิทธิ์เป็นของผู้จ้างเมื่อมีการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นแล้ว แต่หาก
ไม่มีการจ่ายค่าจ้างสำหรับผลงานลิขสิทธิ์ตามกำหนดเวลาที่ตกลงกันถือเป็นหนี้ที่ผู้รับจ้าง
สามารถใช้สิทธิเรียกร้องหรือยึดหน้าทรัพย์สินได้ จึงมีปัญหว่าผลงานที่ผู้รับจ้างทำขึ้น
ก่อให้เกิดสิทธิยึดหน้าในผลงานลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์แก่หนี้ของผู้รับจ้างหรือไม่
โดยจะถือว่าเป็นการครองทรัพย์สินของผู้อื่น และมีหนี้เป็นคุณประโยชน์แก่ตน
อันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินที่ครองนั้นหรือไม่

ในประเด็นนี้จึงเป็นปัญหาที่ต้องศึกษาวิเคราะห์ว่า

1. ผู้รับจ้างเป็นเจ้าหนี้ที่จะมีสิทธิยึดหน้าลิขสิทธิ์ได้หรือไม่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการ
พิจารณาว่าลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินที่เจ้าหนี้จะใช้สิทธิทางแพ่งในอันที่จะยึดหน้าไว้
เพื่อให้ลูกหนี้ปฏิบัติตามชำระหนี้ได้หรือไม่ และ
2. หากผู้รับจ้างใช้สิทธิยึดหน้าตามกฎหมายแพ่งไม่ได้ จะมีสิทธิอย่างไรต่อ
ผลงานที่ตนเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น

จากการศึกษาลักษณะของลิขสิทธิ์ พบว่าลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา
ประเภทหนึ่งซึ่งกฎหมายคุ้มครองสิทธิที่มีอยู่ในทรัพย์สิน อันเป็นสิทธิที่แยกออกจากตัว
ทรัพย์สิน ในที่นี้หมายถึงตัวทรัพย์สินอันเป็นวัตถุแห่งสิทธิ โดยทรัพย์สินนั้นผู้เป็นเจ้าของ
ย่อมมีสิทธิต่าง ๆ ตามที่กฎหมายแพ่งกำหนดไว้ได้แก่ สิทธิในความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์
สิทธิครอบครอง หรืออื่น ๆ โดยเฉพาะแก่ทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์หรือ
อสังหาริมทรัพย์ แต่สิทธิในลิขสิทธิ์เป็นสิทธิของเจ้าของลิขสิทธิ์ ตามที่กฎหมายลิขสิทธิ์
กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในการทำซ้ำ ตัดแปลง
เผยแพร่ต่อสาธารณชน หรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิในผลงานของตนได้ รวมถึงการโอน
สิทธิในผลงานนั้นให้แก่ผู้อื่นโดยมีกำหนดระยะเวลา ตามมาตรา 15 มาตรา 16 มาตรา 17
ของกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้สร้างสรรค์หรือเจ้าของลิขสิทธิ์จึงไม่อาจมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิ
ครอบครองในตัวทรัพย์สินนั้นได้ รวมถึงลิขสิทธิ์ไม่จัดเป็นทรัพย์สินประเภทใดประเภท

หนึ่งในทางกฎหมายแพ่ง กล่าวคือไม่อาจจัดให้เป็นสังหาริมทรัพย์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

เมื่อนำมาพิจารณาประกอบการใช้สิทธิยึดหน้าของเจ้าหนี้ ตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น ตามมาตรา 241 สิทธิยึดหน้าต้องเป็นการครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่น ความหมายของการครอบครองในสิทธิยึดหน้านี้อาจไม่ถึงขนาดเป็นสิทธิครอบครองตามกฎหมาย แต่หมายถึงการที่ทรัพย์สินนั้นอยู่กับเจ้าหนี้ เช่นในสัญญาจ้างทำของ นายค่านำรถยนต์มาให้นายแดงซ่อม ตกกลงให้แดงซ่อมให้เสร็จแล้ว ค่านจะจ่ายค่าซ่อมแซมรถยนต์ให้ 10,000 บาท ดังนี้เมื่อแดงซ่อมรถเสร็จหากค่านไม่จ่ายค่าซ่อมแซมรถยนต์ รถยนต์ยังอยู่กับแดง เท่ากับทรัพย์สินยังอยู่ในความครอบครองของแดง แดงยังคงยึดหน้ารถยนต์ไว้ได้จนกว่าค่านจะจ่ายค่าซ่อม 10000 บาท ซึ่งแดงมีสิทธิยึดครองรถยนต์ไว้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติการชำระหนี้เท่านั้น แดงไม่มีสิทธิใช้สอยรถยนต์คันนั้น

เมื่อเปรียบเทียบกับลิขสิทธิ์ในประเด็นการครอบครองนี้ การที่ผลงานสร้างสรรค์อยู่กับผู้รับจ้างเมื่อสร้างสรรค์ผลงานเสร็จจะถือเป็นการครอบครองตามความหมายนี้ได้หรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการครอบครองได้ เพราะผลงานยังอยู่กับผู้รับจ้าง สามารถยึดถือครอบครองผลงานนั้นไว้แก่ตนได้ โดยยังไม่ส่งมอบผลงานอันเป็นสิทธิในลิขสิทธิ์

ในประเด็นต่อมาคือการครอบครองในความหมายของมาตรา 241 ต้องเป็นการครอบครองทรัพย์สิน ซึ่งเห็นได้ว่าเจตนาของมาตรา 241 เน้นความเป็นทรัพย์สินอันได้แก่ตัวทรัพย์สินในลักษณะที่เป็นสังหาริมทรัพย์ เช่น รถยนต์ หรือสังหาริมทรัพย์ เช่น โฉนดที่ดิน ดังนี้ เมื่อลิขสิทธิ์ไม่เป็นทรัพย์สินในกฎหมายแพ่ง จึงไม่ต้องด้วย มาตรา 241 ที่จะทำให้ผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์เกิดสิทธิยึดหน้าผลงานลิขสิทธิ์ไว้เพื่อประโยชน์แก่ตนในฐานะเจ้าหนี้ได้ ด้วยเหตุนี้แม้จะครอบครองไว้ได้แต่ยึดหน้าลิขสิทธิ์ไว้เพื่อให้ผู้ว่าจ้างชำระหนี้แก่ตนไม่ได้

ในกฎหมายลิขสิทธิ์ตามมาตรา 10 กำหนดแต่การคุ้มครองผู้ว่าจ้างในฐานะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในการจ้างสร้างสรรค์ผลงานเท่านั้น ไม่ได้กำหนดสิทธิแก่ผู้รับจ้าง ในฐานะเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานที่อาจก่อให้เกิดปัญหาจากการผิดสัญญาจ้างทำผลงานลิขสิทธิ์ไว้ ดังนั้นเพื่อประโยชน์แห่งนี้ตามสัญญา ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรมีการเพิ่มเติม

บทบัญญัติในมาตรา 10 ของกฎหมายลิขสิทธิ์ด้วยกรณีหากว่า ผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้แก่ผู้รับจ้างในผลงานลิขสิทธิ์ ผู้รับจ้างมีสิทธิยึดหน้าผลงานลิขสิทธิ์นั้นไว้ได้ โดยให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้

กรณีปัญหาต่อมาที่ว่า หากผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานลิขสิทธิ์ใช้สิทธิยึดหน้าตามกฎหมายแพ่งไม่ได้ จะมีสิทธิอย่างไรต่อผลงานที่ตนเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้น ในที่นี้หมายถึงเมื่อพิจารณากฎหมายแพ่งแล้วไม่สามารถนำมาปรับใช้กับการยึดหน้าผลงานลิขสิทธิ์ในผลงานที่ผู้รับจ้างสร้างสรรค์ขึ้นนั้นได้ ผู้รับจ้างจะกระทำต่อผลงานที่ตนสร้างสรรค์ในประการใดได้บ้างหรือไม่

หากพิจารณาจากที่ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ไว้ในประเด็นแรก ลิขสิทธิ์ตกเป็นของผู้ว่าจ้าง นับตั้งแต่ที่ผู้รับจ้างสร้างสรรค์ผลงานขึ้น จึงทำให้สิทธิในการใช้ผลงานเป็นของผู้ว่าจ้างมาตั้งแต่ต้น แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างหรือจ่ายค่าจ้างไม่ครบ กฎหมายแพ่งกำหนดให้ผู้รับจ้างมีสิทธิบอกเลิกสัญญา หรือฟ้องร้อง ส่วนกรณียึดหน้าผลงานลิขสิทธิ์ไม่สามารถทำได้ตามที่วิเคราะห์ไว้ในประเด็นนี้

การให้สิทธิตามกฎหมายในการบอกเลิกสัญญา หรือฟ้องร้อง จะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างใดกับผู้รับจ้างในกรณีหากผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้จนเป็นผลให้มีการบอกเลิกสัญญา ในที่นี้ผู้วิจัยจะวิเคราะห์เฉพาะกรณีผู้รับจ้างประสงค์จะบอกเลิกสัญญา การพิจารณาประเด็นนี้เกี่ยวข้องกับงานลิขสิทธิ์โดยพิจารณาจากประโยชน์ของผลงานในแง่ของมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งผลงานบางอย่างมีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาก ผู้รับจ้างอาจบอกเลิกสัญญาเพื่อแสวงหาประโยชน์ในผลงานนั้นได้ เช่น งานดนตรีกรรม งานภาพยนตร์ ผลงานบางอย่างไม่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพียงแต่ผู้ว่าจ้างต้องการผลงานเพื่อใช้ประโยชน์แก่ตนเป็นการส่วนตัว ผู้รับจ้างหากบอกเลิกสัญญาก็ไม่สามารถนำผลงานไปใช้แสวงหาประโยชน์ใด ๆ ในการที่จะได้คืนเงินทุนหรือค่าวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ผู้รับจ้างจัดหามาเองได้ ก็จะไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้ว่าจ้างแต่ประการใด เช่น งานจิตรกรรมที่ผู้ว่าจ้างอาจจะให้ผู้รับจ้างซึ่งเป็นจิตรกรวาดภาพผู้ว่าจ้างเอง ดังนั้นหากผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง ผู้รับจ้างย่อมไม่ได้รับประโยชน์ในบอกเลิกสัญญา เพราะไม่สามารถแสวงหาประโยชน์จากผลงานนั้นได้เลย

ผลงานบางอย่างที่อาจตกลงกันมีการส่งมอบบางส่วนบางตอนและตกลงจ่ายค่าจ้างกันบางส่วนบางตอนก็เช่นกัน หากผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้างสำหรับงานบางส่วนบางตอนนั้น และผู้รับจ้างบอกเลิกสัญญางานบางส่วนบางตอนที่ขาดความสมบูรณ์ ผู้รับจ้างย่อมไม่สามารถนำไปแสวงหาประโยชน์เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนในทางใดได้

ผลงานบางอย่างอาจมีปัญหาในตัวของงานนั่นเองที่อาจจะเกี่ยวข้องกับวัตถุคือตัวทรัพย์สินในบางกรณี เช่น ผู้ว่าจ้างตกลงจ้างจิตรกรมาวาดภาพบนกำแพงหรือฝาผนังบ้านของตน เมื่อผู้รับจ้างวาดภาพเสร็จผู้ว่าจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง เช่นนี้ผู้ว่าจ้างได้ประโยชน์เนื่องจากผลงานศิลปะนั้นอยู่ในบ้านของผู้ว่าจ้างแล้ว การบอกเลิกสัญญาย่อมไม่มีประโยชน์แก่ผู้รับจ้างแต่ประการใด และกรณีนี้แม้กฎหมายลิขสิทธิ์จะได้แก้ไขกำหนดให้ผู้รับจ้างมีสิทธิยึดหน่วงผลงานลิขสิทธิ์ได้ การพิจารณาสิทธิอันเป็นประโยชน์แก่ผู้รับจ้างสร้างผลงานลิขสิทธิ์ จึงอาจต้องพิจารณาเป็นกรณี ๆ ไปโดยดูจากลักษณะของผลงานนั้นเป็นสำคัญด้วย

ตามที่วิเคราะห์มาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าผลงานลิขสิทธิ์มีความแตกต่างจากทรัพย์สินทั่วไปการพิจารณาบทบัญญัติของกฎหมายที่เกี่ยวข้องทำให้ทราบถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องปัญหาการใช้สิทธิยัดหน่วงลิขสิทธิ์ในสัญญาจ้างทำของสรุปได้ว่ากฎหมายลิขสิทธิ์กำหนดให้ความคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ในงานวรรณกรรม งานนาฏกรรม งานศิลปกรรม งานดนตรีกรรม งานโสตทัศนวัสดุ งานภาพยนตร์ งานสิ่งบันทึกเสียง งานแพร่เสียงแพร่ภาพ และงานอื่นใดในแผนกวรรณคดี แผนกวิทยาศาสตร์ และแผนกศิลปะ ซึ่งผู้ที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายได้แก่ ผู้สร้างสรรค์และเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ได้ลิขสิทธิ์มาโดยวิธีการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกรณีของผู้ว่าจ้างที่ทำสัญญาจ้างผู้รับจ้างให้สร้างสรรค์ผลงานก็ถือเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในผลงานด้วย โดยลักษณะของการว่าจ้างให้สร้างผลงานลิขสิทธิ์จะมีผลผูกพันและเกิดสิทธิตามกฎหมาย ต้องนำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างทำของมาพิจารณาความผูกพันและความสมบูรณ์ของสัญญาเพื่อพิจารณาต่อไปถึงความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในฐานะผู้ว่าจ้างตามที่กฎหมายกำหนด

แต่เนื่องจากการเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โดยการเป็นผู้ว่าจ้างมีความแตกต่างจากการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ในกรณีอื่น เพราะผู้ว่าจ้างไม่ได้เป็นผู้สร้างสรรค์คือผู้ทำหรือก่อให้เกิดผลงานด้วยตนเอง ทำให้ต้องพิจารณาว่าความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นเมื่อใด และหากผู้ว่าจ้างผิดสัญญากับผู้รับจ้างจะสามารถยัดหน่วงผลงานลิขสิทธิ์เพื่อประโยชน์แก่การชำระหนี้ได้หรือไม่

จากการวิเคราะห์ปัญหาสามารถสรุปได้ว่า ผู้ว่าจ้างมีสิทธิในลิขสิทธิ์ตั้งแต่เวลาที่ผู้ว่าจ้างสร้างสรรค์ผลงานขึ้น ส่วนกรณีหากผู้ว่าจ้างผิดสัญญาผู้รับจ้างไม่สามารถยัดหน่วงผลงานลิขสิทธิ์ไว้ได้เพราะลิขสิทธิ์ไม่ใช่ทรัพย์สินในทางแพ่งที่จะสามารถครอบครองเพื่อยัดหน่วงไว้ได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 241

2. ข้อเสนอแนะ

แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติตามมาตรา 10 ของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยเพิ่มเติมเป็นมาตรา 10 วรรคสอง “ผู้รับจ้างมีสิทธิยึดหน้าผลงานลิขสิทธิ์ และให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาปรับใช้โดยอนุโลม”

บรรณานุกรม

เอกสารภาษาไทย

หนังสือ

กมล สันติเกศตริน. กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยจ้างแรงงาน จ้างทำของ รับขน

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

จิรประภา มากกลิ่น. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน,
2558.

จุฑามาส นิสารัตน์. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2548.

ไชยยศ เหมะวัชตะ. คำอธิบายกฎหมายลิขสิทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2559.

ประมุข สุวรรณสร. คำอธิบาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2539.

ฝ่ายหนังสือส่งเสริมเยาวชน. พจนานุกรมไทยฉบับทันสมัย พ.ศ. 2543. กรุงเทพมหานคร:
สำนักพิมพ์ เอช. เอ็น. กรุ๊ป, 2543.

ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.

สมจิตร ทองศรี. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์สิน. พิมพ์ครั้งที่
ที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2557.

สุนทร มณีสวัสดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ : หนี้. พิมพ์ครั้งที่ 2.
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2553.

โสภณ รัตนกร. คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้: บทเบ็ดเสร็จ
ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2532.

_____. คำอธิบายลักษณะหนี้. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2548.

เอกสารอื่นๆ

กรมทรัพย์สินทางปัญญา. ลิขสิทธิ์ [Online]. Available URL: https://www.ipthailand.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=28&Itemid=308, 2013 (กันยายน, 17).

ชมชื่น มัณยารมย์. ทรัพย์สิน [Online]. Available URL: www.dpu.ac.th/law/upload/content/files/11.doc, 2016 (มีนาคม, 4).

_____. สรุปย่อนิติศาสตร์ มสธ [Online]. Available URL: lawmst.blogspot.com/2014/04/4.html, 2016 (มีนาคม, 3).

บทความคดีมีสาระ. ลักษณะทั่วไปของลิขสิทธิ์ความแตกต่างระหว่างลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์ ในบทความคดีมีสาระ [Online]. Available URL: <http://www.thaieditorial.com/category/กฎหมาย>, 2011 (กุมภาพันธ์, 23).

สรรพากรสามสัน. เรียนรู้เรื่อง จ้างทำของ ให้สอดคล้องกับประมวลรัษฎากร [Online]. Available URL: http://www.sanpakornsarn.com/page_article_detail.php?aID=550, 2014 (มีนาคม, 19).

กฎหมาย

พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537.

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์.

เอกสารภาษาอังกฤษ

Phillip, Jeremy and Alison Firth. **Introduction to Intellectual Property Law**. London: Butterworths, 1990.

WIPO. **Background Reading Material on Intellectual Property**. Geneva, Switzerland: WIPO, 1988.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	รองศาสตราจารย์นิติ วุฒิ
การศึกษา	พ.ศ. 2519 นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2523 เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา
ประวัติการทำงาน	22 กันยายน 2520 อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 18 ตุลาคม 2547 หัวหน้าภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ พ.ศ. 2549-2557 อาจารย์ลูกจ้างชั่วคราวคณะนิติศาสตร์
วิชาที่สอน	กฎหมายอาญา I กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้ ว่าด้วยตัวแทน ว่าด้วยมรดก กฎหมายอิสลาม กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา I กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล
ผลงาน	คำอธิบายกฎหมายอาญา I คำอธิบายกฎหมายอิสลาม คำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหนี้

ผู้วิจัยร่วม

ชื่อ

รองศาสตราจารย์ ดร.กิจบดี ก้องเบญจกุล

ตำแหน่ง

รองศาสตราจารย์ ระดับ 9 คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

การศึกษา

นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต (สาขาบริหารธุรกิจ)
มหาวิทยาลัยปทุมธานี
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์
เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและ
การบริหาร) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
D.E.A.de Sociologie มหาวิทยาลัยปารีส 2 ประเทศฝรั่งเศส
D.E.A.de Droit Public มหาวิทยาลัยปารีส 7 ประเทศฝรั่งเศส
D.E.A.de Connaissance des tiers mondes (เกียรตินิยมดีมาก)
มหาวิทยาลัยปารีส 7 ประเทศฝรั่งเศส
Docteur en Droit Public (เกียรตินิยมดีมาก) มหาวิทยาลัยปารีส 2
ประเทศฝรั่งเศส

วิชาที่สอน

1. ชั้นปริญญาตรี

หลักกฎหมายมหาชน

รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง

กฎหมายปกครอง

สังคมวิทยาการเมืองสำหรับนักกฎหมาย

2. ชั้นปริญญาโท

ปรัชญาและหลักกฎหมายมหาชน

รัฐธรรมนูญชั้นสูง

กฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ

กฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพมหาชน	
ตำรา	1. หลักกฎหมายมหาชน พิมพ์ที่สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2. รัฐธรรมนูญและสถาบันการเมือง พิมพ์ที่สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง 3. กฎหมายปกครอง (สำหรับนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์) พิมพ์ที่สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้วิจัยร่วม	
ชื่อ	รองศาสตราจารย์ ดร.ปภาศรี บัวสุวรรณค์
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
การศึกษา	พ.ศ. 2532 นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2540 นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2549 นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ตำแหน่งภาระงานปัจจุบัน	อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
ภาระงานสอน	1. ชั้นปริญญาตรี - วิชากฎหมายแรงงานและประกันสังคม - วิชานิติปรัชญา - วิชากฎหมายประกันภัย - วิชากฎหมายเศรษฐกิจ 2. ชั้นปริญญาโท - วิชากฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา
หน่วยงานที่สังกัด	ภาควิชากฎหมายแพ่ง คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลงานทางวิชาการ

1. เอกสารประกอบการสอนวิชากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 1
2. งานวิจัยเรื่อง “การประกันคุณภาพการศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาเอกชน”
(ทุนวิจัยมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์)
3. บทวิเคราะห์ “ร่าง พ.ร.บ.การผลิตผลิตภัณฑ์ที่ดี พ.ศ. ศึกษาเปรียบเทียบ
สหภาพยุโรปและประเทศสหรัฐอเมริกา” (ทุนวิจัยสถาบันพระปกเกล้า)
4. งานสำรวจเรื่อง “ปัจจัยที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกสถาบันการศึกษาของ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในการเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีคณะ
นิติศาสตร์ (ทุนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์)
5. บทความวิชาการเรื่อง “การสร้างสรรคและการประดิษฐ์ที่ได้รับความคุ้มครอง
ตามสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา” พิมพ์ในวารสารร่วมไทรทอง
6. บทความวิชาการเรื่อง “จะเลือกใช้หลักนิติศาสตร์หรือรัฐศาสตร์เพื่อ
บ้านเมือง” พิมพ์ในวารสารร่วมไทรทอง
7. บทความวิชาการเรื่อง “การคุ้มครองความลับทางการค้าตามพระราชบัญญัติ
ความลับทางการค้า พ.ศ. 2545” พิมพ์ในวารสารร่วมไทรทอง
8. บทความวิชาการเรื่อง “ข้อตกลงเขตการค้าเสรี FTA ไทยได้เสียอะไร”
พิมพ์ในวารสารร่วมไทรทอง
9. บทความเรื่อง “สิทธิของกลุ่มสมรสในทรัพย์สินทางปัญญา” พิมพ์ในวารสาร
สำนักงานศาลยุติธรรม พ.ศ. 2551
10. บทความเรื่อง “สารสนเทศกับกระบวนการทางกฎหมาย” พิมพ์ในวารสาร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสมเด็จพระเจ้าพระยา พ.ศ. 2552
11. งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) กับ
การบริหารการศึกษาระบบประกันคุณภาพการศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ:
ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยรามคำแหง (ทุนอุดหนุนการวิจัย คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรามคำแหง) พ.ศ. 2554

12. งานวิจัยเรื่อง “การคุ้มครองแรงงานต่างด้าวในประเทศไทย : กรณีศึกษา
จังหวัดนนทบุรี (งานวิจัยร่วมสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
(ทุนสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติประจำปีงบประมาณ) พ.ศ. 2556

ตำรา

1. กฎหมายแรงงานและประกันสังคม LAW 4004 (LA404, LW401) พิมพ์ที่
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
2. กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา I LAW 4009 (LA409, LW425) พิมพ์ที่
สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประวัติที่ปรึกษาโครงการวิจัย

ชื่อ	รองศาสตราจารย์ประเสริฐ ดันศิริ
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง
การศึกษา	พ.ศ. 2513 นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมดี) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ LL.M. U.C.(Berkeley)2517 D.S.U. (Sociologie du Droit) Paris II, 2531
ประวัติการทำงาน	2543-2547 คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย รามคำแหง 2555-ปัจจุบัน รองอธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง
วิชาที่สอน	1. ชั้นปริญญาตรี คำประกัน จำนอง จำนำ กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป

นิติปรัชญา

สังคมวิทยากฎหมาย

กฎหมายแพ่งเปรียบเทียบ

2. ชั้นปริญญาโท

นิติปรัชญา

สังคมวิทยากฎหมาย